

**BİREYSEL KREDİLERİN
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN
KREDİ RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ**

Gülcan AKKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2004

**BİREYSEL KREDİLERİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KREDİ
RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ**

Gülcan Akkaya

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan BAKIR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2004

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

BİREYSEL KREDİLERİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KREDİ RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ

Gülcan AKKAYA

İşletme Ana Bilimdalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2004

Danışman Yrd. Doç. Dr. Hasan BAKIR

Bu tezin amacı, bireysel bankacılık hizmetlerinden bireysel kredilerin, bankacılık sektörünün kredi riski üzerine etkisinin araştırılmasıdır.

Tezin birinci bölümde, bankacılık sektörünün tahsis ettiği kredileri açıklamak amacıyla bireysel bankacılık ve kurumsal bankacılık kavramları üzerinde durulmuş, bireysel kredileri oluşturması nedeni ile tüketici kredileri ve kredi kartlarına yer verilmiş ve ayrıca kurumsal krediler hakkında bilgi verilerek bireysel bankacılığın ve kurumsal bankacılığın taraflar açısından yararları ele alınmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, bankacılık sektörünün karşılaştığı risk türleri ve risk yönetiminin önemine genel olarak değinilerek, bankacılık sektörü için en önemli risk türlerinden olan kredi riski ve kredi riski yönetiminin önemi vurgulanmış, kredi riskinin türleri ve ölçümünde kullanılan temel yöntemler ile kredi riski ölçüm ve kontrolünde geliştirilen standartlar ve gelişmiş ülkelerdeki uygulamalarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde ayrıca kredi riskine neden olan sorunlu krediler kavramı ele alınmıştır. Bu kapsamda, sorunlu kredilerin bankaya maliyeti, kredilendirme sürecinde yapılan bankacılık hataları, sorunlu kredilerin oluşmasına karşı alınacak önlemler ve sorunlu kredilerde çözüm yolları hakkında bilgi verilmiş, sorunlu kredilerin meydana gelmesi halinde bankaların takip edeceği uygulamaları açıklığa kavuşturmak amacıyla karşılıklar kararnameyi üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde Türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama yapılmıştır. Türk bankacılık sektörüne ait bireysel ve kurumsal kredi miktarlarıyla ilgili veriler istatistiki analiz yöntemi olan regresyon analizi ve zaman serisi analizi çalışmaları ile incelenerek bireysel kredilerin bankacılık sektörünün kredi riski üzerine etkisi araştırılmıştır.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to research the effect of the personal loans, which are one of the personal banking services, on the credit risk of banking sector.

The first part of the thesis, the terms of personal banking and institutional banking have been studied to explain the credits allocated by banking sector, the consumer loans and credit cards have been studied since they consisted of personal loans and by giving information about institutional loans, the benefits personal banking and institutional loans in view of both parties.

The second part of the thesis, the risk factors encountered by banking sector and risk management have been generally studied, the credit risk which is one of the important risk factors for banking sector and the importance of the management of the credit risk have been stated, the sorts of credit risk and the fundamental methods used for measuring and controlling the credit risk and the applications used in developed countries have been given.

The second part, the term of the problematic credits causing the credit risk have been considered. This content the cost of problematic credits for the bank, the banking mistakes made during the credit progress, the precautions taken against formation of problematic credits and the solution ways for problematic credits have been studied and when problematic credits have occurred, the ordinance of provisions has been studied so as to explain the applications which the banks will follow.

The third, an application on Turkish banking sector has been made. The data about personal and institutional loan amounts belonging to Turkish banking sector have been studied by the regression analysis and time series analysis work which is a statistical analysis method and the effect of personal loans on the credit risk of banking sector have been researched.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Gülcan AKKAYA'nın "Bireysel Kredilerin Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Riski Üzerine Etkisi" başlıklı tezi 14 Mayıs 2004 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İşletme (Finansman) Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr.Hasan BAKIR

Üye : Prof.Dr.Semih BÜKER

Üye : Yrd.Doç.Dr.Zerrin AŞAN

Prof.Dr.Nurhan AYDIN
Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JURİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL KREDİLER VE KURUMSAL KREDİLER

1. BİREYSEL BANKACILIK KAVRAMI.....	2
2. BİREYSEL KREDİLER.....	3
2.1. Tüketici Kredileri.....	3
2.1.1. Tüketici Kredileri Tanımı.....	3
2.1.2. Tüketici Kredilerinin Gelişimi.....	4
2.1.3. Tüketici Kredilerinin Sınıflandırılması.....	5
2.1.3.1. Serbest Tüketici Kredisi.....	6
2.1.3.1.1. Nakit Krediler.....	6
2.1.3.1.2. Kredili Mevduat Hesabı.....	7
2.1.3.2. Bağlı Tüketici Kredisi.....	8
2.1.3.2.1. Tedarik Kredisi.....	8
2.1.3.2.2. Finanse Edilmiş Taksitle Satım.....	9
2.2 Kredi Kartları.....	10
2.2.1. Kredi Kartları Tanımı.....	10
2.2.2. Kredi Kartlarının Gelişimi.....	11
2.2.3. Kredi Kartlarının Sınıflandırılması.....	12

2.2.3.1. Sisteme Katılanların Sayısına Göre Kredi Kartları.....	12
2.2.3.1.1. İki Taraflı Sistem.....	13
2.2.3.1.2. Üç Taraflı Sistem.....	13
2.2.3.1.3. Karma Sistem.....	14
2.2.3.2. Kartı Çıkaran Kurumlar Açısından Kredi Kartları.....	15
2.2.3.2.1. Banka Kredi Kartları.....	15
2.2.3.2.2. Mağaza Kartları (Store Cards).....	16
2.2.3.2.3. Seyahat ve Dinlence Kartları (Travel and Entertainment Cards).....	17
2.2.3.3. Sözleşmenin Getirdiği Sorumluluk Açısından Kredi Kartları.....	17
2.2.3.3.1. Bireysel Kartlar.....	17
2.2.3.3.2. Şirket Kartları.....	18
2.2.3.3.2. Asli Kartlar ve Ek Kartlar.....	18
3. BİREYSEL BANKACILIĞIN YARARLARI.....	19
3.1. Bankalar Açısından Yararları.....	19
3.2. Bireyler Açısından Yararları.....	21
3.3. İşyerleri Açısından Yararları.....	21
3.4. Devlet ve Ekonomi Açısından Yararları.....	21
4. KURUMSAL BANKACILIK KAVRAMI.....	22
5. KURUMSAL KREDİLER.....	22
5.1. Nakit Krediler.....	23
5.1.1. Açık Krediler.....	23
5.1.2. İskonto – İştira Kredileri.....	24
5.1.3. Kefalet Karşılığı Krediler.....	24
5.1.4. Emtia Karşılığı Krediler.....	24

5.1.5. Senet Karşılığı Krediler.....	25
5.1.6. Tahvil ve Hisse Senedi Karşılığı Krediler.....	25
5.1.7. Nakit Karşılığı Krediler.....	25
5.2. Gayrinakdi Krediler.....	25
5.2.1. Teminat Mektupları.....	26
5.2.1.1. Limit Açısından Teminat Mektupları.....	26
5.2.1.2. Şekilleri Bakımından Teminat Mektupları.....	27
5.2.1.3. Vadeleri Bakımından Teminat Mektupları.....	28
5.2.1.4. Karşılıkları Bakımından Teminat Mektupları.....	29
5.2.2. Kabul - Aval Kredileri.....	30
5.3. Orta ve Uzun Vadeli Krediler.....	30
5.3.1 Taksitli Donanım Kredileri.....	31
5.3.2. Dönen Krediler.....	32
5.4. Akreditif.....	32
5.4.1. Devredilebilir Akreditif.....	34
5.4.2. Karşılıklı Akreditif.....	34
5.4.3. Döner Akreditif.....	35
5.4.4. Peşin Akreditif.....	35
5.4.5. Teminat Akreditifi.....	35
6. KURUMSAL BANKACILIĞIN YARARLARI.....	35
6.1. Bankalar Açısından Yararları.....	36
6.2. İşletmeler Açısından Yararları.....	36
6.3. Devlet ve Ekonomi Açısından Yararları.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE SORUNLU KREDİLER

1. BANKACILIKTA RİSK TÜRLERİ.....	38
1.1. Operasyonel Risk.....	39
1.2. Kredi Riski.....	39
1.3. Piyasa Riski.....	40
1.4. Sistemik Risk.....	40
2.RİSK YÖNETİMİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN ÖNEMİ.....	40
3. BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE ÖNEMİ.....	42
3.1. Kredi Riski Yönetiminin Bankacılık Sektörü İçin Önemi.....	42
3.2.Kredi Riski Türleri.....	45
3.2.1. Direkt Kredi Riskleri.....	45
3.2.2. Piyasa Riskinden Dolayı Oluşan Kredi Riskleri.....	45
3.3. Kredi Riskini Ölçmede Kullanılan Temel Yöntemler.....	45
3.3.1. Temerrüte Düşme Oranı Ve Geri Kazanılma Oranı.....	45
3.3.2. Beklenen ve Beklenmeyen Kredi Kayıpları.....	46
3.3.3. İçsel Risk Derecelendirme Modeli.....	46
3.4. Kredi Riski Ölçüm ve Kontrolünde Gelişen Standartlar.....	47
3.5. Gelişmiş Ülkelerdeki Kredi Riski Ölçüm ve Kontrolü	
Uygulamaları.....	48
4. SORUNLU KREDİLER.....	49
4.1. Sorunlu Kredileri Bankaya Maliyeti.....	50
4.2. Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları.....	51
4.2.1. Kredi Tahsisinden Önce.....	52

4.2.2. Kredi Tahsisinden Sonra.....	53
4.2.3. Sorun Teşhis Edildiği Zaman.....	54
4.3. Sorunlu Kredilerin Oluşmasına Karşı Alınacak Önlemler.....	54
4.3.1. İzleme Yöntemleri.....	54
4.3.2. Tehlike İşaretlerinin Zamanında Farkına Varılması.....	55
4.3.2.1. Finansal Konularda Erken Uyarı Sinyalleri.....	55
4.3.2.2. Yönetim Konularında Erken Uyarı Sinyalleri.....	57
4.3.2.3. Faaliyetlerdeki Erken Uyarı Sinyalleri.....	57
4.3.2.4. Banka İşlemlerinde Erken Uyarı Sinyalleri.....	58
4.3.2.5. Diğer Kaynaklardan Gelen Sinyaller.....	59
4.3.3. Bozulan Banka Müşteri İlişkileri.....	61
4.4. Sorunlu Kredilerde Çözüm Yolları.....	61
4.4.1. Müşteri İle İlişkilerine Devam Etmek.....	62
4.4.1.1. Müşteri İle İlişkinin Sürdürülmesi	
Seçeneğinin Dezavantajları.....	64
4.4.2. Teminatın Paraya Çevrilmesi.....	65
4.4.3. Sorunlu Kredinin Teşhisinden Sonra Hiçbir	
Harekette Bulunmamak.....	66
4.4.4. İstanbul Yaklaşımı.....	67
4.5. Bireysel Kredilerde Sorunlu Kredileri Öngörme ve Önleme	
Amacıyla Kredi Skorumla Tekniğinin Kullanımı.....	70
4.6. Karşılıklar Kararnamesi.....	72
4.6.1. Özel Takip.....	72
4.6.2. İdari Takip.....	73
4.6.3. Kanuni Takip.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİREYSEL KREDİLERİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KREDİ RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ

1. ARAŞTIRMANIN ADIMLARI.....	76
1.1. Araştırmanın Amacı.....	76
1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	76
1.3. Araştırma Modeli.....	76
1.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi.....	77
1.5. Araştırmanın Kapsamı	77
2. BİREYSEL KREDİLERİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KREDİ RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ.....	77
2.1. Araştırmada Kullanılan Analiz, Değişkenler ve Verilerin açıklanması.....	77
2.2. Bireysel Kredilerin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisinin Araştırılmasında Regrasyon ve Zaman Serisi Analiz Yöntemlerinin Uygulanması.....	82
SONUÇ.....	98
EKLER.....	101
KAYNAKÇA.....	153

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: 2002-2003 Yıllarına Ait Bireysel Krediler, Kurumsal Krediler ve Takipteki Kredilerin Düzenlenmemiş Verileri (Milyar TL).....	80
Tablo 2: Bireysel Krediler, Kurumsal Krediler, Takipteki Krediler (Milyar TL).....	81
Tablo 3: Bireysel Krediler İçin Trend Analizi.....	84
Tablo 4: Kurumsal Krediler İçin Trend Analizi.....	87
Tablo 5: Takipteki Krediler İçin Trend Analizi.....	90
Tablo 6: Tanımlayıcı İstatistikler.....	93
Tablo 7: Model Özeti.....	93
Tablo 8: Varyans Analizi.....	94
Tablo 9: Katsayılar.....	95

GİRİŞ

Ülkemizde ve dünyada bankacılık sektörü her geçen gün yeni ürün ve hizmetlerle müşterilerinin karşısına çıkmaktadır. Son yıllarda meydana gelen bu gelişmenin temelinde bankalar arası rekabet yatmaktadır. Rekabetin gittikçe arttığı bankacılık sektöründe, rekabet avantajı sağlamak amacıyla müşterilerin ekonomik, sosyal, kültürel ve kişisel farklılıkları dikkate alınarak, teknolojik gelişmelerin de yardımıyla yeni ürünler geliştirilmekte ve müşterilere sunulan faydanın en üst seviyeye çıkarılması hedeflenmektedir. Bu nedenle bireysel bankacılık son yirmi yıllık dönemde büyük önem kazanmıştır.

Bireysel bankacılığın en önemli ürünlerinden olan tüketici kredileri ve kredi kartlarının Türkiye’de ve Dünya’da kullanımı her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

1980’li yıllarda ağırlık kazanan kurumsal bankacılık, 1994 krizinden oldukça fazla etkilenmiştir. Uygulanan yüksek faiz politikasına paralel olarak paranın maliyeti ve kredi faizleri yükselmiş, kredi değerliliği yüksek olan firmalar kendi özkaynaklarına yönelmiş ve kredi taleplerini azaltmışlardır. Daha küçük firmalardan gelen kredi talepleri ise ekonomik istikrarsızlık nedeniyle kredi riskinin artmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler bankaları, kurumsal bankacılık dışındaki alanlarda özellikle bireysel bankacılık alanında daha etkin olmaya zorlamıştır. Bankalar bu dönemde etkin bir tanıtım ve pazarlama ile birlikte hizmet ağlarını da yaygınlaştırarak müşteri portföylerini genişletme çabası içinde olmuşlardır. Çalışmamız bankaların bu çabalarının risklerini ne yönde etkilediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL KREDİLER VE KURUMSAL KREDİLER

1. BİREYSEL BANKACILIK KAVRAMI

Bireysel bankacılık kavramı teknolojik gelişmeye, özellikle elektronik ve bilgisayar sanayiinde gerçekleştirilen, birçok işlemin etkisini ve özelliğini değiştiren gelişmeye bağlı olarak, bankacılıkta meydana gelen yapısal değişiklik ve bankaların bu teknolojiden yararlanmak suretiyle müşterilerine sundukları hizmetlerin çeşitlenmeye başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır.¹ Bireysel bankacılık bankalar arasındaki rekabet ortamının getirdiği çok sayıda müşteriye ulaşma gayretlerinin sonucu geliştirilen bir bankacılık türüdür.²

Bireysel bankacılık, kalıcı bir müşteri bazı, daha az risk ve daha yüksek kar marjları nedeniyle son yıllarda bankacılık sektörünün üzerinde gittikçe artan bir şekilde yoğunlaştığı alan haline gelmiştir. Geçmişte yaygın şube ağları nedeniyle özellikle büyük ölçekli bankaların ağırlıklı olarak hizmet verdiği bu pazara özellikle 1994 yılında Türkiye’de yaşanan ekonomik krizden sonra, orta ve küçük ölçekli bankalar da girmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra tüketici finansman kuruluşları, mağaza zincirleri ve perakendeci kuruluşlar da bu pazara yönelik ürünler sunmaktadırlar. Bu pazarda önümüzdeki yıllarda rekabetin gittikçe artacağına kesin gözüyle bakılmaktadır.³

Bireysel bankacılık terimi, özellikle son yıllarda çok kullanılmaya başlanmakla birlikte bu konuda yapılmış bir tanıma rastlanılmamaktadır. Ancak, bireysel bankacılık denildiği zaman mutlaka tüketicilere ve/veya tasarruf sahiplerine yönelik birtakım hizmetlerden söz edilmektedir.

Bu açıklamaların ışığı altında bireysel bankacılık kavramı tanımlanmaya çalışılırsa: “Bireysel bankacılık, gerçek kişilere ticari amaçları dışında; tasarruflarını değerlendirmeye yönelik sunulan hizmetler ve onların kişisel veya ailevi ihtiyaçlarını

¹ Mehmet Küçük, *Bireysel Bankacılık ve Türkiye Uygulaması* Halkbank Eğt. Müd. Yay. 1993/1, s. 3.

² Şahin Yazgan, *Temel Bireysel Bankacılık Bilgileri*. Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, 03-04 Kasım 1998, s. 3.

³ Türkiye Bankalar Birliği, *2000’li Yıllarda Türk Bankacılık Sektörü*, Haziran 1999, TBB Yayın No: 211, s. 31.

karşılılamaya yönelik kaynak gereksinimlerini sağlayan hizmetler ile bunlara ilişkin aracılık işlemleridir.⁴ şeklinde bir tanım yapmak mümkündür.

Geleceğin bireysel bankacılığını tanımlamak için büyük bir yarış başlatılmıştır. Yeni nesil bireysel bankacılığının başarısı müşteri ilişkilerini insan kaynakları, şirket ortaklıkları ve yeni ürün geliştirmede geliştirilecek yenilikçi çözümlerle entegre edebilen stratejilere bağlı olacaktır.⁵

2. BİREYSEL KREDİLER

Bireysel bankacılığın önemi ile birlikte bankalar arasındaki rekabet artmıştır. Bu rekabet çerçevesinde de bireysel bankacılık hizmet türleri çeşitlilik göstermektedir. Bu hizmet türleri içerisinde en önemli yeri tüketici kredileri ve kredi kartları olarak iki başlık altında sınıflandırabileceğimiz bireysel krediler tutmaktadır.

2.1. Tüketici Kredileri

Tüketici kredileri bireysel bankacılığın gelişimi ile birlikte, bireysel krediler arasında en çok kullanılan kredi türü olarak önemli bir büyüklüğe sahip olmaktadır.

2.1.1. Tüketici Kredileri Tanımı

Tüketici kredileri, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3. Maddesinin f bendinde "Tüketici Kredisi, ticari amaçlar dışında bir mal veya hizmetten yararlanmak gayesiyle, gerçek kişi veya tüzel kişilerin başvurusu üzerine banka veya benzeri finans kurumlarının bu kişilere açmış oldukları kredilerdir." şeklinde tanımlanmaktadır.⁶

Tüketici kredileri, kişilere, satın aldıkları mal ve hizmetlerin bedelini, gelecekteki gelirleri ile ödemek olanağını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, tüketici kredileri, kişisel harcamaların yükünü daha geniş bir zaman boyutuna yaymakta, ertelemektedir.⁷

⁴ Mehmet Küçük, a.g.e., s. 3.

⁵ Nurtaç Ziyal Menekşe, *Geleceğin Bireysel Bankacılığı*, (Active, Sayı: 12, 2002), s. 48.

⁶ Mustafa Çeker, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Tüketici Kredileri Açısından Bankalar Getirdiği Yükümlülükler," *Bankacılar Dergisi*, S:12, (1995), s.14

⁷ Öztin Akgüç, *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. (6.Bası, İstanbul: Arayış Yayıncılık, 2000), s.316.

Bu konuda yapılan başka bir tanım ise şöyledir: Tüketici kredisi, mal veya hizmet alımında kullanılması amacıyla banka tarafından nispeten küçük miktarlarda olmak üzere kredi alana, ona duyulan kişisel güven, onun gelir ve malvarlıksal durumu dikkate alınarak, verilen ve önceden belirlenmiş koşullar (faiz, vade v.b.) çerçevesinde taksitlerle iade edilen kredidir.⁸

2.1.2. Tüketici Kredilerinin Gelişimi

Tüketici kredilerinin ilk ortaya çıkışı A.B.D’de otomotiv endüstrisinin genişlediği dönemlere rastlamış ve taksitli alımlar şeklinde başlamıştır. 1950’lerden sonra yaygınlık kazanarak dayanıklı tüketim mallarının ve hizmetlerinin alımını finanse etmede kullanılmıştır. Günümüzde A.B.D başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde ev eşyası, televizyon, mobilya gibi dayanıklı tüketim mallarının alımında bu tür kredi çok yaygındır. Bunların yanında seyahat, eğlence ve kültür alanındaki hizmet satın alımında ise kredi kartları aracılığıyla tüketici kredileri sağlanmaktadır. 1960’lara kadar taksitli satışlar şeklinde kullanılan tüketici kredileri daha sonra form değiştirmiştir. 1960’lardan sonra bankalar piyasalara girerek tüketici kredisi sağlayan kurumların işlemlerinin finansmanını sağlamıştır, daha sonra ise doğrudan tüketiciye kredi vererek tüketici kredisi piyasasının özelliklerini değiştirmişlerdir.⁹

Tüketici kredisi uygulamaları Türkiye’de ilk kez 1988 yılında uygulamaya girmiştir. Türkiye’de bankaları tüketici kredisi kullanılmaya iten nedenlerin başında, 1988 Eylül ayında mevduat faiz oranlarının serbest bırakılması ile bankalarda oluşan büyük fonların kısa sürede plase edilememesi gelmektedir. Faiz oranlarının %85’lere yükselmesi; bankalardaki paranın maliyetini arttırmış; müşterilerde finansman bonusu ihraç etmeye başladıklarından, kredi talebi de bir miktar düşüş göstermiştir. Bu durumda bankalar, hızlı bir şekilde, bazı yeniliklerle tüketici finansmanına yönelmek zorunda kalmışlardır.¹⁰

Bununla birlikte bankaların, tüketici kredilerine yönelmelerinin diğer nedenleri de şöyle sıralanabilir: Yüksek faiz politikaları nedeniyle kredi faizlerinin yüksek tutulması, kredi taleplerinin daha çok güvenilirliği az olan firmalardan gelmesi,

⁸ Mehmet Küçük, a.g.e., s.23.

⁹ Mehmet Küçük, a.g.e., s.23.

¹⁰ Hüseyin Örs, “Tüketici Kredilerinin Geri Ödenmeme Riskinin Belirlenmesinde Lojit Modelinin Uygulanması.” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE, 1998), s.24.

dolayısıyla kredi riskinin artması, tüketici kredilerinde tüketicinin faiz pazarlık gücünün olmaması, genellikle hemen bütün bankaların tüketici kredi faizlerini yüksek tutması ve bankaların tüketici kredileri yoluyla fon fazlası pahalı maliyetli kaynağı bir an önce plase etmek, riski dağıtmak, kredi verimini, bir anlamda karlılığını arttırmasının mümkün hale gelmesi, ayrıca reklamlar ve hizmetin yaygınlaştırılması suretiyle müşteri sayısındaki artışın olanaklı hale gelmesi.¹¹

Tüketici kredisi uygulamalarının başlaması eski olmakla beraber tüketici kredisinin kredi literatüründe yer alması daha yeni bir geçmişe dayanmaktadır.

Ülkemizde tüketici kredileri ilk kez 1994 yılında “90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” nin hükümlerinde değişiklik yapan “545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile isim olarak kullanılmıştır. 8.3.1995’te Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yayınlanmış ve bu Kanun’da sınırlı da olsa tüketici kredisi hakkında bir düzenleme getirilmiştir.¹²

2.1.3. Tüketici Kredilerinin Sınıflandırılması

Tüketici kredileri farklı şekilde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmalar ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi bankalar arasında da sınıflama farklılıkları olabilmektedir. Tüm farklı sınıflamalara rağmen, tüketici kredileri;

-doğrudan nakit şeklinde verilen (serbest tüketici kredisi),

-mal ve hizmet alımının finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla verilen krediler (bağlı tüketici kredisi),

olmak üzere temelde iki sınıfa ayrılabilir.¹³

Bankalar kendilerine kredi için başvuran müşterilerine doğrudan doğruya kredi açabildikleri gibi, tüketicilere mal veya hizmet sağlayan perakendecilerden müşterilerinin borç senetlerini de satın alabilirler. Bankalar otomobil satıcılarının, mobilya satan mağazaların ve belli bir ölçüye kadar buzdolabı, çamaşır makinası, ısıtıcı, kurutucu ve televizyon vb. gibi satan perakendecilerin elindeki bu tür kağıtları satın alırlar. Buna “dolaylı finansman (indirect financing)” veya “satın alınmış krediler

¹¹ Tamer Aksoy, *Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye’de Uluslararası Bankacılık*, (SPK Yayın No:109, 1998), s.67.

¹² Şebnem Akipek, “Tüketici Kredisi.” (Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 1998), s.29.

¹³ Hüseyin Örs, a.g.e., s.27

(purchased loans)” denilmektedir. Dolaylı finansman zaman zaman taksitli satış finansmanı diye de adlandırılmaktadır.¹⁴

Tüketici Kredileri bankalar veya finans kuruluşları tarafından farklı şekil ve görünümde tüketiciye sunulmaktadır. Bu görünüm biçimlerinden en önemlisi serbest kredi ve bağlı kredi olmak üzere iki ana başlık altında verilen kredilerdir. Biz burada bireysel krediler arasında ferdi kredi olarak da niteleyebileceğimiz ve literatürde çeşitli şekillerde sınıflandırılan tüketici kredisini bu iki ana başlık altında inceleyeceğiz.

2.1.3.1. Serbest Tüketici Kredisi

Serbest tüketici kredisi, tüketicinin aldığı krediyi her türlü tüketim amaçlı karşılamak üzere dilediği şekilde kullanabildiği, kredi veren tarafından herhangi bir kullanma kısıtlaması getirilmeyen kredilerdir. Serbest tüketici kredisi, kredi veren tarafından herhangi bir kullanma kısıtlaması getirmeksizin doğrudan nakit olarak verebileceği gibi, kredili mevduat hesabı şeklinde de verilebilir bu nedenle serbest kredilerin de ikiye ayrılarak incelenmesi gerekmektedir.¹⁵

2.1.3.1.1. Nakit Krediler

Bu tip kredilerde kredi kuruluşu, verdiği kredinin kullanımını tamamen tüketiciye bırakmaktadır. Tüketicie doğrudan nakit olarak verilen bu kredide ya kredinin belli bir mal veya hizmetle hiç bağlantısı yoktur ya da mal ve hizmet konusu belirlense bile hangi marka olacağı, kimden ve nasıl alınacağı gibi konular tamamen tüketiciye bırakılmıştır. Belirttiğimiz ilk kredi türünün en önemli örneği, genel ihtiyaç kredileridir. Bu kredi tüketiciye istediği herhangi bir ihtiyacını, ki bu ihtiyaç buzdolabı, fırın gibi beyaz eşya, taşıt veya mobilya şeklinde olabilir, karşılaması amacı ile verilir. İkinci türe örnek olarak ise taşıt alım kredilerini gösterebiliriz. Burada kredi koşulları arasında belirli marka taşıtın alınması veya bunun belirli bir yerden temini gibi bir koşul yer almamaktadır. Bu durumda tüketici istediği marka taşıtı, istediği şekilde almakta serbesttir.¹⁶

¹⁴ Mehmet Takan, **Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim** (Ankara: İnkılap Kitapevi, 2001), s.298.

¹⁵ Ekrem Tufan, **Tüketici Kredileri ve Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler Arasındaki İlişkinin Analizi** (SPK Yayın No: 54, 1996), s. 544; Şebnem Akipek, a.g.e., s.153.

¹⁶ Şebnem Akipek, a.g.e., s.153.

Nakit krediler aylık düzenli geliri bulunan ve geliri ödeyeceği aylık taksit tutarlarını karşılamaya yeterli olan özel sektör ve kamu çalışanları (işçi, memur vb.) ve tercihen tacir niteliğine haiz olan serbest meslek sahiplerine (diş hekimi, doktor, mühendis, mimar vs.) mal ve hizmet alımı karşılığı kullanılır.¹⁷

2.1.3.1.2. Kredili Mevduat Hesabı

Serbest kredi türlerinden biri olan kredili mevduat hesabı da, yine kredi verenin her türlü mal ve hizmet alımı ve tedariki için, herhangi bir açıklama aramaksızın verdiği tüketici kredisidir. Kredili mevduat hesabı bankacılık dilinde, eksi bakiyeye geçebilen, kredili vadesiz tasarruf hesabı olarak tanımlanmaktadır. Kredili mevduat hesabı sahibi müşteri, yani tüketici, para çekmek istediğinde, eğer hesabında çekmeye yeterli bakiye yoksa, önceden belirlenmiş bir limit dahilinde hesabını eksi bakiyeye çevirerek bunu kredi şeklinde kullanabilecektir. Banka cari hesabı şeklinde yürütülen bu hesap çerçevesinde, tüketici aylık taksit ödemelerini yaptığı sürece, limit dahilinde krediyi kullanma yetkisi devamlı olarak yinelenmektedir. Kredili mevduat hesabında genellikle tüketiciye banka kartı verilmekte ve bu kart aracılığı ile tüketici herhangi bir ATM (otomatik vezne makinası)'den istediği anda, fakat kuşkusuz belirlenmiş limit dahilinde, nakit kredi çekme olanağına kavuşmaktadır.

Kredili mevduat hesabı ile doğrudan nakit olarak verilen krediyi karşıladığımızda, kredili mevduat hesabının özellikle kısa vadeli ve düşük meblağlı ihtiyaçları karşılayacak şekilde kullanıma müsait olduğu görülür. Oysa nakit olarak verilen kredi, daha uzun vadeli ve toplu para ihtiyaçlarının tedarikini amaçlamaktadır. Ayrıca kredili mevduat hesabının açılması daha kolay ve bürokrasisi daha azdır. Genellikle kullanımı kolaylaştırmak için tüketiciye banka kartı da verildiğinden, her arzulanan anda krediye ulaşılması mümkündür.

Ülkemizde Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un tüketici kredilerine ilişkin 10. maddesinde, kredili mevduat hesabı ne ismen kullanılmış, ne de bu hesaba örtülü olarak değinilmiştir. Ancak bir tüketici kredisi türü olması nedeni ile, doğasına uygun düştüğü ölçüde 10. madde hükmü, kanımca kredili mevduat hesabına da uygulanabilir. Alman Tüketici Kredisi Kanunu'nda ise kredili mevduat hesabı , "hesaptakinden daha fazla para çekilen hallerde verilen kredi" şeklinde belirtilmek

¹⁷ Nevzat Kaya, "Bireysel Bankacılık ve Türkiye'de Bireysel Bankacılık Hizmetlerinin Etkileri." (Anadolu Üniv. SBE, 1998), s. 10.

suretiyle yer almaktadır. Bu açıdan Alman hukukunda kredili mevduat hesabının, bir anlamda, daha önceden açılmış vadesiz mevduat hesabına tanınan bir kredi olduğu söylenebilir.¹⁸

2.1.3.2. Bağlı Tüketici Kredisi

Bağlı tüketici kredisinde tüketici, serbest krediden farklı olarak, aldığı krediyi; kredi verenin talimatı konusunda kullanmak ve bir anlamda krediyi ne şekilde kullandığı hakkında kredi verene hesap vermek zorundadır. Bağlı tüketici kredisinin iki farklı görünüm şekli vardır. Bazı hallerde tüketici kredisi, mutlaka kredi verenin saptadığı belirli bir malın satın alınması ya da belirli bir hizmetten yararlanılması amacıyla verilmektedir, ki bu durumda bağlı tüketici kredisi türünden “tedarik kredisi” söz konusu olmaktadır. Bazı hallerde ise kredi veren tarafından tüketici kredisi belirli bir kişi, yani belirli bir satıcı ile sözleşme yapılmak koşulu ile verilmektedir, ki bu durumda da bağlı tüketici kredisi türlerinden “finans edilmiş taksitle satım” söz konusudur. Doktrinde salt bu ikinci türe bağlı kredi adı verildiği de görülmektedir. Bu çalışmada bağlı tüketici kredisini iki ayrı tür halinde inceleyeceğiz.

2.1.3.2.1. Tedarik Kredisi

Bu tüketici kredisi türünde, öncelikle kredi veren ile kredi alan, yani tüketici arasında meydana gelen ikili bir ilişki söz konusudur. Tedarik kredisinin en önemli özelliği, tüketicinin aldığı krediyi belirli bir malı edinmek ya da belirli bir hizmetten yararlanmak amacıyla kullanmak zorunda olmasıdır. Yani kredi veren, bu krediyi belirli bir mal veya hizmetin finansmanı için sağlamaktadır. Ancak kredi verenin, yani banka veya özel finans kurumunun satıcı ya da üretici ile arasında herhangi bir sözleşme söz konusu değildir. Mal alımının veya hizmet tedarikinin kimden yapılacağı konusu, tamamen müşteriye, diğer bir ifade ile tüketiciye bırakılmıştır. Burada önemli olan alımın, mutlaka kredi verenin belirlediği mal veya hizmet için olmasıdır. Amaç, verilen kredinin kredi veren açısından geri ödenmesi garantisini sağlamak ve alıcının aldığı bu kredi ile, kredi alma nedeni dışında çok farklı işlemler yapılmasını, örneğin eski bir borcunu ödemesini engellemektir. Başka bir ifade ile tedarik kredisinde tüketici, krediyi mutlaka belirli bir nedenle almalı ve aldığı neden uğruna kullanılmalıdır.

¹⁸ Şebnem Akipek, a.g.e., s.156

Tedarik kredisinin ülkemizde en önemli örneği, otomobil kredisidir. Ayrıca gayrimenkul alımı için verilen konut kredisini de buna örnek olarak gösterebiliriz. Otomobil kredisinde, banka otomobil alımı için tüketici ile otomobil kredisi sözleşmesi yapar ve otomobil alması amacıyla tüketiciye verir. Tedarik kredisi içinde yer alan taşıt kredisi doğrudan nakit olarak verilen krediler içinde yer alan taşıt alım kredisinden farklıdır. Taşıt alım kredisi bir serbest kredidir ve bu krediyi alan krediyi verene hesap vermek durumunda değildir. Kredi verenin ne tür bir taşıt alınacağını belirleme yetkisi olmadığı gibi, genellikle bu kredi ile taşıtın tüm bedeli genellikle karşılanamamaktadır. Daha küçük meblağ söz konusu olduğu için de geri ödeme süresi de kısa tutulmaktadır ve kredi daha kolay koşullarda verilmektedir. Oysa otomobil kredisinde, tüketici mutlaka kredi verenin belirlediği koşullarda, hatta markada bir otomobil almak durumundadır.¹⁹

Otomobil kredilerinde bankalar teminat olarak kredi talebinde bulunan bireyin yeterli gelire sahip olması yanında en az bir kişinin kefaleti ve banka ile birey arasında araç rehni sözleşmesi imzalanır. Aracın rehinli ve satılamaz olduğunu gösteren bir ibarenin ruhsata işlenmesinde alınan teminatlar arsındadır. Ayrıca bankalar kredi miktarını belirlemek için otomobilin proforma faturasını talep eder. Uygulamada birçok banka araç kredisi kullanımlarında araçların kasko sigortasının yapılmasını da istemektedir.

Otomobil kredisi veren bankalar, müşterinin aldığı otomobili belgelemesi ve banka adına masrafları müşteriye ait olmak üzere rehin hakkını tesis etmesinden sonra müşterinin kendisine veya arabayı satan firmaya krediyi ödemektedirler.²⁰

2.1.3.2.2. Finanse Edilmiş Taksitle Satım

Finanse edilmiş taksitle satımda alıcının, yani tüketicinin satıcıya borçlanmış olduğu alım bedelini tüketici kendisi değil, onun yerine bir kredi kurumu ödemektedir. Basit taksitle satımda ikili bir ilişki söz konusu iken, finanse edilmiş taksitle satımda üçlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu üçlü ilişkiyi şu şekilde belirlemek mümkündür:

- Banka ile satıcı arasında akdedilen “çerçeve sözleşme”,
- Satıcı ile müşteri, yani tüketici arasında akdedilen “satım sözleşmesi”,
- Tüketici ile banka arasında akdedilen “tüketici kredisi sözleşmesi”.²¹

¹⁹ Ekrem Tufan, a.g.e., s.544; Şebnem Akipek, a.g.e., s.157

²⁰ Nevzat Kaya, a.g.e., s.11.

Burada kredi veren, verdiği kredi karşılığında sadece tüketicinin hangi malı alacağı veya hangi hizmetten yararlanacağını belirlememekte, aynı zamanda bu mal veya hizmeti edineceği kişiyi de, yani satıcıyı veya hizmet sunanı da göstermektedir. Finanse edilmiş taksitle satım, Batı Avrupa Ülkeleri'nde ve özellikle Almanya'da en yaygın uygulama alanı bulan tüketici kredisi türüdür. Burada alıcı konumunda bulunan tüketicinin, satıcıya borçlanmış olduğu satım bedeli, kredi veren tarafından satıcıya ödenmektedir. Esasen satıcı, ile kredi veren tarafından belirlenmiş ve satıcı ile kredi veren arasında bir çerçevede sözleşme kurulmuştur. Kredi alan kişi, yani tüketici, alım sözleşmesini veya hizmet akdini mutlaka o satıcı veya o hizmeti sunan ile yapmak zorundadır. Tüketici, satıcı ile satım akdini yaptığı anda, kredi veren satıcıya satım bedelini öder ve tüketici mala sahip olur. Artık tüketici ile satıcı arasında herhangi bir ilişki kalmaz. Tüketici daha sonra satım bedelini, aralarında akdedilmiş tüketici kredisi sözleşmesine göre, taksitler halinde kredi verene ödeme borcu yükümlülüğü altına girer.²²

2.2. Kredi Kartları

Bireysel bankacılık hizmetlerinin önemli bir türünde kredi kartlarıdır. Kredi kartlarında tüketici kredileri gibi bireysel krediler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

2.2.1. Kredi Kartları Tanımı

Mülkiyeti bir banka ya da finansal bir kuruma ait olmak üzere bankanın müşterilerine belirli bir kredi limiti dahilinde yurtiçi ve yurtdışı üye işyerlerinden mal ve hizmet satın alma ile nakit ödeme birimleri veya otomatik para ödeme makinelerinden nakit çekimlerde kullanılması için verilen kart, kredi kartı olarak adlandırılmaktadır.²³

Kredi kartının biçimsel olarak da tanımlandığı başka bir tanıma göre ise;

Kredi kartı, kredi kartını çıkaran banka veya mali kuruluş tarafından üye ve/veya kart hamiline veya ek kart hamiline verilen ve belirli bir limit dahilinde üye iş

²¹ Şebnem Akipek, a.g.e., s.158.

²² Mustafa Çeker, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Tüketici Kredileri Açısından Bankalara Getirdiği Yükümlülükler," *Bankacılar Dergisi*, Türkiye Bankalar Birliği, Yıl:6, S.15, (Haziran 1995), s.15.

²³ Eyüp Yılmaz, "Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri." (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 1999), s.10.

yerlerinden mal ve hizmet alımı yapma olanağı sağlayan ve üzerinde kart çıkaran kuruluşun logosu bulunan, 8.5 cm. boyunda, 5.5 cm. eninde standart plastik bir karttır.²⁴

Kredi kartları genel anlamıyla, hamiline belirli bazı işletmelerde peşin para zorunluluğu olmaksızın mal ya da hizmet satın alma veya ATM lerden nakit çekme olanağı sağlayan plastik kartlar olarak da tanımlanabilir.²⁵

Kredi kartları, kart hamillerine döner kredi kullanma imkanı sağlamasının yanı sıra alışverişlerinin geri ödeme süresini isterlerse uzatıp zamana yayarak kredi kullanma hakkı da tanımaktadır. Böylece alıcılar borçlarını ödemede hem zaman hem de miktar açısından bir esnekliğe kavuşmuş olmaktadır.²⁶

2.2.2. Kredi Kartının Gelişimi

İlk kredi kartı 1894 yılında Amerikada Hotel Credit Letter Company tarafından kullanıma sunulmuştur. Bu tarihten sonra 1914 yılında Western Union Bank tarafından kredi kartı çıkarılmış, 1924 yılında ise General Petroleum Company (şimdiki adıyla Mobil) ilk petrol kredi kartını çıkararak, istasyonlarından akaryakıt alabilmeleri olanağı ile müşterilerinin hizmetine sunmuştur.²⁷

İlk zamanlarda sınırlı ve kısıtlı bir şekilde kullanıma elverişli olarak sunulan kredi kartları, sonraki tarihlerde daha da geliştirilmiştir. 1950 yılında ilk seyahat ve eğlence kartı uygulamasını Diners Club başlatmıştır. İlk uluslararası kart ise, 1958 yılında Amexco "Amerikan Ekspres" ve Bank of America "Bank Americard" adı altında kullanıma sunulmuştur.²⁸

Avrupa'da ise, Amerika Birleşik Devletleri'nden çok sonra 1960'lı yıllarda Fransa'da "Card Blanck" çıkarılmış ve 1970'li yıllardan sonra da kredi kartlarının tüm Avrupa'da yaygınlaştığı görülmüştür.²⁹

Ülkemizde bireysel kredi alanında ilk ortaya çıkan ürün kredi kartı olmuştur. ABD ve Avrupa'da öncelikle bireysel krediler uygulaması başlamış, bunu takiben

²⁴ Savaş Aydın, **Kredi Kartları**. (Ankara: 1994), s.14.

²⁵ Tamer Aksoy, a.g.e., s.69; Mehmet Takan, a.g.e., s.309; Şebnem Akipek, a.g.e., s.161.

²⁶ Mehmet Takan, a.g.e., s.309.

²⁷ Ömer Teoman, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**. (İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:12, 1989), s.13.

²⁸ Pelin Apergin, **Bireysel Bankacılık**. (Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 160, Ankara, 1990), s.19.

²⁹ Savaş Aydın, a.g.e., s.19.

plastik kart uygulamaları geliştirilmiştir. Türkiye’de bireysel bankacılık hizmetlerinin başlangıcı kredi kartı ve ATM’ler ile gündeme gelmiştir.³⁰

Türkiye’nin diğer ülkelerde de kullanılabilen, patenti kendisine ait (Visa, Mastercard vb.) bir kredi kartı yoktur. Türkiye’de ilk kredi kartı 1968 yılında Setur Diners Club Kredi Kartları ve Turizm A.Ş. tarafından ihraç edilen “Diners Club”dır. 1975 yılında Anadolu Kredi Kartları A.Ş. piyasaya Mastercard, Eurocard ve Access kartları ile girmiştir.³¹

Türkiye’de kredi kartı uygulamasının gelişme ve aktivite kazanması 1983 yılının sonlarında başlamaktadır. Bunun en önemli nedeni Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu’nda yapılan değişikliklerle birlikte sistemin daha rahat çalışabilmesine olanak sağlamasıdır. 1983-1988 yılları arasında kredi kartı sisteminde yer alan bankaların, küçük ve az şubeli bankalar olması nedeniyle kart kullanıcı sayısı oldukça azdır. 1989 yılından sonra Türk bankacılık sistemindeki büyük bankalarında sisteme katılmasıyla birlikte kart kullanımı hızlı bir artış göstermiştir.³²

2.2.3. Kredi Kartlarının Sınıflandırılması

Kredi kartları, uzun zamandan beri süregelen para ödeyerek mal ve hizmet alımına, alternatif çağdaş bir ödeme aracı olarak gün geçtikçe daha çok işlevsellik kazanmış, kullanım alanları genişlemiş ve günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle kredi kartlarını çeşitli yönlerden sınıflandırmaya tabi tutmak mümkündür.

2.2.3.1. Sisteme Katılanların Sayısına Göre Kredi Kartları

Kredi kartı sistemine katılan tarafların sayısına göre kredi kartı sistemleri üçe ayrılmaktadır. Bunlar iki taraflı sistem, üç taraflı sistem ve karma sistemlerdir.

³⁰ Mehmet Takan, a.g.e., s. 313.

³¹ Sultan Gül, “Bireysel Bankacılık Sektöründe Kredi Kartları Pazarlamasında Tüketici Profilinin Risk Açısından Belirlenmesi.” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2001), s.60.

³² Tamer Aksoy, a.g.e., s.70

2.2.3.1.1. İki Taraflı Sistem

Kredi kartlarının tarihi gelişimi içinde ilkönce ortaya çıkan sistem, iki taraflı sistemdir.³³ Kartı çıkaran kuruluşun müşterilerine kredi kartı vererek, onlara kendine ait işyerlerinde nakit ödemeksizin alışveriş olanağı sunması halinde iki taraflı sistem söz konusu olur.³⁴ İki taraflı sistemin en belirgin özelliği kartı çıkaran ile mal ya da hizmeti sunan kişinin özdeş olmasıdır. Görüldüğü gibi iki taraflı sistemde biri mal satan ve aynı zamanda müşterilerine kredili alışveriş yapma olanağı sağlayan kart veren işletme, diğeri de müşteri olmak üzere sadece iki taraf vardır.³⁵ Bu sistemde kredi kartı çıkaran işletmenin şubeleri ve ona bağlı işyerleri dışında kullanılamaz.³⁶ Öğretide basit kart, tacir kartı, satıcı kredi kartı, işletmeye özgü kart diye nitelendirilen bu kartın gerçek anlamda bir kredi kartı sistemi oluşturmadığı açıktır. Çünkü işletme bu kartı çıkartmaya gerek olmaksızın da müşterilerine taksitli mal satabilir.³⁷

Mağaza kartları ve seyahat-eğlence kartları iki taraflı sistem kartlarıdır. Mağaza kartlarına örnek olarak Beymen, Çarşı ve Yenikaramürsel kredi kartları; Seyahat-eğlence kartlarına ise Tur-Yat Turistik Yatırım ve Hizmetler A.Ş. kartı örnek verilebilir.

2.2.3.1.2. Üç Taraflı Sistem

Günümüzden yaklaşık 45-50 yıl önce ortaya çıkmış olan ve bu nedenle uzak bir geçmişe sahip olmayan bu sistemde üç taraf mevcuttur.³⁸ Üç taraflı sistem kredi kartını çıkaran, ticari işletmenin bizzat kendisi değil, bu konuda özel olarak kurulmuş kredi kartı ortaklıkları ya da bankalardır. Bu tür bir kredi kartını hamil, sisteme dahil olan ve böylece kredi kartı aracılığı ile yapılacak ödemeleri kabul edeceğini açıklayan tüm üye iş yerlerinde kullanılabilir.³⁹

Bu tür bir kredi kartı sisteminde kartı çıkaran kurum, müşteri tarafından yapılan harcama bedellerini üye iş yerine ödeme garantisi vererek iki taraflı sistemdeki ödeme

³³ Şebnem Akipek, *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999), s.190.

³⁴ Mustafa Çeker, *a.g.e.*, s.7.

³⁵ Mehmet Küçük, *a.g.e.*, s.52.

³⁶ Belgin Çırpan, *a.g.e.*, s. 50.

³⁷ Ömer Teoman, *a.g.e.*, s. 47.

³⁸ Şebnem Akipek, *a.g.e.*, 1999, s. 190.

³⁹ Gülhan Özer, "Türkiye'de Bireysel Bankacılık (Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları)", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniv. SBE, 1994), s. 39.

riskini üzerine almaktadır. Kart hamili ise, bir dönem içinde yaptığı alışveriş ve harcama tutarlarının toplamını kartı veren bankaya ödemekle mükelleftir.⁴⁰

Bazı hallerde, üç taraflı sisteme bir dördüncü taraf daha katılabilmektedir. Ülkemizde olduğu gibi, bankalar, bizzat kredi kartı çıkarmak yerine uluslar arası kredi kartı şirketleriyle (Visa, Europay...vb.) lisans sözleşmesi imzalayarak, onlar tarafından çıkarılan kredi kartlarını müşterilerine sunma yoluna başvurmuşlardır.⁴¹ Bunun yanında lisans anlaşması yoluyla çıkarılan ve aynı kredi kartı kurumunun, kredi kartı; üye işyerlerinin isteği doğrultusunda, bir bankanın çıkarttığı ancak bir başka bankadan tahsil ettiği satış tutarında da devreye 5. taraf olarak ikinci bir banka da girip sistemi genişletebilmektedir. Bu durumda sistemden yine üç taraflı sistem olarak söz edilmekte ve bunun üç taraflı sistemin genişletilmiş (özellikli) sistem olduğu belirtilmektedir.⁴²

2.2.3.1.3. Karma Sistem

Kredi kartı uygulamasında hem iki taraflı sistem hem de üç taraflı sistemi içerisinde bulunduran kart sistemleridir. Bu sistemde mal ve hizmet sunan bazı şirketlerin kendi aralarında anlaşmak suretiyle ortak kredi kartı çıkardıkları görülmektedir. Çıkarılan kartların sadece bu kartı çıkartan kuruluşta değil, anlaşmaya taraf olan diğer işletmelerde de kullanılması sistemi iki taraflı olmaktan çıkarmakta ve bu sisteme karma görüntüsü vermektedir. Karma sisteme dayalı kredi kartları ya aynı bölgede ya da aynı branşta kullanılabilen kartlardır.⁴³

Karma sistem genellikle aynı sektörde çalışan işletmeler için söz konusudur. Örneğin; bir havayolu firmasından alınan bir kart, yine hava yolu alanında faaliyet gösteren diğer bir firmada da geçerli olmaktadır. Bu işbirliği sayesinde kart hamilleri sisteme dahil diledikleri havayolu şirketinden peşin para ödemeksizin bilet almak imkanına kavuşabilmektedir.⁴⁴ Bu sistemin en klasik örneği Universal Air Travel Plan (UATP) tarafından çıkarılan Air Travel Card olmuştur.⁴⁵

⁴⁰ Mehmet Takan, a.g.e., s. 319.

⁴¹ Belgin Çırpan, a.g.e., s. 51.

⁴² Mehmet Küçük, a.g.e., s. 53.

⁴³ Nuray Sarıkaya, a.g.e., s. 19.

⁴⁴ Mehmet Takan, a.g.e., s. 321.

⁴⁵ Zeynep Yılmaz, a.g.e., s. 13

2.2.3.2. Kartı Çıkaran Kurumlar Açısından Kredi Kartları

Kartı çıkaran kurumlar açısından kredi kartları, banka kredi kartları, mağaza kartları ve seyahat-dinlenme kartları olmak üzere üçe ayrılır.

2.2.3.2.1. Banka Kredi Kartları

Yüzyıla yakın bir geçmişi bulunan kredi kartları, banka nezdinde para bulundurmada veya mevcut bir mevduat hesabından belli bir limit dahilinde borçlanarak mal ve hizmet almayı sağlayan bir ödeme aracıdır. Kart hamili, kullandığı kredi için faiz ödemekte ve kısmi ödeme yapma olanağına sahip olmaktadır.⁴⁶

Bankalar özellikle II. Dünya Savaşından sonra tüketicilerin artan taleplerine cevap verebilmek amacıyla kredi kartı çıkarmaya başlamışlardır. Amerika Birleşik Devletlerinde ilk banka kartı 1951 yılında Franklin National Bank tarafından çıkarılmıştır. Bunu daha sonra pek çok banka izlemiştir. 1960'lardan sonra VISA ve Master Charge gibi uluslar arası kullanımı olan çok sayıda kredi kartı piyasaya girmiştir.⁴⁷

Bu kartlar, kart hamiline önceden belirlenmiş limitler dahilinde kısa vadeli kredi kullanma olanağını sağlarlar. Banka belirli günlerde kart hamiline yaptığı alışverişlerin detayını bildiren bir hesap cetveli yollayarak, bir önceki aya ait hesabını ödemesini ister. Bu cetvelin gelmesinden sonra kart hamili, yurt dışında genelde ortalama 25 gün, Türkiye'de ise en fazla 10 gün içinde herhangi bir faiz ödemeksizin borcunun tümünü geri ödeyebilir ya da borcunun belli bir yüzdesini ödedikten sonra geri kalanını zaman içine yayarak belirli bir faizle geri ödemeyi yapar.

Bankalar bu hizmet dolayısıyla kredi kartlı satış yapan işyerlerinden komisyon alırlar. Buna ek olarak banka getirisi içinde, verilen kredinin faizi de yer almaktadır. Ayrıca ülkemizde kredi kartına sahip olabilmek için kart başına belirli bir ücret ödemek de gerekmektedir.⁴⁸

Bankalar kredi kartını iki şekilde sunabilirler:

a) İmzaladıkları lisans sözleşmesi uyarınca kredi kartı sistemi oluşturan kurumdan, bulunduğu ülkede bu kartı çıkarıp pazarlama yetkisi alırlar. Lisans anlaşmaları nedeniyle bir kart birden fazla banka tarafından çıkarılabilir. Bu durumda

⁴⁶ Türkel Minibaş, *Para ve Finans Ansiklopedisi*. (İstanbul: 1996), s. 1038.

⁴⁷ Hasan Bakır, *a.g.e.*, s.194.

⁴⁸ Pelin Apergin, *a.g.e.*, s. 20.

bankalar hem kendilerince hem de diğer bankalarca çıkarılan aynı kartla yapılan alışverişlerin satış belgesini üye işyerlerine ödemek zorundadırlar. Bir süre sonra bankaların birbirlerine ödemeleri bir takas bürosu aracılığıyla yapılıp hesaplar kapatılır. Bankalar arası bu ödemelerden dolayı kredi kartları evrensel bir nitelik kazanmıştır. Bu tür banka kredi kartlarının üzerinde hem bankanın kendisinin hem de anlaşmalı olduğu kuruluşun amblemi yer alır.⁴⁹

b) Ya da banka kendi kredi kartını müşterilerine sunabilir. Eğer bir banka kendi kredi kartını sunmak istiyorsa, önce yeterli sayıda işyeri ve aynı zamanda o iş yerlerinden alışveriş yapacak yeterli sayıda müşteri havuzunu oluşturmak zorundadır. Sistemin karlı bir biçimde işlemesi için her iki tarafın aynı anda varlığı söz konusudur. Bankadan aldıkları kredi kartını kabul eden işyerlerinin az olması müşterilerin hoşnutsuzluğuna, öte yandan bir bankanın çıkardığı kredi kartını kabul eden işletmelere o kartı taşıyan hamil sayısının az olması nedeniyle az müşteri gelmesi de işyerlerinin hoşnutsuzluğuna neden olur.⁵⁰

Banka kredi kartlarının en önemli özelliği tüketiciye belirli bir limit dahilinde nakit kredi kullanma olanağı vermesidir. Kullanılan nakit krediler için faiz hemen işlemeye başlamaktadır. Önceleri ödeme fonksiyonları ağırlıkta olan banka kredi kartlarının bugün genellikle nakit kredi fonksiyonu ağırlıktadır. Dolayısıyla banka kredi kartlarına *kredili kredi kartı* da denilmektedir.⁵¹

2.2.3.2.2. Mağaza Kartları (Store Cards)

Perakendeci grupların sağladığı bir kredi kartı hizmetidir. Bu tür kart uygulamalarında, bankalar veya diğer mali kuruluşlar organizasyon ve idare konularında katkıda bulunabilirler. Perakendeci satıcılar çeşitli şekillerde kredi olanakları sağlarlar. Bazıları fatura tarihinden sonra iki üç hafta içinde ödenmesi gereken aylık veya opsiyon hesaplar şeklindedir. Bazıları da kart hamilinin aylık ödemelerinin 20-30 katı bir limite sahip bütçe hesaplarıdır.⁵²

Ülkemizde mağazalar arasında bu kartların geçerlilik süresi, kart limitini veya harcama limitinin belirlenmesi, ödeme dönemleri ve şekli, ödemelerin gecikmesi

⁴⁹ Ömer Teoman, a.g.e., s. 43.

⁵⁰ Pelin Alpergin, a.g.e., s. 21.

⁵¹ İsmail Yalçınkaya, "Kredili Kredi Kartı", *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, (Nisan 1990), s. 15.

⁵² Pelin Alpergin, a.g.e., s. 23.

halindeki yaptırımlar ve faiz oranları, kartların geçerli olduğu mağazalar veya kuruluşlar yönünde bir standardın veya bu yönde bir kuralın olmadığı görülmektedir.⁵³ Ülkemizde büyük mağazaların veya mağazalar zinciri bulunan tüm kuruluşların kartları mevcuttur. Örneğin; Beymen kart, Vakko kart, Çarşı kart...vb.

2.2.3.2.3. Seyahat ve Dinlence Kartları (Travel and Entertainment Cards)

Seyahat ve dinlence kartlarının Batıdaki öncüsü Diners Club kartıdır. Zamanla bu kartların kabul gördüğü işletmeler sadece seyahat ve dinlence ile sınırlı kalmayarak, sisteme her branştan işletmeler katılmaya başlamıştır.⁵⁴

Bu tür kredi kartlarında önceden belirlenmiş bir kredi limiti yoktur. Ancak kart sahiplerinin belirlenen bir süreden önce ödeme yaparak kredi kullanma olanağı da mevcut değildir. Bu kartları kullananlar kendilerine aylık hesap özetlerinin gönderilmesinden sonra belli bir sürede borcun hepsini ödemek zorunda olduklarından, daha çok borçlandırma kartlarına (charge cards) benzemektedir. Burada da borçlandırma kartında olduğu gibi hamiline harcamalar ve nakit avans çekmelerinde önceden belirlenen ödeme süresinin sonuna kadar faizsiz kredi kullanma olanağı sağlar.⁵⁵

Seyahat ve dinlence kartlarına sahip olabilmek için yıllık ücret ödemek gerekmektedir. Aylık harcama limiti yoktur ve sahibine geri dönecek bir kredi olanağı sağlamaz. Bu tür kartlar, müşteri hakkında yapılan kredi değerliliği araştırmasından sonra verilir. Daha çok yüksek gelirli kişiler tarafından kullanılır ve bir prestij unsuru olarak değerlendirilir.⁵⁶

2.2.3.3. Sözleşmenin Getirdiği Sorumluluk Açısından Kredi Kartları

Sözleşmeden kaynaklanan sorumluluk açısından kredi kartları üçe ayrılmaktadır. Bunlar, bireysel kartlar, şirket kartları ve asli-ek kartlardır.

⁵³ Savaş Aydın, a.g.e., s. 22.

⁵⁴ Hasan Bakır, a.g.e., s. 195.

⁵⁵ Mehmet Küçük, a.g.e., s. 56.

⁵⁶ Belgin Çırpan, a.g.e., s. 54.

2.2.3.3.1. Bireysel Kartlar

Bireysel kredi kartının hamili gerçek kişidir. Bu gerçek kişi kartla yaptığı harcamalardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu için bu tür kartlara özel kredi kartları da denilmektedir. Nitekim, burada bankada ya da kredi kurumu nezdinde açılan alacaklı ya da borçlu cari hesabın sahibi ile kart hamili aynı kişidir.⁵⁷

2.2.3.3.2. Şirket Kartları (Company Cards)

Firma kredi kartları bireysel kartlara benzemekle beraber en önemli farklılık yapılan harcamalardan firmanın müteselsilen sorumlu olmasıdır. Kredi kartını çıkaran kurum nezdindeki hesap gerçek kişinin adına açılmış olmakla beraber, aylık hesap özetleri kart hamilinin isteğine göre ya kendisine ya da doğrudan doğruya ilgili firmaya gönderilir. Bu kartlarda harcama limiti yoktur.

Bu nedenle de özellikle seyahat eden iş adamlarına firmaların üst düzey yöneticilerine ve pazarlama elemanlarına hitap eden kartlardır. Yapılan harcamadan firma sorumludur ve hesap firma adına açılmıştır. Bu kart firmada görevli gerçek bir kişinin adına düzenlenebileceği gibi bazen hamil olarak sadece tüzel kişide gösterilmiş olabilir. Daha çok şirketi temsil etmekle görevli kişilerin yapacakları harcamalarda kullanılmak üzere çıkarılır. Belirli bir gerçek kişinin de adının yer aldığı firma kredi kartları, sadece harcamaları ödemekle yükümlü olan kişiyi de gösterir. *Beyaz firma kredi kartları* diye adlandırılan kartların üzerinde sadece ilgili firmanın ticaret ünvanı yazılır.⁵⁸

2.2.3.3.3. Asli Kartlar ve Ek Kartlar

Yukarıda ayrıncı özellikleri belirtilen tüm kredi kartları asli kartlar olarak da nitelendirilebilir. Bu tür bir kredi kartının çıkarılmasından sonra aynı hesap numarası üzerine ikinci bir kart daha düzenlenmesi halinde bu ikinci kart ek kart olarak adlandırılır. Bunun yanı sıra, ikinci bir kart için ayrı bir hesap açılmakla birlikte ikinci kartla yapılan harcamalardan ilk kart hamilinin sorumlu olacağının ön görülmesi halinde de asli kart-ek kart ayrımı yapılabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki, ek kart hamilinin de yaptığı harcamalardan müteselsilen sorumlu tutulması da mümkündür. Buradaki özellik, kredi kartını çıkaran kurumun, ikinci yani ek kartı vereceği kişinin

⁵⁷ Mehmet Küçük, a.g.e., s. 57; Mehmet Takan, a.g.e., s. 315.

⁵⁸ Belgin Çırpan, a.g.e., s. 55.

kredi değerliliğini araştırmaya gerek duymamasıdır. Ek kart hamilinin harcamalarından da asli kart hamili sorumlu tutulduğuna göre kredi kartını çıkararak kurumun sadece asli kart hamilinin mali durumunu incelemesi yeterli olmaktadır.⁵⁹

3. BİREYSEL BANKACILIğIN YARARLARI

Bireysel bankacılığın, bankalar açısından, bireyler açısından, işletmeler açısından ve devlet ve ekonomi açısından çeşitli yararlarından söz etmek mümkündür.

3.1. Bankalar Açısından Yararları

Bireysel bankacılık günümüzde bankalar açısından diğer faaliyet alanlarına göre belirli koşullar çerçevesinde daha karlıdır. Bireysel bankacılıkta karlılık ve verimliliğin temel nedeni, ürün ve hizmet çeşitliliği ile çok sayıda müşteri kitlesine ulaşmasıdır.

Dünyada bireysel bankacılık işlemlerinde çok yoğun bir artış gözlenmektedir. Başta A.B.D. ve diğer Batılı lkeler olmak üzere bireysel bankacılık işlemleri toplam bankacılık işlemlerinin %50'sine ulaşmıştır. Bankalar açısından bireysel bankacılığın dikkat çeken  önemli avantajı bulunmaktadır. Bunlar: bireysel bankacılık araçlarını kullanan çok sayıda müşteri olması nedeniyle kitlelerde banka ya da mali kurum isminin çok kullanılması yani kuruma bir prestij sağlaması ve reklam etkisi yaratması, kurumsal bankacılığın aksine çok sayıda müşteriye hitap eden bir bankacılık hizmeti olması sebebiyle kredi riskinin dağıtılmış olması ve kurumsal bankacılık hizmetlerine göre daha verimli ve banka açısından daha karlı olmasıdır. Bireysel bankacılığın bankalar açısından faydaları aşağıdaki gibidir.⁶⁰

1. Düşük risk
2. Yüksek verimlilik
3. Düzenli nakit akışı
4. Yaygın ve çapraz hizmet
5. Reklam

Bireysel bankacılık faaliyetlerinin bankalar açısından daha az riskli olmasının nedeni, kurumsal bankacılık işlemlerine göre çok sayıda müşteriye hizmet verilmesi nedeniyle kredi riskinin çok geniş bir kitleye dağılmasıdır. Bireysel bankacılık kredileri

⁵⁹ Mehmet Küçük, a.g.e., s. 58; Mehmet Takan, a.g.e., s. 316

⁶⁰ Eyyüp Yılmaz, "Bireysel Bankacılığın Cazibesi," *Active Dergisi*. Yıl: 1, S: 3, (Haziran 2000),

düşük miktarda ancak çok sayıda müşteriye verilmektedir. Bu kredileri kullanan müşterilerin tamamının genel bir ekonomik kriz olmadığı sürece ödeme gücü içine düşmeleri mümkün değildir. Bazı müşterilerin kredi borçlarını geriye ödeyememeleri, bu müşterilerin bir kısmından tahsilat sağlanamaması söz konusu olabilir. Bireysel bankacılıkta dünya genelinde sorunlu kredi miktarı %1-2 düzeyindedir. Bu oranın üzerindeki bir durum bireysel bankacılık sisteminde başkaca yapısal problemler olduğunun göstergesidir. Ya da kredi kullandırım sürecinde bazı hatalar yapıyor demektir. Oysa, büyük montanlı olarak kullandırılan kurumsal kredilerde bir yada birkaç firmadaki kredi geri ödeme problemi, verilen kredinin miktarına bağlı olarak bankaların mali yapısını tamamen bozabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Bireysel bankacılık işlemleri bankacılık açısından daha verimli ve karlıdır. Bunun nedeni hem sorunlu kredi oranının düşük olması hem de kurumsal bankacılık işlemlerine göre daha yüksek tutarlarda faiz ve komisyon alınabilmesidir. Büyük kurumsal bankacılık müşterilerinin pazarlık gücünün bireysel müşterilere göre daha yüksek olması, buna karşı bireysel müşterilerin nisbi olarak fiyatlamaya karşı daha duyarsız olmaları, bankalar açısından bu faaliyet kolunun daha verimli olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Bireysel bankacılık ürün ve hizmetleri yoluyla yılın her iş gününde banka kasasına nakit girme olanağı ortaya çıkmaktadır. Bireysel kredi taksitlerinin farklı zamanlarda ödenmesi, çeşitli faturaların ayın değişik zamanlarda bankaya yatırılması, bu hizmetlerdeki düşük miktarda ancak çok sayıda müşteri nedeniyle az maliyetli vadesiz mevduat temin edilebilmesi ayrıca bu müşterilerin tüm işlemlerini bankalara kaydırabilmesi yoluyla bankalar açısından sürekli bir nakit alışverişi söz konusu olmaktadır.

Bireysel bankacılığın bankalar açısından daha verimli olmasının nedenlerinden biri de aynı müşteriye çok sayıda ürün ve hizmet sunabilme olanağıdır. Bu piyasada çapraz pazarlama olanakları adeta sınırsızdır. Ayrıca çok sayıda müşteriye ulaşılması nedeniyle özellikle müşteri memnuniyetinin sağlanabildiği durumlarda olumlu reklam söz konusu olmaktadır.⁶¹

⁶¹ Eyyüp Yılmaz, *Bireysel Bankacılığın Cazibesi*, s. 52

3.2. Bireyler Açısından Yararları

Bireysel bankacılık sisteminde müşterilerde kazançlı çıkmaktadırlar. Bu sistemde tüketiciler kendilerine sunulan bireysel bankacılık hizmetlerinden birini seçerek ileriki dönemde sahip olabilecekleri mal ve hizmete bugünden sahip olabilmektedirler. Ayrıca tüketiciler nakit para temin edebildikleri için peşin para ile alışveriş yapmanın kolaylıklarından yararlanabilirler. Bu sektördeki yoğun rekabet, müşterilere ucuz ve kaliteli mal, hizmet elde etmeyi de temin etmektedir. Zaman zaman müşteriler geliştirilmesi gereken ürün önerilerinde bulunmakta bazen de bankalar anket yoluyla müşteri ihtiyaçlarını tespit etme yoluna gitmektedirler.

3.3. İşyerleri Açısından Yararları

Bireysel bankacılık ürünleri ile mal ve hizmet satın alma olanağına kavuşan kişiler bu ilave satın alma güçlerini alışverişte kullanmaktadırlar. Dolaylı olarak piyasada ekonomik canlılık ve işyerlerinin faaliyet hacmi artmaktadır.⁶² Diğer taraftan işletmeler bu yolla çek, senet gibi ödeme aracı kabul etmenin riskinden, masrafından ve tahsil süresinden kurtulmuş olurlar. Ayrıca kredi kartı çıkaran kurumların belli aralıklarla yayınladıkları üye işyerleri listesi, kart sahiplerine ücretsiz olarak gönderilmekte, bu sayede listede adı geçen işletmeler için reklam söz konusu olmaktadır.

3.4. Devlet Ve Ekonomi Açısından Yararları

Plastik kart kullanımının ekonomik hayatta yaygınlaşması durumunda piyasada nakit para ile alışveriş asgari düzeye inecektir. Özellikle akıllı kartların yaygınlaşması ile küçük miktarda alışverişlerde plastik kartlarla yapılabilecek, hatta bir ailede çocukların harçlığı dahi bu kartlarla verilebilecektir. Nakit kullanımı ile ekonomideki tüm fonlar bankacılık sisteminde değerlendirilme imkanına kavuşacaktır. Sermaye birikimi sorunu olan ve tasarruf yetersizliği bulunan ülkemiz için bu tür atıl fonların ekonomide kullanılması hayati öneme sahiptir. Ülkemizde ki ekonomik aktivitelerden kaynaklanan ödemelerin tamamına yakınının plastik kartlarla yapılması ekonomide kayıt dışı işlemleri de sona erdirecektir. Plastik kartlarla ödemelerin yapılması, dolaylı

⁶² Eyyüp Yılmaz, Bireysel Bankacılığın Cazibesi, s.53.

olarak tüm işlemlerin bankalar kanalı ile yapılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, ödemelerin kayda alınması devletin vergi gelirlerinin artmasını sağlayacaktır.⁶³

4. KURUMSAL BANKACILIK KAVRAMI

Kurumsal bankacılık faaliyetleri, ağırlıklı olarak bir ya da birkaç şube ile işlemlerini yürüten yabancı ya da yerli bankalar tarafından gerçekleştirilir. Kurumsal bankalar, müşterilerine sundukları sermaye tabanlarını güçlendirme, yeniden yapılandırma ve finansal yapılarını organize etme hizmetlerinin sayısını sürekli arttırmaktadırlar. Finansal mühendislik, yatırım yönetimi, birleşme ve iktisap, kurumsal bankaların yeni faaliyet alanlarından başlıcalarıdır.⁶⁴

Kurumsal bankacılık hizmetleri arasında yer alan kurumsal krediler, kurumsal bankacılık faaliyetlerinin sürdürülmesi açısından büyük bir öneme sahiptirler.

5. KURUMSAL KREDİLER

Günümüzde bankalar, kurumsal kredi pazarında yoğun bir rekabetle karşı karşıyadır. Sigorta şirketleri, diğer finans ve kredi kurumları yüksek karlar getiren ticari kredi pazarına girme çabasıdadır. Bunun en büyük nedeniyse, banka fonlarının maliyetlerindeki artışlar ve buna bağlı olarak artan faiz oranlarında meydana gelen artışlardır. Bu nedenle de ticari bankaların bu pazarda güçlü ve başarılı olması rekabetçi bir fiyat politikası uygulamalarına bağlıdır.

Son yıllarda ticari bankalarda başarılı kredi kullandırma yöntemleri geliştirilmiş ve farklı koşullarda, farklı amaçlarla firmalara uygun kredi çeşitlerini başarılı bir şekilde sunmuşlardır. Hemen her iş kolundan firmalar zaman zaman kredi kullanırlar. Hatta büyük kamu kuruluşlarının da banka kredisiyle finansman sağlama yoluna gittikleri sıkça görülmektedir. Kredi kullanımının gerçek nedenlerinin bilinmesi banka açısından kredinin riskini azaltan bir etkidir.

Bankaların pek çoğu, bu rekabet ortamına ayak uydurabilmek ve değişken koşullar altında amaçlarına ulaşabilmek için çok sert kredi politikaları geliştirmişlerdir. Bankaları böyle bir politikaya yönelten önemli sebeplerden biri ise, büyük şirketler

⁶³ Eyyüp Yılmaz, "Plastik Kartlar ve Ekonomi," *Activeline*, Yıl:3, S:26, (2002), s.36.

⁶⁴ Tuba KODOMANOĞLU, "Bankacılık Sektöründeki Uluslararası Gelişmeler ve Bireysel Bankacılık Sektörü Analizi." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Marmara Üniv. SBE, 1998), s.77.

dahil hemen her tür tüccarın az ya da çok kredi kullanma eğiliminde olmalarıdır. Bunun nedenlerini ise kısaca aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.⁶⁵

- Mevsimlik çalışma sermayesi,
- Uzun dönemli çalışma sermayesi,
- Yeni duran varlıklar,
- Ödeme dengelerinin değişmesi,
- Beklenmeyen zamlar,
- Verimsiz projelerin neden olduğu zararlar,

Aslında firmaların kredi kullanımı için daha başka sayısız neden vardır. Her kredi sebebi aşağı yukarı benzeri olmayan bir kredi ihtiyacı ayarlaması doğurur. Bu durum doğal olarak çok farklı türde kredinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak her ne kadar birbirinden farklı da olsalar, krediler, belirli özelliklere göre, nakit krediler, gayrinakdi krediler, orta ve uzun vadeli krediler, akreditifler gibi ortak gruplarda toplanabilmektedirler.

5.1. Nakit Krediler

Nakit kredilerin kendi içinde, açık krediler, iskonto-iştirah, kefalet karşılığı, emtia karşılığı, senet karşılığı, tahvil ve hisse senedi karşılığı ile nakit karşılığı krediler gibi çeşitleri bulunmaktadır.

5.1.1. Açık Krediler

Açık krediler müşteriden kefalet veya teminat alınmaksızın kişisel yükümlülüğe dayanılarak tek imza karşılığında açılır. Taşıdığı büyük riski mümkün olduğu kadar azaltmak amacıyla bankalar, bu çeşit kredileri açarlarken müşterilerin mali durumunu, ticari ahlaklarını ve iş yeteneğini büyük bir titizlikle inceleyerek, istihbarat sonuçları olumlu görülmeyen firmalara açık kredi vermezler.⁶⁶ Bir kişiye açık kredi verilebilmesi için:⁶⁷

- Uzun bir ticari geçmişe sahip olması,
- Ticari ahlakının çok iyi olması,

⁶⁵ Sibel Turgut, "Ticari Bankalarda Kurumsal Kredilerin Pazarlanması:Türkiye'de Çok Şubeli Bankalarda Bir Uygulama", Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniv. SBE, 1999, s. 12.

⁶⁶ İlker Parasız, *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*, İstanbul, 2000, s.298

⁶⁷ Mehmet TAKAN, a.g.e., s.266

- Kullanacağı krediye karşı, yeterli mal varlığının olması,
- İş konusunun krediyi güvenli olarak kullanmaya elverişli bulunması,
- İşinde deneyim sahibi ve uzman olması,
- Yeterli mevduat bulundurması ve diğer bankacılık hizmetlerini bankadan yapması şartları aranır.

5.1.2. İskonto-İştira Kredileri

Henüz vadesi gelmemiş olan ticari bir senedin bankaya teslim edildiği tarihten vadesine kadar olan süre içinde hesaplanarak vadesi kadar yapılacak indirimden sonra kalan kısmının müşteriye ödenmesine iskonto denir. İskonto işleminde senedin mülkiyeti temlik cirosu ile bankaya devredilmekte, banka da hamil sıfatıyla alacaklı duruma geçtiğinden, borçlusundan senet bedelini tahsile hakkı olmaktadır.

İştira da, iskonto özelliğinde bir kredi türü olup, burada işlemin yapıldığı belediye sınırları dışındaki bir yerde ödenecek bono ve poliçenin iskontosu söz konusu olmaktadır.⁶⁸

5.1.3. Kefalet Karşılığı Krediler

Sözleşmeye kendi müşterisi firmadan ayrı diğer bir firmanın da kefil sıfatıyla imzasının alınması ile açılan, borçlu cari hesap şeklinde çalışan kredi türüdür. Kefalet müessesesi ile kefil, kredili müşteri firmanın borcunun yerine getirilmesini bankaya karşı taahhüt etmektedir.⁶⁹

5.1.4. Emtia Karşılığı Krediler

Emtia rehni karşılığı açılan kredilerdir. Üretici, tüccar ve sanayicinin elinde mevcut olup, henüz paraya çeviremediği mala bağlı sermayesine, malın satışına kadar seyyaliyet kazandıran bir tür bekleme kredisidir. Azami vade dokuz aydır. Krediyeye konu emtianın satış kabiliyetinin yüksek olması ve kısa sürede bozulacak veya çürüyecek mal olmaması gerekir. Bu tür kredilerde rehin teslimi şart olduğundan ya banka depolarında

⁶⁸ Osman Oy, *Bankacılık Uygulamasında Plasman Yönetimi*. (Interbank Uluslararası Eğitim Bölümü Yayınları No:25, Yıl:?), s.29

⁶⁹ İlker Parasız, a.g.e., s.298

korunması ya da yedd-i emine teslim edilmesi ve bir yedd-i eminlik sözleşmesi yapılması gerekmektedir.⁷⁰

5.1.5. Senet Karşılığı Krediler

Ticari senetlerin rehni karşılığında açılan ve borçlu cari hesap şeklinde çalışan bir kredi türüdür. Diğer bir ifade ile vadesi gelmemiş kambiyo senetlerinin rehni karşılığında ve bedelleri toplamından belli bir oranda risk payının düşülmesinden sonra kalan kısmını ve yine önceden belli edilen kredi limiti de aşılmaksızın, müşteriye cari hesap şeklinde kullanma olanağı veren kredi işlemidir.⁷¹

5.1.6. Tahvil ve Hisse Senedi Karşılığı Krediler

Uygulanması yok denecek kadar az bir kredi türüdür. Borsaya kote edilmiş hisse senedi ve tahvillerin rehni karşılığında açılan kredi türüdür. Rehin alınacak menkul değerlerin itfa edilmemiş olması, vadesinin gelmemiş olması, faiz ve temettü kuponlarının tamam olması ve üzerinde mahkemece konulmuş ödeme yasağının bulunmaması gerekmektedir.⁷²

5.1.7. Nakit Karşılığı Krediler

Nakit karşılığı krediler Türk Lirası veya herhangi bir döviz cinsinden nakit bloke edilerek kullanılan kredilerdir. Nakit karşılık, nakdin bir bloke hesapta blokaj şeklinde tesis edilebileceği gibi, banka nezdinde mevcut bir mevduat hesabının rehni suretiyle de tesis edilebilir. Nakit karşılığı, nakit kredi verilebileceği gibi, gayrinakdi kredilerde verilebilir. Her iki durumda da dikkat edilmesi gereken konu, risk ile nakit karşılık arasındaki denge olup, bu kredilerin belli bir marj ile kullanılması gerekliliğidir.⁷³

5.2. Gayrinakdi Krediler

Gayrinakdi kredi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi konusunda bankanın alacağı bir ücret karşılığında taahhütte bulunması, diğer bir deyişle ödünç

⁷⁰ İlker Parasız, a.g.e., s.299

⁷¹ Osman Oy, a.g.e., s.32

⁷² İlker Parasız, a.g.e., s.300

⁷³ Mehmet TAKAN, a.g.e., s.272

olarak banka itibarının verilmesidir. Alınan bir borcun geri ödenmesi veya taahhüt edilen bir işin zamanında ve noksatsız yapılması konusunda banka garanti verir. Banka, borç ödenmez veya iş yapılmazsa, alacaklının veya işi yaptıranın uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.⁷⁴ Gayrinakdi krediler;

- Teminat mektubu
- Kabul ve aval kredisi

olmak üzere iki şekilde incelenebilir.

Genel olarak gayrinakdi kredilerde bankalar, muhatap kişi veya resmi ve özel kuruluşlara karşı, müşterinin taahhüdünü yerine getirmemesi veya borcunu ödememesi halinde belirlenmiş olan tutarın ödenmesini kabul eder. Anılan kabullenme ileriye yönelik bir taahhüt olup, kabul anında banka kasasından herhangi bir ödemede bulunmamaktadır. Ödeme ancak muhatapın başvurması halinde gerçekleşir. İşte bu tür kredilerde başlangıçta herhangi bir ödeme yapılmadığından, banka tarafından kredi faizi değil de, girdiği riske karşılık müşterisinden aldığı komisyon söz konusudur.⁷⁵

5.2.1. Teminat Mektupları

Teminat mektupları iki taraf arasında yapılan bir yazılı anlaşmanın geçerli olabilmesi için bankanın taraflarından biri (lehtar) lehine diğer tarafa (muhatap) verdiği bir tür garanti metnidir. Bu metinde banka; kredi müşterisinin herhangi bir nedenle kontrattaki yüklenimleri yerine getirememesi, gecikmesi yada başka bir nedenle zarara neden olması halinde muhataba, ortaya çıkan zararı kredi müşterisi adına kayıtsız ve koşulsuz olarak ödeyeceğini beyan eder.⁷⁶

Ülkemizde geniş bir uygulama alanı bulunan ve kredi bakımından da büyük bir yoğunluğu olan teminat mektupları aşağıdaki şekilde sınıflandırılır.

5.2.1.1. Limit Açısından Teminat Mektupları

Limit açısından teminat mektupları limit içi ve limit dışı teminat mektupları olmak üzere ikiye ayrılır.

⁷⁴ Sibel Turgut, "Ticari Bankalarda Kurumsal Kredilerin Pazarlanması: Türkiye'de Çok Şubeli Bankalarda Bir Uygulama." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniv. SBE, 1999), s.12.

⁷⁵ Osman Oy, a.g.e., s.53

⁷⁶ Hakan Şakar, Genel Bankacılık Bilgileri. (Strata Yayıncılık No:4, İstanbul: 2000), s.106.

a) Limit ii teminat mektupları

Bankaların kamu kurum ve kuruluşlarına verdiği teminat mektuplarına limit ii teminat mektubu denir. Bir banka limit ii teminat mektubu verirken Şu konuları dikkate alır:

- Muhatabın genel veya katma bütçeye dahil daire ya da özel idare veya belediye olması
- Teminat mektubu ile garanti edilecek işin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamına giren alım, satım, hizmet, yapım, kira veya taşıma işi ile ilgili olması gerekir.

b) Limit dışı teminat mektupları

Bankaların kamu kurum ve kuruluşları haricindeki gerçek ve tüzel kişilere verdiği teminat mektuplarına limit dışı teminat mektubu denir. Bankalar kuruluş kanun ve yönetmeliklerine 2886 Yasaya tabi olmadığı bildirilen daire kurum ve kuruluşlar ile resmi daire ve kuruluşlar dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere limit dışı teminat mektubu verir. Aynı zamanda 2886 sayılı Kanun dışında kalan iŐler içinde resmi daire ve kuruluşlara hitaben verilen verilen mektuplar limit dıŐından verilir.⁷⁷

5.2.1.2. Şekilleri Bakımından Teminat Mektupları

Şekilleri bakımından geçici, kesin, avans ve serbest konulu teminat mektubu olmak üzere dört tür teminat mektubu vardır.

a) Geçici Teminat Mektupları

Açılmış bir ihaleye katılacak kişi veya kurumun ihalenin kendisinde kalması halinde, teklifiyle bağlı kalmaması rizikosuna karşı ihaleyi açan kişi veya kuruma hitaben verilen teminat mektuplarına geçici teminat mektupları denir. Bu tür teminat mektuplarının amacı ihaleye katılan kişinin ihalenin kendi üzerinde kalması durumunda, ihalede ön görölen süre içinde ve ihaledeki Şartlara uygun olarak asıl sözleşmeyi yapmasını güvence altına almaktır.⁷⁸

⁷⁷ Mehmet Takan, a.g.e., s.275

⁷⁸ Vahit DOĞAN, **Banka Teminat Mektupları** (2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2002),

b) Kesin Teminat Mektupları

Kesin teminat mektupları, alınan ihalenin şartlara uygun olarak yerine getirilmesi taahhüdü ile bağlantılı olarak verilen mektuplardır. Kesin teminat mektupları, yükümlü işin sözleşme koşullarına göre yapılmamasından, geç veya noksan yapılmasından doğacak zararları ve sözleşmenin iptali halinde işin bir başkasına yaptırılması sonucunda meydana gelecek fiyat farkı ve zararı karşılamak için verilen mektuptur.⁷⁹

c) Avans Teminat Mektupları

Kamu kurum ve kuruluşları tarafından açılan bazı ihaleler çok masraflı hazırlık çalışmaları yapılmasını, makine araç ve gereçleri alınmasını gerektirebilir. Bankaların bu işlemler için işin başlangıcında yükleniciye verdiği teminat mektuplarına avans teminat mektubu denilmektedir.⁸⁰

d) Serbest Konulu Teminat Mektupları

Geçici, kesin ve avans teminat mektupları dışında kalan gerçek ve tüzel kişilere hitaben çeşitli konularda verilen teminat mektuplarına serbest konulu teminat mektubu denir. Bu tür teminat mektuplarında belirli bir formül ve şekil bulunmaz. Yükleyicinin talebine ve metne göre düzenlenir. Genellikle özel kişi ve kurumlara verilir.⁸¹

5.2.1.3. Vadeleri Bakımından Teminat Mektupları

Vadeleri bakımından teminat mektupları vadeli ve vadesiz teminat mektubu olarak ikiye ayrılır.

a) Vadeli Teminat Mektupları

Bankanın vermiş olduğu teminat mektubundan dolayı sorumluluğunun belirli bir süre ile sınırlandırıldığı teminat mektupları vadeli teminat mektupları olarak kabul edilmektedir. Teminat mektuplarında bankanın sorumlu olabilmesi için, teminat mektubu ile güvence altına alınmış olan riskin, ön görülen vade içinde gerçekleşmesi

⁷⁹ Mehmet Takan, a.g.e., s.276

⁸⁰ Mehmet Takan, aynı. s.276

⁸¹ Mehmet Takan, aynı., s.276

gereklidir. Vade içinde risk gerçekleşmez ise bu durumda bankanın sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır.⁸²

Genel olarak resmi daire ve kuruluşlara verilen kesin teminat mektupları dışındaki teminat mektupları vadelidir.

b) Vadesiz Teminat Mektupları

Üzerinde belirli bir geçerlilik süresi bulunmayan yani süresiz olarak yürürlükte kalan mektuplardır.⁸³ Banka teminat mektubu ile güvence altına alınan riskin doğumundan zaman aşımı süresine kadar muhataba karşı sorumludur.⁸⁴

5.2.1.4. Karşılıkları Bakımından Teminat Mektupları

Karşılıkları bakımından teminat mektupları, nakit karşılığı verilen teminat mektupları, alacağın temlik karşılığı verilen teminat mektupları, menkul rehni karşılığı teminat mektupları, ipotek karşılığı verilen teminat mektupları, kefalet karşılığı verilen teminat mektupları, tek imzalı teminat mektupları gibi çeşitli türlere ayrılmaktadır.

a) Nakit Karşılığı Verilen Teminat Mektupları

Müşteriden sözleşme alınarak, teminat mektubu tutarını karşılayacak düzeydeki nakit, kasa hesabından bloke edilerek kullanılan mektuplardır.

b) Alacağın Temlik Karşılığı Verilen Teminat Mektupları

Devlet dairelerine, kurumlara veya diğer kuruluşlara mal teslim eden, inşaat veya iş yapan müteahhitler alacaklarının tahakkuk etmemesi veya kesin kabulün yapılmaması halinde ilgili daire ve kuruluşlardan işbu alacaklarını belgeleyen bir belge alırlar. Bu belgelere dayanılarak tahakkuk edilen alacağın temlik alınması suretiyle alınan teminat mektuplarına alacağın temlik karşılığı verilen teminat mektupları denir.

c) Menkul Rehni Karşılığı Teminat Mektupları

Hazine bonosu veya devlet tahvili karşılık gösterilmek suretiyle, verilen teminat mektuplarına menkul rehni karşılığı teminat mektubu denir.

⁸² Vahit DOĞAN, a.g.e., s.66

⁸³ Mehmet Takan, a.g.e., s.277

⁸⁴ Vahit DOĞAN, a.g.e., s.67

d) İpotek Karşılığı Verilen Teminat Mektupları

Lehdardan veya lehdar lehine üçüncü şahıslardan alınan gayrimenkul rehni (ipotek) karşılığı verilen teminat mektuplarına, ipotek karşılığı verilen teminat mektupları denir.

e) Kefalet Karşılığı Verilen Teminat Mektupları

Bir veya birden fazla gerçek yada tüzel kişinin kefaleti ile verilen mektuplara kefalet karşılığı verilen teminat mektubu denir.

f) Tek İmzalı Teminat Mektupları

Borçlu imzası dışında herhangi bir maddi veya şahsi teminat alınmadan verilen teminat mektuplarına tek imzalı teminat mektupları denir.

5.2.2. Kabul-Aval Kredileri

Kabul kredisi ithal edilecek mal bedelinin ihracatçı ve ithalatçı arasında yapılan anlaşma doğrultusunda malın teslim alınması esnasında ödenmeyip ihracatçı firmanın ibraz edeceği vesaike ekli vadeli bir veya birkaç projenin kabulü suretiyle belli bir vadede ödenmesine imkan veren bir ödeme şeklidir.⁸⁵

Aval işlerinde ise banka ithalatçı lehine aval imzası atarak bu halde aval komisyonuna hak kazanmaktadır.⁸⁶

5.3. Orta ve Uzun Vadeli Krediler

Türk bankacılık sektöründe 2-5 yıl süreli krediler orta süreli, 5 yılın üzerinde vadeli krediler uzun vadeli krediler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür kredilerin amacı, işletmelerin orta ve uzun vadeli finansal ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir. Bu amaçla işletmelerin projelere dayalı kuruluşu, yeniden yapılanma, modernizasyon ve yeni yatırımlardan doğan işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak için yatırım, donatım ve işletme kredileri olarak kullanılmaktadır.

Orta ve uzun vadeli kredilerin yöneldiği alanlar şunlardır:⁸⁷

⁸⁵ Ilker Parasız, a.g.e., s.304

⁸⁶ Osman Oy, a.g.e., s.56

⁸⁷ Güler Aras, "Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi." (Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniv. Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, 1995), s.55.

- Sanayi,
- Madencilik,
- Gemi İnşası,
- Gemi İnşa Tesisleri,
- Turizm,
- Dışarıdan Uçak ve Gemi Alımı,
- Tarım.

Bankalar tarafından orta ve uzun vadeli kredilerin kullanılması;

-Merkez Bankası tarafından 8 yıla kadar vadeli olan senetlerin reeskonta kabul edilmesi

gibi nedenlerden olmaktadır. Esasen, bu krediler vadelerin uzunluğu ve miktarlarının büyüklüğü nedeniyle bankalar açısından kısa vadeli kredilere kıyasla daha fazla risk taşımaktadır. Bu nedenle bankaların bu kredi taleplerini daha iyi incelemeleri gerekmektedir.⁸⁸ Bu amaçla bankada ayrı bir değerlendirme ve uzmanlar grubu bulundurmak gerekebilmektedir. Bu durum elbette ki bu kredilerin maliyetini arttırıcı bir unsur olmaktadır.

Orta ve uzun vadeli krediler taksitli donatım ve dönem krediler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

5.3.1. Taksitli Donatım Kredileri

Taksitli donatım kredisi daha çok mevcut tesislerin kapasite artışını sağlama, darboğaz giderme ve modernizasyonu amacı ile projeye dayalı yatırımlara kaynak sağlamak için açılan kredilerdir.

Taksitli donatım kredileri, teçhizattan beklenen gelire uygun olarak, önceden tespit edilen bir plana göre düzenli taksitlerle geri ödenir. Söz konusu kredilerde süre, genellikle 2-5 yıldır; nadiren gereçlerin faydalı ömrüne kadar uzadığı görülmektedir.

Taksitli donatım kredisi, banka veya finansman şirketi tarafından, teçhizatı kullanacak firmaya doğrudan doğruya verilebilir; ancak satıcı, alıcı ve finansman kurumu arasında şarta bağlı bir satış sözleşmesi yapılması uygulaması daha yaygındır. Şarta bağlı satış sözleşmesinde, alıcı firma tüm yükümlülüklerini yerine getirinceye kadar, teçhizatın mülkiyetinin satıcı firma veya finansman kurumuna ait olacağı hükmü yer alır. Alıcı firma, teçhizatın mülkiyetine ancak tüm borçlarını ödedikten sonra sahip

⁸⁸ Osman Oy, a.g.e., s.62.

olabilir. Makine ve donatımın mülkiyeti muhafaza kaydıyla kredili olarak satışı, kredinin güvencesini oluşturur.

5.3.2. Dönen Krediler

Dönen krediler ticari bankalara özgü bir finansman şeklidir. Dönen krediler önceden tespit edilmiş kredi limiti aşılmamak kaydıyla tekrarlanan borç alma ve geri ödemelere imkan vermektedir. Örneğin; bir firmaya dört yıl süreli yüz milyar liralık dönen kredi açılsın. Bu kredi birinci yılda 100, ikinci yılda 75, üçüncü yılda 50 milyar limitli olsun. Dördüncü yıl sonunda kredi sıfırlanacaksa; bu firma birinci yıl sonuna kadar 100, ikinci yıl sonuna kadar 75, üçüncü yıl sonuna kadar 50, dördüncü yıl sonuna kadar da 25 milyar kredi kullanabilir. Dönen krediden yararlanan firma, geri ödeme yaptıkça, tekrar saptanan kredi limitine kadar borçlanma hakkına sahip olur. Dönen krediler, finansmanda büyük bir esneklik sağlar. Sözü edilen kredi türü, gelecekte krediye gereksinim duyacağını tahmin eden, fakat bunun tam zamanını ve tutarını kestiremeyen firmalar açısından çok yararlıdır.⁸⁹

5.4. Akreditif

Uluslararası bankacılık çevrelerinde geniş anlamı ile vesikalı krediler olarak anılan akreditif, ihraç edilen malların bedellerinin ödenmesi konusunda geliştirilmiş özel ve teknik bir finansman yöntemidir.⁹⁰

Birbirini hiç görmeyen, tanımayan ve bilmeyen alıcı ve satıcının kuşkularını gidermek, malların zamanında sevk edilmesini, belgelerin doğru ve süresinde gönderilmesini, ödemenin zamanında ve tam olarak yapılmasını sağlamak için geliştirilmiş bir alış veriş yöntemidir. Bu sistemde alıcı ve satıcı arasına bankalar girmekte ve her ikisine de garantiler verilerek rahat ve huzur içinde alışverişlerini gerçekleştirmeleri sağlanmaktadır. Satıcı alıcı ile yapmış olduğu alış veriş sözleşmesi konusu malları sözleşmedeki şartlara uygun olarak sevk edip evraklarını belirlenen süre içinde bankasına ibraz etmekle parasını almakta, alıcı ise sözleşme konusu malların kendisine zamanında, eksiksiz ve istediği kalitede gönderildiğinde, mal bedelini ödeme yükümlülüğüne gireceğinden her ikisi de kendilerini huzur ve güven içinde

⁸⁹ Mehmet Takan, a.g.e., s.288

⁹⁰ Uluslararası Ticarete Bankalararası Ödeme Yöntemleri, Interbank Uluslararası Eğitim Bölümü Yayınları No: 19, 2. basım, Genç Yayıncılık ve Matbaacılık, s.38.

hissetmektedirler. Bu güveni ve huzuru alıcı ve satıcıya sağlayan bankalar ise, yapmış oldukları bu hizmet karşılığında gelir elde etmektedirler.⁹¹

Banka, alıcı ile satıcı arasındaki satış sözleşmesi ile ilgili olmaması dolayısıyla, bu sözleşmenin şartlarının taraflarca yerine getirilmemesinden sorumlu değildir. Diğer değişle, akreditifler, satış sözleşmesinin konusunu teşkil eden aynı malların ödenmesini sağlamakla beraber, satış sözleşmelerinden tamamen soyut işlemlerdir.⁹²

İthalat ve ihracat ülkeleri arasında, akreditifin gerçekleşebilmesi için gerekli bağlantıyı sağlayan köprü ise küşat mektubu (Letter of Credit) olarak adlandırılmaktadır.

Küşat mektubu (letter of credit); öngörülen süreleri (akreditif ve yükleme vadeleri, vesaik ibraz süresi gibi), gerekli belgeleri ve ödemenin nasıl ve hangi aşamada yapılacağı konularını ki bunlar, çoğunlukta tarafların daha önceden üzerinde anlaştıkları konulardır, resmi olarak ithalatçının ülkesinden ihracatçının ülkesine banka kanalı ile ileten araçtır.⁹³

Akreditif işlemlerinde yer alan taraflar şöyledir:

- Akreditif amiri: İthalat yapmak için bir bankaya ihracatçı lehine akreditif açılması talimatını veren taraftır.
- Akreditif lehdarı: Lehine akreditif açılan taraf yani satıcıdır.
- Bankalar: Alıcının ve satıcının bulunduğu ülkelerde akreditif işlemlerinde aracılık eden taraflardır.

Akreditifli işlemlerde uygun vesaiki (ticari fatura, aracın türüne göre düzenlenen nakliye belgesi, ithalatçı tarafından istenen diğer belgeler) bankaya veren ihracatçı parasını almakta, ithalatçıya da vesaik, ödeme karşılığı verilmektedir.

Açılan bir akreditif ya dönülebilir ya da dönülemez niteliktedir. Akreditifin dönülebilir ya da dönülemez olduğu akreditif metninde açıkça belirtilmelidir. Eğer akreditif dönülebilir nitelikte ise, ihbar bankasına ve dolayısıyla ihracatçıya haber verilmeksizin akreditif, amiri ve dolayısıyla ithalatçı bankası tarafından iptal edilebilmekte veya şartları değiştirilebilmektedir. Bir akreditif metninde dönülebilir ya da dönülemez olduğu belirtilmemişse, akreditif dönülemez olarak kabul edilmektedir.

⁹¹ Kemal Kavak, *Akreditif İşlemleri ve Uygulamaları*. (Ankara: ARC Eğitim Yayınları No: 10, 2000), s.4.

⁹² Turhan Tumay, *Dış Ticaret Banka Tekniği*. (İstanbul: Türk Ekonomi Bankası, 1987), s.38.

⁹³ Interbank, a.g.e., s.38.

Dönülemez türde akreditifte, akreditife taraf olan amir, amir bankası, lehdar ve lehdar bankasının onayı olmadan değiştirilemez veya iptal edilemez. Lehdar akreditif metnine uygun malları sevk edip, vesaiki bankasına ibraz ederse parasını alacağından emindir.

Akreditifler teyitli ve teyitsiz olmak üzere iki türde açılabilirler. Teyitsiz akreditifte, eğer akreditif vesaik ibrazında yani görüldüğünde ödemeli ise, ihracatçı sevk belgelerini kendi bankasına verdiği zaman, mal bedelini tahsil edememekte, bankası tahsil için evrakı amir bankasına göndermektedir. Amir banka kendisine kontrol için gönderilen evrakı inceleyip akreditif şartlarına uygun bulursa, lehdar bankasına ödeme yapar. Bu tür akreditiflerde ihracatçının bankası hiçbir risk üstlenmemekte, sadece evrakı kontrol ettikten sonra amir bankasına göndermekte ve ödeme talimatı gelmeden ödeme yapmamaktadır.

Açılan bir akreditife ihracatçının bankası, lehdara karşı ödeme veya poliçe kabulü veya iştirak garantisini eklerse akreditif teyitli hale gelmektedir. Teyitli akreditifte ihracatçı sevk vesaiki kendi bankasına verdiğinde mal bedelini alabilmekte, vadeli ise vade sonunda parasını tahsil etmekte, kabul kredili ise kendi bankasından kabul alabilmekte, iştirakli ise vesaikin değeri verilmektedir.⁹⁴

Dönülmez ve teyitli akreditifler akreditif lehdarı için en iyi seçenektir. Çünkü hem amir bankanın hem de teyit bankasının ikili güvencesine sahip olmaktadır.

Akreditifler, devredilebilir akreditif, karşılıklı akreditif, peşin akreditif, döner akreditif, teminatlı akreditif olmak üzere beş türde incelenebilmektedir.

5.4.1. Devredilebilir Akreditif

Devredilebilir akreditif, lehdarı tarafından ikinci bir lehdara devredilebilen akreditiftir. Sadece bir kez devredilebilir, devir alan ikinci lehdar akreditifi tekrar bir başkasına devredemez.⁹⁵

5.4.2. Karşılıklı Akreditif

Lehine akreditif açılan ihracatçı malların direkt üreticisi değilse veya üretici olmakla birlikte malların temininde güçlük çekiyorsa karşılıklı akreditif

⁹⁴ Atilla Bağrıaçık, Seyfettin Kantekin, *Ihracat-Ithalatda Akreditif İşlemleri*. (1. Baskı, Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi, 1998), s.110.

⁹⁵ Kemal Kavak, a.g.e., s.100.

kullanılmaktadır. Bu durumda ithalatçı, ihracatçı lehine devredilemez akreditif açmakta, ihracatçıda açılan bu akreditifi kredi garantisi olarak göstererek, sattığı malı kendisine satan imalatçı adına, yeni bir akreditif açtırmaktadır.⁹⁶

5.4.3. Döner Akreditif

Döner akreditifler, taşıdıkları şarta göre, akreditif tutarının tamamı veya bir kısmı kullanıldıkça, ayrıca bir değişikliğe gerek olmaksızın, aynı tutar için otomatik olarak yenilenen akreditiflerdir.⁹⁷

5.4.4. Peşin Akreditif

Peşin akreditif, ihbar veya teyit eden bankaya vesaik ibrazından önce ihracatçıya avans ödenmesine imkan veren bir akreditif türüdür. Akreditif tutarının bir kısmı ya da tamamı malları sevk etmeden önce ihracatçıya malları hazırlaması için avans olarak verilir. Yani bütün akreditif çeşitlerinde malların bedeli şartlara uygun malların sevk edilmesi ve akreditif metnine uygun dökümanların bankaya ibrazı ile ödeme yapılırken, bu tür akreditifde vesaik ibrazından önce ödeme yapılmaktadır.⁹⁸

5.4.5. Teminat Akreditifi

Bu tür akreditifde amir banka akreditif amirinin kefilisi sıfatıyla ve amirin üstlendiği bir yükümlülüğün yerine getirilmesini alıcı veya işverene karşı doğrudan veya onun bankası vasıtasıyla garanti eder. Normal ticari akreditiflerde amir banka, belirli bir işlemin yerine getirilmesi halinde lehara ödemede bulunurken teminat akreditiflerinde ödeme belirli bir işlemin yerine getirilmediği zaman gerçekleştirilmektedir.⁹⁹

6. KURUMSAL BANKACILIĞIN YARARLARI

Kurumsal bankacılığın bankalar, işletmeler, devlet ve ekonomi olmak üzere üç taraf için de yararları söz konusudur.

⁹⁶ Atila Bağrıaçık, Seyfettin Kantekin, a.g.e., s.116.

⁹⁷ Turhan Tumay, a.g.e., s.71.

⁹⁸ Atila Bağrıaçık, Seyfettin Kantekin, a.g.e., s.118.

⁹⁹ Kemal Kavak, a.g.e., s.100.

6.1. Bankalar Açısından Yararları

Günümüzde bankaların, maliyetlerinin büyük ölçüde artmasından dolayı büyük ölçüde, riski daha az kredi taleplerini karşıladıkları ve uzun vadeli kredi vermekten kaçındıkları gözlemlenmektedir. Bankalar mal ve hizmet akımını sağlayan, geri dönmesi daha kolay ve hızlı türden kredi vermeyi tercih etmektedirler. Bununla beraber tüketime dayalı aktivitelerin finansmanından kullanılan kredilerle uzun vadeli kredileri kıyasladığımızda bankaların ticari ve endüstriyel kredi portföylerinin büyümesinin uzun vadeli kredilerin artmasına bağlı olduğunu görürüz. Ayrıca uzun vadeli kredilerde daha dikkatli değerlendirme yapılmasının gerekliliğiyle birlikte müşteri sayısının azlığı müşteri hakkında daha çok bilgi sahibi olunmasını sağlar.

6.2. İşletmeler Açısından Yararları

İşletmeler açısından kurumsal kredilerin bir türü olan orta ve uzun vadeli krediler çeşitli avantajlara sahiptir. Her şeyden önce işletmeler uzun süreli yatırımlarını bu kredilerle gerçekleştirme olanağına sahip olmaktadır. Bu kredilerde başlangıçta uygulanan ödemesiz dönem işletmelerin nakit yaratmaları için onlara bir süre tanımaktadır. Aynı zamanda düşük faizli olması, maliyet yönünden de yine işletmelere bir avantaj sağlamaktadır. Miktar çok büyük olmadığı sürece uzun vadeli kredi kullanımı diğer finansman alternatiflerine (tahvil veya menkul kıymet ihracı gibi) göre daha ucuz, daha süratli ve daha zahmetsizdir.¹⁰⁰

Orta vadeli krediler özellikle büyük şirketler tarafından tercih edilmektedir. Bu şirketler bankalarda tuttıkları büyük tutardaki para nedeni ile banka karşısında pazarlık gücü sağlarlar ve krediyi daha düşük faiz ile elde ederler.¹⁰¹

6.3. Devlet ve Ekonomi Açısından Yararları

Kredi bir ülkede ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kullanılması zorunlu olan bir finansal kaynaktır. Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ya da hızlı değişimlere uyum sağlayabilmesi için fon ihtiyacı yaratmaktadır. Bu fon

¹⁰⁰ Güler Aras, a.g.e., s. 57.

¹⁰¹ Tezer Öçal, Ö.Faruk Çolak, *Finansal Sistem ve Bankalar* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999), s. 135.

ihtiyacı ise büyük ölçüde bankalardan sağlanan kredilerle karşılanmaktadır.¹⁰² Bu şekilde, ekonomik gelişme için gerekli olan fon ihtiyacının büyük bir kısmının bankalar tarafından karşılanması ile ekonomik kalkınma ve büyümenin sürekliliği sağlanmaktadır.

¹⁰² Sibel Turgut, a.g.e., s. 40.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE SORUNLU KREDİLER

1. BANKACILIKTA RİSK TÜRLERİ

Risk genel anlamda beklenmeyen sonuçlarla karşılaşma olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Risk terimi, tahmin edilebilme performansını düşüren belirsiz çevresel değişkenler anlamına da gelmektedir. Tanım açıldığında gelecekteki olaylar ile ilgili bir belirsizliğin söz konusu olduğu görülmektedir.

Finansal açıdan risk ise, bir getirinin geleceğin alternatif durumlarına bağlı olması ve bu durumlardan en az birinin negatif ya da pozitif bir getiriyle sonuçlanabilmesi durumudur. Risk bu tanımdan hareketle beklenen değer ile gerçekleşen değer arasındaki olumlu ya da olumsuz fark şeklinde açıklanmış olmaktadır.¹⁰³

Risk, teknik anlamda getirilere ilişkin olasılık değerlerinin ortalama değer etrafındaki dağılımı ile ifade edilir. Bu açıdan bakılınca olasılık dağılımını etkileyen her unsur, yatırımın riskini de olumlu yada olumsuz yönde etkileyecektir. İktisadi koşullar, piyasa şartları ve uluslar arası ilişkiler gibi çok genel başlıklar altında toplanabilecek bu unsurların olumlu ya da olumsuz yönde değişim beklentisi, yatırım için tahmin edilen getiri olasılıklarının farklı değerler almasına yol açacaktır.¹⁰⁴

Bankacılık faaliyet ve işlemleri çok sayıda bilinmeyen içermektedir. Bilinmeyenler bir çok farklı formda ortaya çıktığından riskler de doğal olarak oldukça fazla sayı ve forma ulaşmaktadır. Bununla beraber, her işlem ve faaliyette bazı risk unsurları bulunmaktadır. Dolayısıyla, risk türünün belirlenmesi, riski doğuran olayların tespiti ve buna yönelik tedbirler özel öneme sahip bulunmaktadır. Risk genel olarak gelecekteki olayların etkisinde kalan belirsizliklerden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁵

Bankaların karşılaştıkları riskleri en dar kapsamlısından en geniş kapsamlısına doğru genel olarak dört kategoride toplamak mümkündür.

¹⁰³ Güven Sevil, *Finansal Risk Yönetimi Çerçevesinde Piyasa Volatilitésinin Tahmini ve Portföy VaR Hesaplamaları*, (Eskişehir: T.C.Anadolu Üniv. Yayınları No: 1323, 2001), s. 3.

¹⁰⁴ Serdar Çıtak, *Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemlerine* (İstanbul, Dünya Yayınları Ekonomi Dizisi:7, 1999), s:11.

¹⁰⁵ Active Araştırma, "Bankalarda Performans ve Risk Yönetimi: Analitik Bir Çerçeve", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:3, S:15, (2000), s:10

1.1. Operasyonel Risk

Bir işletmenin, bilgi iletişim sistemi veya iç kontrol sistemlerindeki aksaklıklardan kaynaklanan kayıplarından dolayı maruz kalabileceği riski ifade eder.¹⁰⁶

Daha geniş anlamda ise operasyonel risk, sadece her iş kolunda operasyonun gerçekleştirilmesindeki hataya, aksaklıklara veya suiistimallere dayalı risk olarak değil, organizasyon, iş akışı, teknoloji, insan gücü çerçevesinde oluşabilecek, kurumu maddi veya itibari kayba uğratacak, kredi ve piyasa riski dışında kalan ve geçmiş verilerden yola çıkarak istatistiksel ölçümlene yapılabilecek her türlü risk olarak tanımlanmıştır.¹⁰⁷

1.2. Kredi Riski

Bir işletmenin, karşı tarafın yerine getirmekle yükümlü olduğu taahhütlerini yerine getirmemesinden dolayı maruz kalabileceği riski ifade eder.¹⁰⁸

Bir banka açısından ise müşterilere verilen kredide beklenen zarar oranına ya da borcun nominal tutarı ile geri ödenmesi beklenen tutar arasındaki fark kredi riski olarak nitelenmektedir.¹⁰⁹

Özellikle nakdi ve gayrinakdi plasman faaliyetlerinde, karşılıklı ödemelerde zaman ve mekan farklılıklarının söz konusu olduğu işlemlerde, karşı tarafın ödeme yapmaması veya yapamamasından kaynaklanan zarar ihtimali, kredi riski kavramının temelini oluşturur.¹¹⁰

Krediler pek çok finansal kurum için başlıca kar kaynağıdır. Ne yazık ki kredi portföyü aynı zamanda başlıca risk kaynağıdır. Kabul edilebilir düzeylerde riskin sürdürülmesiyle kredi sürecinin özenli yönetimi ve izlenmesi banka karlılığına olumlu etki yapabilmektedir.¹¹¹

¹⁰⁶ Abdulkadir Kahraman, "Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi ve Beklentiler", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:3, S:15, (2000), s:48.

¹⁰⁷ Cüneyt Sezgin, Yasemin Tüzün, "Dünyada ve Türkiye'de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:3, S:17, (2001), s:75.

¹⁰⁸ Abdulkadir Kahraman, a.g.e., s:48.

¹⁰⁹ Güven Sevil, a.g.e., s.11.

¹¹⁰ Engin Aras, "Bankalarda Risk Yoğunlaşması ve Dolaylı Krediler", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:2, S:9, (1999), s:6.

¹¹¹ Arman T.Tevfik, Gürman Tevfik, *Bankalarda Finansal Yönetime Giriş*, (İstanbul: TBB Yayın No:203, 1997), s.296.

1.3. Piyasa Riski

Bir finansal işletmenin mali yapısının, piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar veya piyasada zıt yöndeki fiyat hareketlerinden dolayı maruz kalabileceği döviz ve faiz riski gibi riskleri ifade eder.

Döviz riski belli etkenlerle (ödemeler dengesi açığı, siyasal olaylar v.b.) ulusal para birimlerinin yabancı paralar karşısında değerinde meydana gelebilecek olumlu veya olumsuz değişimlerdir.

Faiz riski ise, faiz oranlarında ortaya çıkan değişimlerden dolayı karşı karşıya kalınan risktir.¹¹²

1.4. Sistemik Risk

Sistemik risk bankacılık ve ödemeler sistemini bütünüyle çalışmaz hale getiren olasılık olarak tanımlanmaktadır. Bunun birçok nedeni sayılabilir. Parasal tabandaki azalmadan kaynaklanan para arzında önemli düşüşler ve bir ya da daha fazla bankanın faaliyetlerini yürütemez hale gelmesi bunların en önemlilerindedir.¹¹³

Daha geniş bir tanımlamayla sistemik risk;piyasalarda mevcut olan risk unsurlarından biri ve/veya birçoğundan kaynaklanan ve bulaşma etkisi ile tüm yapıda etkisini göstererek krize dönüşen olumsuzluklara neden olan risk türü olarak tanımlanabilir.¹¹⁴

Frederic S. Mishkin ise sistemik riski, finansal piyasaların en üretken yatırım fırsatlarına etkin olarak para aktarmalarını mümkün kılan bilginin bozulmasına neden olacak ani, genellikle beklenmedik bir olayın vuku bulma olasılığı olarak tanımlamıştır.¹¹⁵

2. RİSK YÖNETİMİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN ÖNEMİ

Risk yönetimi bankalar için stratejik bir konudur. Bankalar, güçlü risk yönetimi sayesinde bir yandan risklerini kontrol ederek kayıplarını azaltır, diğer yandan da riske

¹¹² Abdulkadir Kahraman, a.g.e., s.48.

¹¹³ Active Araştırma, a.g.e., s. 12

¹¹⁴ Murat Kayacan, A.Osman Gürbüz, "Finansal Pazarlarda ve Özellikle Türev Ürün Piyasalarında Risk ve Krize Yeni Bir Yaklaşım: Sistemik Risk ve Sistemik Kriz", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, , Yıl:3, S:16, (2001), s. 10.

¹¹⁵ Aynı, s.12.

ayarlı karlılık analizi ışığında daha karlı ürünlerde büyüyerek hissedara değer katarlar. Güçlü risk yönetimi olan bankalar aldıkları piyasa, kredi ve opsiyonel riskleri detaylı inceler, olası krizlerde kayıplarını daha önceden belirler, bu kayıpları minimize etmek için önceden önlemler alır, aldıkları risk ile kazançları karşılaştırır ve riski almaya değip değmeyeceğini önceden değerlendirirler.¹¹⁶

Kısaca güçlü risk yönetimi hem risk yönetimi hem bankanın aldığı riskleri iyi yönetmeyi hemde risk/kazanç dengesini iyi değerlendirip, sermayeyi en verimli şekilde yönetmeyi amaçlar.¹¹⁷

Güçlü risk yönetimi olan bankalarda üst yönetim, risk yönetimi ve sermaye yeterliliği açısından kanuni denetlemeye, kreditorlere ve derecelendirme kuruluşlarına, kar hedefi açısından da hissedarlara karşı sorumluluklarını en verimli şekilde yerine getirebilir. Şöyle ki, güçlü risk yönetimi olan bankalar, aldıkları risklerden olası kayıpları sermayeleri ile karşılaştırarak pozisyon limitlerini belirler ve bu sayede risk özkaynaklar içinde alınmış olur.

Risk yönetimi zayıf olan bankalar, olası krizleri göz önüne almaz, olası krizlerde uğrayacakları zararları tespit etmez ya da risk ölçümlerine zarar vermezler. Dolayısıyla gerekli önlemleri alamaz ve bazen kendi özkaynaklarına göre çok fazla risk alırlar. Ülkemizde son zamanlarda olan mali krizlerde pek çok bankamız döviz kuru, likidite darlığı ve aktif/pasif vade uyumsuzluğu riskinden dolayı çok büyük kayıplara uğramıştır.¹¹⁸

Risk yönetiminde, geçen beş yıl boyunca bankalar, aracı kurumlar ve şirketler için maruz kaldıkları riskleri ölçmede riske maruz değer (RMD) metodunun kullanımı yaygınlık kazanmıştır. RMD'nin, finansal riske maruz kalan herkes için temel bir unsur haline geldiği görülmektedir. RMD, normal, günlük piyasa şartları çerçevesinde, oldukça düşük ihtimalle gerçekleşebilecek negatif bir olayın sebep olabileceği en şiddetli potansiyel kaybı ölçmek için kullanılmaktadır. RMD'den önce, alım-satım pozisyonlarının yalnızca defter değeri üzerinden rapor edilmesi ve piyasa değişikliklerinin göz önünde bulundurulmaması, finansal kurumların maruz kalabilecekleri kayıpların belirlenmesi hakkında hiçbir bilgi vermemektedir. RMD'nin

¹¹⁶ H.Uğur Köylüoğlu, "Risk Yönetimi! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?", *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:3, S:17, (2001), s.80

¹¹⁷ Alpay Sidal, "Yüksek Risk-Yüksek Kazanç Risk Almak İster misiniz?" *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Yıl:4, S:19, (2001), s. 62.

¹¹⁸ H.Uğur Köylüoğlu, a.g.e., s.82.

temel yapısı, para piyasalarını, hisse senedi piyasasını ve mal piyasalarını birleştirilmesi ve RMD'yi maruz kalınan bu risklerin tümünün genelinden tek bir rakam olarak hesaplamasıdır.¹¹⁹

3. BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE ÖNEMİ

Bankacılık sektörünün içinde bulunduğu değişik yapı ve boyutlarda çeşitli riskler mevcuttur. Bu riskler arasında bankacılık sektörü için ayrı bir önem taşıyan ve bankaların gündeminde sürekli yer alan risklerden bir tanesi kredi riskidir. Sektöre baktığımız zaman bankacılık faaliyetlerinin birçoğunun kredi riskini içerdiğini görmekteyiz ki bu da kredi riskinin sektör için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Kredi riskinin bankalar için özel önem taşımasının temel nedeni ise, zararın boyutunun ilgili bankanın mali yapısını olumsuz etkileyecek, bozacak ve hatta bankanın varlığını ve geleceğini tehlikeye sokacak noktalara varabilmesi ihtimalidir. Bu çerçevede, bankaların faaliyetleri sırasında, karar ve işlemlerinde, bu riski sağlıklı bir şekilde ölçecek ve kontrol edilebilir, yönetilebilir boyutlarda tutacak mekanizmaları geliştirmeleri, çalışmaları ve kontrolleri yapmaları beklenir ve istenir.¹²⁰

3.1. Kredi Riski Yönetiminin Bankacılık Sektörü İçin Önemi

Gelişmiş ülkelerde ticari bankaların almış oldukları en büyük risklerden biri olan kredi riskinin geçmişte bankalar arasında geleneksel tanımı, müşteriye kullandırılan bir kredinin problemlili hale gelmesi, diğer bir deyişle karşı tarafın yükümlülüğünü yerine getirmeyerek krediyi geri ödememesi ile sınırlı kalmıştır. Bankalar bünyelerinde kredi tahsis, onay ve izleme sürecini çeşitli kontrol noktaları koymak suretiyle oluşturmuştur. Bu süreç içinde bankalar, her bir firmayı, tamamen kredi ve piyasa konusunda tecrübeli uzmanların firma hakkındaki istihbarat ve görüşlerine dayalı olarak değerlendirmişlerdir. Buna bağlı olarak da genelde piyasada "iyi" olarak tanınan büyük ya da orta ölçekli firmalar bankaların kredi tahsis etmek istediği firmalar olmuş, diğer firmalar ise risk değerlendirmesi sağlıklı olarak yapılamadığı için kredi riskine girilmemesi tercih edilen firmalar olmuştur.

¹¹⁹ Sally Clarke, "Kurum Çapında Risk Yönetimi: anahtar Kavram Entegrasyonu" *Active Dergisi*, İstanbul, Yıl:4, S:19, (2001), s.54.

¹²⁰ Engin Aras, a.g.e., s.6

Kredi riskinin yönetiminde, geleneksel yaklaşımda bir müşterinin borcunu ödeyemeyerek temerrüte düşme riski rastlantısal bir olay olarak algılanmış, temerrüt olasılığının istatistiksel analizi konusunda yapılan çalışmalar çok kısıtlı kalmıştır. Bankalar kredilerini vade sonuna kadar bilançolarına taşımak zorunda olduklarından ve geri ödemeleri sadece borçlanandan tahsil edebildikleri için, kredi riskine girilen firma zor duruma düştükten sonraki takip ve izleme aşamaları üzerinde daha çok vakit harcanmıştır. Tahsili mümkün olamayan alacaklar, karşılık ayırmak suretiyle bilanço ve kar/zarar üzerine yansıtılmıştır.

1980'li yılların sonlarına doğru ve 1990'lı yılların başında farklı ülkelerden birçok bankanın, ekonominin hızlı büyüme gösterdiği dönemlerde yüksek karlar, daralma gösterdiği dönemlerde ise önemli ölçülerde zararlar raporlamaları üzerine, benzer ekonomik dönemlerde aynı sektör veya gruptaki firmaların güçlendiği veya zayıfladığı, kredilerin birbiriyle olan korelasyon etkisini dikkate alınmadığı, dolayısıyla yukarıda bahsedilen nedenlerle birlikte geleneksel kredi riski yaklaşımının yeterli olmadığı tartışmalarını doğurmuştur.

Bu dönemde aşağıda belirtilen nedenlere bağlı olarak kredi riski ölçümü, yönetimi ve analizlerinin önemi artmıştır.

1. Globalleşme ve özellikle yaşanan ekonomik durgunlukla birlikte firmalar rekabet edemez duruma düşmüşler ve buna bağlı olarak da iflaslar gündeme gelmiştir

2. Özellikle sermaye piyasalarının hızlı gelişimi ile birlikte büyük firmaların yanında orta ölçekli firmaların da sermaye piyasalarında direkt olarak kaynak temin edilebilme imkanı artmıştır. Bu durum daha çok iç piyasada çalışan küçük ölçekli firmaların bankalar ile kredi ilişkisine girmelerine neden olmuştur.

3. Finans sektöründe yaşanan rekabetin hızla artmasıyla birlikte müşterilere uygulanan marjlar hızla daralmış ve risk-getiri ilişkisi daha da önem kazanmıştır.

4. Türev ürünlerinin hızla artmasıyla bankaların taşımış oldukları kredi riski, bilançoda yer alan risklerin çok üzerine çıkmıştır.

5. Teknolojinin hızlı gelişimi ile birlikte, veri toplama ve biriktirmenin kolaylaşması ve buna bağlı yeni model ve tekniklerin hayata geçirilmesi kredi portföy analizlerinin önemini arttırmıştır.

6. Tüm bu gelişmelere ilave olarak uluslar arası uygulamalar, özellikle Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (BIS, IMF ve Dünya Bankası da dahil birçok uluslar arası ve bölgesel düzeyde faaliyette bulunan kuruluşlarla birlikte çalışarak bankacılık gözetim ve denetimini etkinleştirmeye yönelik prensipler geliştiren ve ilk kez İsviçre'nin Basle kentinde toplanan komite) düzenlemeleri, bankaları kredi riski ölçümü, yönetimi ve analizi konularında yönlendirici olmaya başlamıştır.

Bu gelişmeler paralelinde etkin kredi riski yönetimi, müşteri verimliliğinin ön plana çıktığı, kredilerin bir portföy olarak izlendiği, portföyün beklenen değerinden ne kadar sapabileceğinin istatistiksel yöntemler ile hesaplandığı, risk-getiri ilişkisinin ölçüldüğü, sermaye ile ilişkilendirildiği ve kredi fiyatlamasında risk unsurunun dikkate alındığı daha kapsamlı bir yaklaşım olarak belirlenmiştir.¹²¹

Kredi riski yönetiminde bankalar, hangi kredi taleplerinin kabul edilebilir risklere sahip olduğuna karar vermektedirler. Örneğin tüketici kredileri için bazı istatistiksel modeller geliştirilmekte, eski kredilerin geri ödenmesine ilişkin veriler incelenerek ödememe riskini istatistiksel olarak belirleyebilmektedirler. Diğer krediler için bu tür bir yaklaşımla beraber yönetimin yargısı da önemli olmaktadır. İşletmelere verilen krediler de ise; bu kredilerden alınan faiz iki ögeyi yansıtmaktadır: Paranın zaman değeri ve ödenmeme riskini karşılayan prim. Yüksek ödememe riskine sahip olan işletmelere verilen kredilerde yüksek faiz oranı uygulanmaktadır. Banka çok sayıda kredi veriyor ve faiz oranları ödenmeme riskini kapsayacak şekilde belirleniyor ise, banka ortalama olarak karlı olabilmektedir.

Kredi riskindeki artış, bankanın borç ve sermayesinin marjinal maliyetini arttırmaktadır. Bu da bankaların fon maliyetlerinde artışa neden olmaktadır. Bu nedenle kredi servisi çalışanları borç verme kararlarını alırken bazı temel göstergeleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Bankacılığın uzun tarihsel gelişimi sırasında kredi riski başlıca risklerden biri olduğu için kredi riskinin yönetimi konusunda da oldukça ilerleme kaydedilmesine rağmen kredilerin kalite sorunu, bir çok bankayı iflasa sürükleyecek ölçüde sorun olmaya devam etmektedir. Bu nedenle kredi portföyünün kalitesini etkileyen temel etkenleri, kredi riski bölümünde çalışanların olduğu gibi bankada çalışan diğer bütün personelin de göz önünde bulundurması oldukça büyük önem arz eder.

¹²¹ Ebru Ogan Erdoğan, Burak Dolgun, "Dünyada ve Türkiye'de Kredi Riski Uygulamaları", *Active Dergisi*, Yıl:3, S:18, (2001), s.78-79.

3.2. Kredi Riski Türleri

Kredi riski türleri, direkt kredi riski ve piyasa riskinden dolayı oluşan kredi riski olmak üzere iki türde incelenebilmektedir.

3.2.1. Direkt Kredi Riski

Direk kredi riski, karşı tarafın, beklenen ana para veya faiz ödemesini gerçekleştirememesi sonucu oluşan kayıplardır. Riske maruz miktar direk ana para veya faiz ödeme miktarıdır.¹²²

3.2.2. Piyasa Riskinden Dolayı Oluşan Kredi Riski

Piyasa riskinden dolayı oluşan kredi riski, bir işlemin vadesi gelmeden karşı tarafın akdini gerçekleştirilmeden ödeme zorluğu içine düşmesidir. Böylece söz konusu işlemin diğer tarafındaki organizasyon, kendi finansal yükümlülüklerini yerine getirebilmek için, aynı işlemi yeniden yeni piyasa fiyatlarından gerçekleştirmek zorunda kalır. Kayıp, eğer piyasa fiyatları orijinal kontrat fiyatına göre ters hareket ettiyse, oluşacaktır. Riske maruz miktar, orijinal kontrat fiyatı ile ortaya çıkan piyasa fiyatı arasındaki negatif değerdir.¹²³

3.3. Kredi Riskini Ölçmede Kullanılan Temel Yöntemler

Kredi riskini ölçmede kullanılan temel yöntemler, temerrüte düşme oranı ve geri kazanılma oranı, beklenen ve beklenmeyen kredi kayıpları ve içsel risk derecelendirme modeli olarak üç başlık altında incelenebilmektedir.

3.3.1. Temerrüte Düşme Oranı ve Geri Kazanılma Oranı

Bu yöntemde, kredi riski hesaplamaları için, hem temerrüte düşme oranı hem de geri kazanılma oranı uygulanmalıdır. Temerrüte düşme oranı, karşı tarafın temerrüte düşme olasılığını, geri kazanılma oranı ise kredi miktarının, temerrüte düşme durumunda kaybedilecek olan bölümünü temsil eder.

Temerrüte düşme ve geri kazanılma oranları, bireysel olarak karşı tarafa dayandırılmak yerine kredi risk derecelerine dayandırılır.

¹²² Kaan Aksel, "Kredi Riski Yönetimi," *Active Dergisi*, Yıl:3, S:18, (2001), s.71.

¹²³ Kaan Aksel, aynı, s.71.

Kredi riski Derecelendirmeleri

Kredi riski derecelendirme sistemi, kredi risklerinin karşı taraflar için tutarlı bir şekilde değerlendirilmesini hedefler.

(i) Aynı risk derecesine sahip olan borçluların temerrüte düşme oranları eşittir. Bu olasılık notu, kendinden yüksek olanlardan daha alçak, daha alçak olanlardan ise daha yüksektir.

(ii) Belirli bir borçlu için, farklı analistler aynı risk derecesini belirlerler.

Risk derecelerini belirlemek için belirli kurallar olmasına rağmen, en iyi metodun, sayısal ve niteliksel ölçümlerin bir arada kullanıldığı yöntemler olduğu söylenebilir.

3.3.2. Beklenen ve Beklenmeyen Kredi Kayıpları

Kredi risklerinden dolayı oluşan kayıpların dağılımında beklenen kayıp bankalar ayırdıkları rezervlerle, beklenmeyen kayıpları ise provizyon ve öz sermayeleri ile karşılamaktadırlar. Burada açıklanan beklenen kayıplar, verilen kredilerde oluşan ortalama kayıplardır. Diğer bir deyişle, senelik hesaplanmış tarihsel kayıpların standart sapması ise bu ortalamanın hesaplandığı veri tabanından bulunur. Belirlenen güven aralığı için ön görülen istatistiksel katsayının standart sapma ile çarpımından oluşan kayıp miktarına, beklenen kayıp miktarının eklenmesi ile oluşan değere ise beklenmeyen kayıp adı verilmektedir.

Beklenen kayıp değeri, kredilerden dolayı ayrılması söz konusu genel provizyonların hesaplanması için temel oluşturmaktadır. Beklenmeyen kayıp ise gerçek kayıpların beklenen kayıplardan daha az veya daha çok olabileceğini göstermektedir ve kredi riskleri karşılığı bulundurulması gerekli seviyenin belirlenmesinde temel oluşturmaktadır.¹²⁴

3.3.3. İçsel Risk Derecelendirme Modeli

Kredi riskinin ölçümündeki en önemli aşamalardan biri “içsel risk derecelendirme” sisteminin geliştirilmesidir.

İçsel risk derecelendirme modelinin sonuçları, müşterilerin gelecekte temerrüte düşme olasılığı ile eşleştirilerek her bir müşterinin ve toplam kredi portföyünün

¹²⁴ Kaan H. Aksel, A.g.e., s.52.

beklenen kayıp, beklenmeyen kayıp tutarları hesaplamakta ve nihai olarak portföyün riski ekonomik sermaye ile ilişkilendirilmektedir.

İçsel risk derecelendirme modelinin temel amacı, müşterilerin kredi değerliliklerinin mümkün olduğunca objektif olarak derecelendirilmesi suretiyle, müşteri bazında alınabilecek ekonomik risklerin ölçümüne ve kredi portföyü ile ilgili olarak ayrılması gereken ekonomik sermaye tutarının hesaplanmasına baz teşkil etmek ve kredi tahsis sürecinde, detaylı bir şekilde riske dayalı değerlendirmelerin yapılmasına yardımcı olacak analitik veriyi sağlamaktır.¹²⁵

3.4. Kredi Riski Ölçüm ve Kontrolünde Gelişen Standartlar

Kredi risklerinin ölçüm ve kontrolünde gelişmiş ülkeler arasında bir standart mevcut değildir. Ocak 2000'de Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi yayınladığı inceleme raporunda (Kredi Riskinin Yönetiminde Uygulanan Yöntemler), bu açıkça dile getirilmekte ve bankaların birbirinden farklı metotlarla kredi yönetiminde karşılaşılan sorunları çözmeye çalıştıkları dile getirilmiştir. En önemli sorun olarak gözüken konu, kredilerin birçok bankada portföy anlamında değerlendirilmekle beraber, istatistiksel modelleme için gerekli olan derecelendirme sisteminden yola çıkılarak oluşturulan veri serilerinin yeterli olmamasıdır. Bankalar arasında en basit tanımlamalarda bile standart bir uygulama yoktur.¹²⁶

Uluslar arası piyasalardaki gelişmeler ve bankacılık sektöründeki ihtiyaçlar doğrultusunda Ocak 2001'de Basle Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi , 1988'den beri yürürlükte olan ve en son 1996'da değiştirilen düzenlemesinin yerini alacak ve 2004'ten itibaren uygulanması planlanan "Sermaye Yeterlilik Düzenlemesi" ne ilişkin taslak bir paket açıklamıştır. Basle Komitesi'in yeni yayınladığı bu öneri paketi ile bankalara kendi içsel risk derecelendirme modellerini kullanarak kredi riski için ayrımları gereken minimum sermaye tutarını hesaplayabilme imkanı veren önemli bir değişiklik getirilmektedir.

Bu yeni yaklaşım, bankaların ayırmak zorunda oldukları yasal sermayeyi, bankaların risk pozisyonlarını dikkate alarak ayırdıkları ekonomik sermayeye yaklaştırmaktadır. Bankalar, kredi riski için ayrımları gereken sermaye tutarını, kendi içsel risk derecelendirme modellerini kullanarak ayırabilmek için yasal düzenleyicilere

¹²⁵ Ebru O. Erdoğan, B. Dolgun, a.g.e., s.80.

¹²⁶ Kaan H. Aksel, a.g.e., s.26.

başvuracak, düzenleyicilerin onayını alan bankalar kendi içsel risk derecelendirme modellerini kullanabileceklerdir.

Basle Komitesi tarafından yayımlanan taslak düzenleme, gelecekte kendi riskinin ölçülmesi konusunda bankalar tarafından geliştirilmiş içsel risk derecelendirme modellerinin kullanılacağı ve portföy yönetiminin de buna bağlı olarak daha sağlıklı yapılabileceğinin bir göstergesidir.¹²⁷

3.5. Gelişmiş Ülkelerdeki Kredi Riski Ölçüm ve Kontrolü Uygulamaları

Genel olarak özellikle Amerika'da derecelendirme yönteminin yaygın olduğu gözlemlenmektedir. Bazı Avrupalı büyük bankalar ise kendi modellerini oluşturma yolunu seçmişlerdir.

Derecelendirme konusunda da bankalar arasında genel standart olarak kabul edilebilecek, genel kabul görmüş bir yöntem yoktur. Tümüyle yargısal yöntemlerden başlayarak, analitik yöntemler arasında değişen uygulamalar arasında en yaygın olarak kullanılan, skorlama yöntemidir. Hem yargısal verilere hem de analitik rasyo analizine dayanması ve bankaların uygulamalarında kendi yorumlarını da değerlendirmeye almalarını kolaylaştırdığı için kabul görmüştür.¹²⁸ Skorlama modelinin temelinde istatistiki yaklaşımlar sayesinde modelde kullanılan kriterlerin kredinin geri dönmeme ihtimalinin bir göstergesi olması ve skorlamaya tabi tutulan portföylerin daha az kredi zararına maruz kalmasının sağlanması yatmaktadır.¹²⁹

Amerikan bankacılık sisteminde son yıllarda derecelendirme modelleri giderek analitik çerçevede gelişmektedir. Moody's ve S&P Amerika'da bulunan büyük ve orta ölçekli kurumlar başta olmak üzere, mevcut kredilendirilen kurumların ancak %15'ini derecelendirmektedir. Diğer bir deyişle, toplam kredilendirilen kurumların %85'inin derecelendirme kurumları tarafından verilen bir dereceleri yoktur. Dolayısıyla kredi veren kurumlar kendi sistemlerini kurup, bunu uygulamaya sokmak zorunda kalmışlardır. Avrupa'da ise derecelendirme kurumlarının sağladığı dereceler, toplam kredilendirilen bütün kurumlar göz önüne alındığında daha da azdır. Ama bu ülkelerde(Fransa, Almanya ve İtalya'da), kredi-faiz arbitrajını engelleyici, bankalar

¹²⁷ E. O. Erdoğan , B. Dolgun, a.g.e., s.79.

¹²⁸ Kaan H. Aksel, a.g.e., s.27.

¹²⁹ Nahit Özen, **Kredi Riski Ölçümlemesi Temeerrüte Düşme ve Çözüm Yolları**, (İstanbul: TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu 17-18 Ekim 2002), s.20.

arasında bilgi alışverişini kolaylaştıran anlaşmalar mevcuttur. Kısacası, bütün kredilendirme spektrumunu kapsayıcı bir derecelendirme için her banka kendi modelini kurmak veya mevcut bir modeli kendi kredilendirme sistemine uydurmak durumundadır.¹³⁰

Araştırmamızda bu aşamaya kadar kredi riski ve yönetiminin bankacılık sektörü için önemine değinilmektedir. Ancak bankacılık sektörü için ayrı bir önemi olan kredi riskinin kontrol ve yönetiminin etkin bir şekilde yapılamaması durumunda verilen kredilerin kalitesiyle birlikte geriye dönme oranları da olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedir. Bu durum bankaların karlılığını etkileyen ve bankalar için önemli bir sorun olan sorunlu kredi ve miktarlarının artışına neden olabilmektedir. Bu nedenle araştırmamızın ilerleyen aşamalarında sorunlu kredilerin bankalar için önemi ile birlikte sorunlu kredilerin oluşma nedenleri ve çözüm yollarına değinilmektedir.

4. SORUNLU KREDİLER

Bankanın bir krediyi müşterisine vermesinden sonra üç olay meydana gelebilir. Birincisi, kredi sözleşme şartlarına göre banka tarafından tahsil edilir. İkincisi kredi şartları ve kredi ödeme planı banka ve müşteri yönünden tatminkar olacak şekilde yeniden belirlenir. Üçüncüsünde ise bazı krediler yapılan sözleşme şartlarına göre tahsil edilemez ve problemlili bir kredi ortaya çıkar.¹³¹ Sorunlu kredi belirlenen şartlara göre ya da tatminkar şekilde ödenmeyen bir kredidir. Bu kredilerin riski, sağlayacakları getiri oranına göre yüksektir ve hatta bu krediler bir zarara neden olabilmektedir.¹³²

Sorunlu krediler, banka ile borçlu arasında imzalanmış olan geri ödeme anlaşmasının önemli ölçüde bozulmasıyla anapara ve faiz tahsilatının gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkması şeklinde tanımlanabilir.

Sorunlu krediler genel olarak faiz ve anapara tahsilatında sorunla karşılaşılacak veya karşılaşma ihtimali bulunan kredilerdir. Bugün için sorun görülmemekle birlikte

¹³⁰ Kaan H. Aksel, a.g.e., s. 27.

¹³¹ Erdal Polat, **Türk Bankacılık Sisteminde Problemlili Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma**, (İstanbul: Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1995), s.2.

¹³² Bora Aktan, "Türk Ticaret Bankalarında Problemlili Kredilerin Yönetimi Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'de Bir Uygulama." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Adnan Menderes Üniv. SBE, Aydın, 1998), s.109.

gelecekte verilen kredi için risk ihtimali olabilecekse, bu krediler sorunlu krediler arasında izlenmesi gerekmektedir.¹³³

Bankanın, müşterisine tahsis ettiği kredinin, geri alınmasında şüphe yaratan durumların ortaya çıkması kredinin takibe alınmasına neden olur. Kredinin takibe alınması ya müşterinin genel olarak borç ödeme yeteneğinin zayıflaması diğer bir ifade ile kredinin değerliliğini yitirmesi ya da daha önce belirtildiği gibi kredinin veya faizinin vadesinde ya da ek sürede ödenmemesi ile ortaya çıkmaktadır.

Sorunlu kredilerin tanımı konusunda bir standardın sağlanması, kredilerin hangi şartlar altında sorunlu hale geldiği konusuna ve yapılması gereken işlemlere açıklık getirmek için karşılıklar kararnamesi yürürlüğe konmuş, bankaların sorunlu kredileri kontrol altına almaları hedeflenmiştir.

Türk Bankacılık sisteminde karşılıklar kararnamesine göre, anapara ve/veya faizin vadesinden ve ödenmesi gereken tarihten 90 gün geçmiş olmasına rağmen, tahsil edilemeyen tüm alacaklar donuk alacak olarak değerlendirilir. Bir kredi müşterisinin banka tarafından kullanılmış birden fazla kredisinin bulunması durumunda, bu kredilerden birinin donuk alacak olarak sınıflanması halinde kredi müşterisinin bütün alacakları donuk alacak olarak sınıflandırılır. Donuk alacak haline gelen ilk kredinin tamamen ödenmesi durumunda vadesi gelmemiş diğer kredi borçlarının donuk alacak sayılmasına neden olacak bir durum yoksa, söz konusu krediler diğer gruplar altında tasnif edilir.¹³⁴

4.1. Sorunlu Kredilerin Bankaya Maliyeti

Banka risk yönetimi, kredi tahsis ederken üstleneceği risk ile sağlayacağı pazar payı ve getiri arasında bir denge kurar. Banka çok düşük düzeyde risk üstlenmeyi tercih ederse pazardaki pek çok fırsatı kaçırarak, pazar payı ve karlılığı azalacak, büyümesi yavaşlayacaktır. Pazar payını büyütme için çok büyük riskler alınır ve krediler geri dönmezse bunun maliyeti düşük risk almanın maliyetinin çok üstünde olabilmektedir.

Sorunlu kredilerin bankaya maliyetleri şu şekilde sıralanabilir;¹³⁵

¹³³ Kenan Şimşek, "Bankacılık Sektörünün Tahsili Gecikmiş Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması." (BDDK Uzmanlık Tezi, Ankara, 2002), s.2.

¹³⁴ Kenan Şimşek, a.g.e., s.2.

¹³⁵ Mustafa Aktaş, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Finansal Analiz Uygulamaları Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları Sorunlu Kredilere Karşı Alınacak Önlemler**, (Bursa: TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları 25-27 Ocak 2001), s.55.

- Sorunlu kredilere tahsis edilen fonlar, daha yüksek getirili alternatif alanlara yöneletemeyecek,
- Sorunlu krediler daha yakın ilgi ve takibi gerektireceğinden, daha yüksek idari giderlere yol açacak,
- Yöneticilerin zamanlarını daha verimli alanlarda kullanmasını engelleyecek,
- Hukuk-takip kadrosu artırılacak ve daha yüksek düzeyde hukuki giderler oluşacak,
- Düşük getiri-sınırlı büyüme, çalışanların moralini olumsuz etkileyecek,
- Bankanın imajı ve piyasadaki ismi zedelenecek, bu da bankanın büyümesini ve gelişmesini olumsuz etkileyecektir.

F. Sonkey tarafından ABD' de yapılmış bir araştırmaya göre bankaların iflasına yol açan en önemli değişken, kalitesi düşük kredilerdir. Aynı araştırmada iflas etmiş bir ABD bankasının kredi toplamının %80'i kabul edilmiş minimum standardın altındaki kredilerden oluşmaktadır. Sorunlu krediler hem bankacılık krizinin ortaya çıkmasında etkili olmakta hem de bankacılık krizinden sonra miktarları artmaktadır. İskandinavya'daki bankacılık krizinde sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı %10 düzeyinde iken, bu oran Tayland, Endonezya ve Çek Cumhuriyeti'nde %25'i bulmuştur. Bazı Doğu Avrupa ülkelerinde ise toplam kredi portföyünün üçte biri sorunlu hale gelmiştir.¹³⁶

Bazı durumlarda kredilerin sorunlu hale dönüşmesinde kredi tahsis edenlerin payı bulunabilmektedir.

4.2. Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları

Bankacılık hataları, kredilendirme süreci içinde, kredi tahsisinden önce, kredi tahsisinden sonra ve sorun teşhis edildiği zaman olmak üzere üç grupta incelenebilmektedir.¹³⁷

¹³⁶ Kenan Şimşek, a.g.e., s.6.

¹³⁷ Belkıs Seval, *Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi* (İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, 1990), s.278

4.2.1. Kredi Tahsisinden Önce

Kredilendirme sürecinde, kredi tahsisinden önce yapılan bankacılık hataları, borçlunun hakkında yapılan istihbaratın yeterli olmaması, finansal tabloların yetersiz analizi, kredinin amacının ve geri ödeme kaynağının yetersiz analizi ve yetersiz teminat şeklinde sıralanabilir.

a- Borçlunun Hakkında Yapılan İstihbaratın Yeterli Olmaması

Borçlunun yönetim kapasitesinin yeterince araştırılmaması, olumsuz finansal bilgilerin yönetimin başarısızlığı olarak değerlendirilmesinden ziyade dış faktörlere (rekabet, kötü ekonomik koşullar gibi) bağlanması tahsis edilmemesi gereken bir kredinin bankanın portföyüne dahil edilmesine neden olabilir.

b- Finansal Tabloların Yetersiz Analizi

Finansal tabloların zaman baskısı nedeniyle uzman kişiler tarafından değil de tecrübesiz analistler tarafından değerlendirilmesi sorunlu kredilere neden olabilir.

c- Kredinin Amacının ve Geri Ödeme Kaynağının Yetersiz Analizi

Kredinin amacının ve geri ödeme kaynaklarının yeterli derecede analiz edilmemesi çoğu zaman kredinin sorunlu hale dönüşmesine neden olmaktadır. Krediyi tahsis eden yönetici firmanın faaliyetlerini iyi anlayamazsa firmanın nakit akışını, dolayısıyla finansman ihtiyaçlarını doğru olarak saptayamayacak ve sağlayacağı finansmanı bu ihtiyaçlar doğrultusunda yapılandıramayacaktır. Kredi tahsisinin ve geri ödenmesinin doğru olarak zamanlanamaması, vadelerin firmanın nakit akışı ile uyumsuz olmasına neden olacaktır. Bir çok sorunlu kredi, kredi yöneticisinin işi, sektörü ve ekonomik çevreyi iyi etüt etmesiyle önlenebilir. Faaliyet döngüsüne göre düzenlenen geri ödeme dönemleri kredi borçlusunun yükümlülüğünü daha rahat yerine getirmesini sağlayacaktır.

d- Yetersiz Teminat

Bilindiği gibi tahsis edilen kredilere karşı borçludan alınan teminatlar bankayı olası zararlara karşı korur. Alınan teminat, pazar değeri ve piyasada satılabilirliği açısından yeterli olarak değerlendirilmemişse olası bir zararla karşılaşılabılır. Teminatın

yeterli özellikleri olsa bile bankanın bu teminat üzerinde yasal hak iddia edebilmesi için belgelemenin doğru bir şekilde yapılması gerekir.

4.2.2. Kredi Tahsisinden Sonra

Kredilendirme sürecinde, kredi tahsisinden sonra yapılan bankacılık hataları, yetersiz izleme, kredi fonksiyonunun yönetiminde yetersizlikler ve hızlı büyümenin izlenememesi ve kontrol altına alınamaması şeklinde sıralanabilir.¹³⁸

a- Yetersiz İzleme

Firmanın ve kredinin kalitesinin ne yönde değiştiğinden haberdar olmak için etkin bir izleme şarttır. Firmadan dönemsel olarak finansal verilerin istenmesi, firmaya dönemler itibariyle ziyaretler yapılması, değişen ekonomik koşulların borçlu üzerindeki etkilerinin izlenmesi, kredi kalitesindeki değişimi ortaya koyan izleme teknikleridir. İzlemenin yetersiz olması halinde sorunlar zamanında fark edilemeyecek ve sorun su yüzüne çıkınca bankayı koruyacak önlemlerin alınmasında gecikilmiş olarak zarar ortaya çıkabilecektir.

b- Kredi Fonksiyonunun Yönetiminde Yetersizlikler

Kredi fonksiyonunun iyi yönlendirilmemesi, kredi politikasının kredi fonksiyonuna yeterli derecede yön verecek şekilde belirlenememesi, kredi kalitesinin düşmesi pahasına kar ve büyüme hedefinin gözetilmesi, iyi eğitilmemiş kişilerin bu departmanda çalıştırılması, sorunlu kredi miktarını arttıracaktır.

c- Hızlı Büyümenin İzlenememesi ve Kontrol Altına Alınamaması

Sorunlu kredilerin nedenleri arasında en sık rastlananlardan bir tanesi de hızlı büyümedir. Yatırımların ve satışların hızla artması firma yöneticilerinin kontrolü kaybetmelerine ve firmanın sağlıklı büyümesini finanse edecek iç ve dış kaynakların zorlanmasına neden olabilir. Kontrol edilemeyen büyüme sonunda firmayı önemli bir nakit darboğazına sokabilir ve banka firmayı hayatta tutabilmek ve önceki borçlarını tahsil edebilmek amacıyla yeni krediler açmaktan başka çare bulamayabilir. Böyle bir sonuç ise, kredi borçlusunun normal koşullarda borcunu geri ödeme kapasitesini

¹³⁸ Mustafa Aktaş, a.g.e., s. 59.

yitirdiğini ve bankanın elinde son derece sınırlı seçenekle başbaşa kaldığını göstermektedir.

4.2.3. Sorun Teşhis Edildiği Zaman

Kredilerde en çok yapılan hatalardan bir tanesi de sorun teşhis edildiği anda hemen harekete geçmemektir. Bu yaklaşım çoğu zaman sorunu daha da büyütür ve zarar olasılığını arttırır. Bankadaki sorumlu yönetici müşteriyi sıkıştırmaktan çekinirse veya şahsi korkuları nedeniyle problemi kabul etmekten kaçınırsa durum kontrol altına alınmayacak derecede kötüleşebilir.

Bankalara maliyeti oldukça yüksek olan sorunlu kredilerin sorunlu hale düşmesini engelleyecek çeşitli önlemler almak mümkündür.

4.3. Sorunlu Kredilerin Oluşmasına Karşı Alınacak Önlemler

Etkin izleme programları uygulayarak, tehlike işaretlerini önceden saptayarak ve bozulmaya yüz tutan banka müşteri ilişkisini erken bir safhada teşhis ederek kredi riskini minimize etmek çabası başarıyla sonuçlandırılabilir.¹³⁹

4.3.1. İzleme Yöntemleri

Yetersiz ve etkinliği olmayan izleme yöntemleri sorunlu kredilerin en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Amaca uygun şekilde iyi yönlendirilmiş izleme programları sayesinde gelişmekte olan sorunlar erkenden teşhis edilebilmektedir. Her izleme programının mutlaka aşağıdaki aşamaları kapsamaması gerekir;

a- Kredi müşterisinden mutlaka belirli aralıklarla finansal tablolar istenmeli ve bu tablolar analize tabi tutulmalıdır.

b- Düzenli bir şekilde müşterinin bürosu ve fabrikaları ziyaret edilmeli ve müşteri ile ilişki sürdürülmelidir.

c- Düzenli bir şekilde sektör raporları ticaret ve sanayi odası raporları incelenmelidir.

d- Kredi müşterisinin rakipleri, mal satanları ve müşterileri ile diğer finansal kurumlar hakkındaki istihbaratlardan sürekli haberdar olunmalıdır.

¹³⁹ Belkıs Seval, a.g.e., s.280.

4.3.2. Tehlike İşaretlerinin Zamanında Farkına Varılması

Krediler genellikle hiç bir uyarı işareti vermeden birden bire problemlili kredi haline gelmemektedir. Hemen her olayda mutlaka bazı uyarı sinyalleri gözlemlenebilir. Bu uyarıcı sinyaller vaktinde izlenip doğru yorumlanırsa yaklaşan tehlikeye karşı önlem alınabilir ve çözüm bulmak daha kolaylaşabilir.¹⁴⁰

Erken uyarı sinyalleri beş grupta toplanabilir;

-Finansal Konularda Erken Uyarı Sinyalleri:

Bu sinyaller en kolay finansal tablolardan alınabilir.

-Yönetimsel Erken Uyarı Sinyalleri:

Firma yöneticileriyle yapılan toplantılardan bu sinyalleri teşhis etmek mümkün olabilir.

-Faaliyetsel Erken Uyarı Sinyalleri:

Firma faaliyetlerindeki bozulmaları teşhis edebilmenin en iyi yolu firma ziyaretlerinde bulunmaktır.

- Banka Kaynaklı Erken Uyarı Sinyalleri:

Kredi koşullarına uyumun, teminatın ve kredinin sıkı bir şekilde takibi ve izlenmesi

-Diğer Kaynaklardan Sağlanan Erken Uyarı Sinyalleri:

Kamu ve üçüncü şahıslardan gelen bilgiler, tehlike sinyallerinin önceden alınmasında hayati önem taşır.

Beş grupta toplanabilen erken uyarı sinyalleri kendi içlerinde de sinyallerin elde edildiği yerler bakımından farklılık göstermektedir. Bu sinyallerin vaktinde ve doğru bir şekilde değerlendirilmesi sorunlu kredilerin oluşmasına karşı önlem almakta büyük önem arz etmektedir.

4.3.2.1. Finansal Konularda Erken Uyarı Sinyalleri

Finansal konularda erken uyarı sinyalleri bilanço, gelir tablosu ve alacakların yaşlandırılması şeklinde sınıflandırılabilir.¹⁴¹

Bilanço

- Bilançoların zamanında alınmaması
- Alacak tahsilat süresinin uzaması

¹⁴⁰ Belkis Seval, a.g.e., s. 281.

¹⁴¹ Mehmet Takan, a.g.e., s. 453.

- Müşterinin nakit durumunun bozulması
- Ticari alacaklarda büyük artışlar
- Stok dönüş hızında yavaşlama
- Stok miktarlarındaki artışlar
- Toplam varlıklar içinde cari varlıkların yüzdesinin düşmesi
- Firmanın likiditesinin/işletme sermayesi durumunun bozulması
- Sabit varlıklarda hızla değişen yoğunlaşmalar
- Karşılıklardaki artışlar
- Sabit varlık dışında cari olmayan varlıklarda yoğunlaşmalar
- Cari borçta orantısız artış
- Uzun vadeli borçta önemli ölçüde artış
- Borca göre yetersiz özvarlık
- Bilanço yapısında belirgin değişiklikler
- Ortaklara borç veya ortaklardan alacaklar kalemlerinin bilançoda bulunması
- Denetim raporunun olumlu görüş bildirmemesi
- Sık sık muhasebeci değişiklikleri

Gelir Tablosu

- Azalan satışlar
- Hızla büyüyen satışlar
- Brüt ve net satışlar arasında önemli farklılığın bulunması
- Maliyetlerin yükselmesi ve kar marjlarının daralması
- Artan satışlara karşın *azalan* karlar
- Şüpheli alacak zararlarının artması
- Satışlara ve karlara oranla toplam varlıkların artması
- Faaliyet zararları

Alacakların Yaşlandırılması

- Alacak yaşının uzaması
- Kredili satış protokolünde değişmeler
- Satış vadelerinin uzaması
- Satışların belirli müşterilerde yoğunlaşması

- Önemli ölçüde vadesi geçmiş alacakların yoğunlaşması
- Grup şirketlerinden alacaklar

4.3.2.2. Yönetim Konularında Erken Uyarı Sinyalleri

Yönetim konularında erken uyarı sinyalleri şu şekilde sıralanabilir:¹⁴²

- Anahtar yöneticilerde davranış değişiklikleri
- Banka ile ilişkilerde özellikle banka ve karşılıklı yardımlaşmadan kaçış şeklinde ortaya çıkan davranış değişikliği
- Kişisel yükümlülüklerin yerine getirilmemesi
- Yönetimdeki veya sahipler arasındaki anahtar kişilerin değişmesi
- Anahtar yöneticilerin ölümü
- Yükümlülükleri ve verilen sözleri zamanında yerine getirmeme
- Çözüldüğü ileri sürülen problemlerin tekrarı
- Finansal raporlamanın ve kontrollerin kötüleşmesi
- Parçalanmış fonksiyonlar
- Yeni işlere, yeni coğrafi bölgelere ve yeni ürünlere doğru riskli yönelişler
- İş konusunda yüksek risk almada ısrar edici tutum
- Gerçekçi olmayan fiyat politikası
- Karlı üretim hatlarının ihmal edilmesi veya bu ürünlerden vazgeçilmesi
- İş hayatında ekonomide ve sektördeki değişiklikler
- İşçi sorunları

4.3.2.3. Faaliyetlerdeki Erken Uyarı Sinyalleri

Faaliyetlerdeki erken uyarı sinyalleri şunlardır:

- Firmanın iş konusunun özelliklerindeki değişimler
- Kötü finansal sonuçlar ve kontroller
- Üretim kapasitesinin ve firmanın yetersiz olması
- İşgücünün iyi kullanılmaması
- Güvenilirliği yüksek olan bir veya daha fazla önemli müşterinin kaybedilmesi

¹⁴² Belkıs Seval, a.g.e., s. 283.

- Önemli üretim kanallarının, dağıtım haklarının veya hammadde kaynaklarının kaybedilmesi veya elden çıkarılması
- Üretim kapasitesini zorlayacak büyüklükte sipariş alınması
- Normal satın alma uygulamalarının dışında spekülatif hammadde alımları
- Fabrika, teçhizat ve ekipmanın bakımsızlığı
- Eskiye teçhizatın yenilenmemesi
- Yüksek miktarlarda stok birikimi, bozuk stoklar

4.3.2.4. Banka İşlemlerinde Erken Uyarı Sinyalleri

Banka işlemlerinden kaynaklanan erken uyarı sinyalleri şu şekilde sınıflandırılabilir:¹⁴³

Kredi

1. Kredi taleplerinin sayılarında ve meblağlarında belirgin artış
2. Donuk ve yüksek oranda kısa vadeli kredi kullanımı
3. Kredi vadelerinin uzatılması için yapılan sürekli talepler
4. Önemli bir gerekçe gösterilmeden yenilenen veya vadesi uzatılan

krediler

5. Maddi ve mali yatırımların finansmanına yönelik kısa süreli kredi talebi (iş konusu dışında gayrimenkul alımı, hisse senedi alımı)

6. Amacı net olarak belirlenmemiş işletme sermayesi finansmanı amaçlı kredi

7. İthalat kredilerinde ithal mal fiyatındaki anormallikler

Teminat

1. Teminata verilen senetlerin protestolu, çeklerin karşılıksız çıkması,
2. Teminata alınan çek ve senetlerin temdit edilmesi ve bunun artması,
3. Alınan teminatların zaman içinde değer kaybetmesi,
4. Alınan çek ve senetlerin niteliği firmanın iş konusunda farklı bir alanda olması,

¹⁴³ Mustafa Aktaş, a.g.e., s.61.

5. Yoğun hatır senet kullanımı, hayali çek senet tanzimi, bunların kasadan ödenmesi,

Ödeme

6. Kredi sözleşmesinde, geri ödeme planındaki ana faktörlerin ihlali,
7. Devre faizinin plasman hesabından virman ile ödenmesi,
8. Teminat mektubunun tazmin edilmesi ve henüz tahsilatın sağlanamaması,
9. Tazmin olunan teminat mektubu tutarını 15 gün içinde ödemeyen firmalar,
10. Devre faizi ve komisyonunun geciktirilmesi,
11. Alacağın protokole bağlanması, protokol şartlarına uyulmaması,
12. Ödemelerini saptanan bir vadeden daha çok geciktiren firmalar,
13. Protesto alan bir müşteri senedinin nakden ödenmeyerek, yerine yeni bir senet verilmesi

Mevduat

1. Sürekli azalan mevduat
2. Karşılıksız çek keşide edilmesi

Kanuni İşlemler

1. Karşılık kararname kapsamında işlem gören firmalar

Bilgi ve belge akışında zayıflama¹⁴⁴

4.3.2.5. Diğer Kaynaklardan Gelen Sinyaller

Diğer kaynaklardan gelen sinyaller, resmi makamlardan ve üçüncü şahıslardan gelen sinyaller olmak üzere iki şekilde sınıflandırılabilir:

Resmi makamlardan gelenler

1. Firma hakkında ön tedbir kararları (ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz),

¹⁴⁴ Mustafa Aktaş, a.g.e., s.61

2. Firma hakkında alınan cebri kararlar

- Haciz kararı
- İflas kararı
- Konkordato ilan edilmesi
- İhale yasağı
- Firmanın çalışma konusu ile ilgili yetki belgesinin ihlali
- Hakkında soruşturma açılan kişiler
- Diğer banka ve üçüncü kişilerin talebiyle kanuni takibe alınan firmalar

Üçüncü Şahıslardan Gelen Sinyaller

1. Bankalardan

- Diğer bankalarla olan ilişkilerdeki olumsuz gelişme
- Çeklerin karşılıksız çıkması, senetlerin protesto olması,

2. Alacaklılardan

- Firmanın banka sektörü dışındaki kuruluşlardan (örneğin faktoring ve tefeci piyasalarından) alışlagelmiş ve makul sayılabilecek şartlar dışında kredi alması
- Alacaklılara yavaş veya sürekli gecikmeli ödeme yapması,
- Rehin tesis edilmesi,

3. Piyasadan

- Hazırlanan sektör raporlarına göre firmanın bulunduğu iş kolunda olumsuz gelişmeler gözlemlenmesi,
- Piyasadan firma ve ortakları hakkında olumsuz bilgi alınması

4. Basından

- Basından firma hakkında olumsuz haberler yer alması,
- Basında firma ortakları ve etkin yöneticileri hakkında olumsuz haberler yer alması¹⁴⁵

¹⁴⁵ Mustafa Aktaş, aynı, s.63.

Birçok durumda banka bu sinyalleri önemsemez veya tamamen ihmal eder. Bu durumda problem kendini daha tehlikeli bir şekilde, banka ve müşteri ilişkilerinin bozulmasıyla, hissettirmeye başlamaktadır.

4.3.3. Bozulan Banka Müşteri İlişkileri

Problemin varlığı, müşterinin banka ile ilişkilerinin bozulması borç ödemelerinin gecikmesi, limit aşımı, karşılıksız çek, kredi sözleşmesinin koşullarının ihlal edilmesi ile kendini gösterir. Çoğu kez bir üçüncü taraf da bankayı problem hakkında uyarır. Bu uyarılara örnek olarak şu durumları verebiliriz.

- Çalışanların sigorta primlerinin ödenmemesi halinde sigortadan gelebilecek uyarı
- Müşteri hakkında mahkemeye açılan davalar
- Mal temin edenlere geciken ödemeler veya müşterinin vade uzaması talebi karşısında sevkıyatın yapılmaması
- Çalışanlara yapılacak ödemelerde gecikmeler

Bankanın müşteriden finansal durumu hakkında zamanında bilgi alamaması, bankanın sorunlu bir krediyle karşı karşıya kalacağına bir göstergesidir. Kredi yönetimi müşteriden mutlaka düzenli aralıklarla bilgi istemeli, müşterinin finansal bilgilerini bankayla paylaşmaktan kaçınması veya bu bilgileri hazırlamamış olması halinde bunu ciddi bir uyarı olarak değerlendirmelidir.

4.4. Sorunlu Kredilerde Çözüm Yolları

Bir kredinin sorunlu hale dönüştüğü belirlendiği andan itibaren hemen harekete geçilmesi gerekmektedir. Alınacak önlemlerde ve izlenecek yolda ilk öncelik geri ödemenin güvence altına alınmasına ve durumunun korunmasına verilmektedir. Bu temel amaca bağlı olarak bankanın çıkarlarının korunmasının en iyi yolu müşterinin finansal durumunun sağlıklı hale getirilmesini sağlamaktır.¹⁴⁶

Bu başarılı olduğu takdirde bankanın borcunun geri ödenmesi güvence altına alınmış ve müşterinin banka ile arasındaki iyi ilişkiler güçlendirilmiş olur.

Eğer bir kredinin zarara dönüşmesi olasılığı çok fazla artmışsa bankanın karşısında üç seçenek mevcuttur.

¹⁴⁶ Mehmet Takan, a.g.e., s.455.

- Müşteri ile ilişkilerin sürdürülmesine devam etmek
- Teminatı paraya çevirmek
- Hiçbir harekette bulunmamak

4.4.1. Müşteri İle İlişkilere Devam Etmek

Eğer müşteri ile ilişkilerin sürdürülmesine karar verilmişse banka aşağıdaki hareket planını uygulamaya koymalıdır.¹⁴⁷

a- Sorunlu Kredi Durumunun İyileştirilmesine Yönelik Bir Planın Geliştirilmesi

Bankanın müşteri ile ilişkilerini devam ettirebilmesi için işletmenin varlığını sürdürüyor olması, yönetimin güçlü ve işin başında olması ve yönetimce hazırlanmış sorunları düzeltecek önlemleri içeren bir planın mutlaka bulunması gerekir. Banka bütün bunların yanında tahsis edilecek yeni kredilerle firmanın sorunlarını çözeceğine, ek avansların geri ödeneceğine ve ilk tahsis edilen kredinin daha büyük bir kısmının tahsil edilebileceğine inanması gerekir. Bankanın olumsuz koşullarda dahi firmanın kar ve nakit akımı yaratarak borcu kabul edilebilir bir sürede geri ödeyebileceğine dair inancı olabilmesi için firmanın durumunun bu koşulları yerine getirebilir özellikte olması gerekir. Bankanın hazırlanan planın gerçekleşebilirliğini saptayabilmesi için firmanın tüm borçlarının (nakdi, gayrinakdi, ticari, kira ödemeleri vb.) tam olarak dökümünü bilmeleri gerekir.

Çoğu zaman sorunlu bir kredi durumunda firmaya ek fon tahsis etmek riskli bir yaklaşım olmakla beraber tehlike ancak sorunların çözümüne yönelik gerekli önlemlerin alınmaması halinde baş göstermektedir. Sorunlu kredilerin nedenlerini analiz ettikten sonra bir hareket planının hazırlanması sorunun çözümünde en mantıklı ve sağlıklı yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

b- Nakit Bütçesinin Hazırlanması

Nakit bütçesinin yardımıyla firmanın bu dönemde ihtiyaç duyduğu fon miktarı belirlenebilir. Bu fonlar işletmeyi tekrar karlı bir faaliyet düzeyine getirebilmek üzere stok veya ticari alacak gibi işletme sermayesi olarak kullanılabilmesi gibi zararın

¹⁴⁷ Belkis Seval, a.g.e., s.287.

finansmanında veya üretim düzeyini arttıracak sabit varlık yatırımlarında da kullanılabilir.

c- Finansal Tabloların Hazırlanması

Banka en az on iki aylık bir dönemi kapsayan proforma bilanço ve gelir tablosu hazırlamalı ve bu tabloların yardımıyla en kötü koşullar altında ve en karamsar nakit ihtiyacı tahminleriyle geri ödeme olanaklarını öngörebilmelidir. Ancak öngörülen geri ödeme vadeleri gerçekçi olmalıdır. Tabloların hazırlanmasında amaç ihtiyaç duyulan fon miktarının belirlenmesi, bankanın en erken borcunu ne zaman tahsil edebileceğini görmesi ve kredinin geri ödenebilirliğini değerlendirmesidir.

d- Fon Kaynaklarının Saptanması

İhtiyaç duyulan fon miktarının belirlenmesinden sonra alternatif fon kaynaklarının araştırılması gerekir. İlk düşünülmesi gereken kaynak özvarlığın artırılması olmalıdır. Üretim için ihtiyaç duyulmayan sabit varlıkların veya yan kuruluşların satışı da ek kaynak yaratabilir. Çoğu zaman önemsenmeyen bir fon kaynağı ise işletmenin hacminin küçültülmesi ile sağlanabilir. Bu da cari varlıkların azaltılması veya daha etkin kullanımı ile gerçekleşebilir. Stok dönme çabukluğunun artırılması ve alacak tahsil süresinin kısaltılması işletmenin son derece ihtiyaç duyduğu nakit fonların serbest kalmasına neden olur. Satış hacminin azaltılması da stoklara ve ticari alacaklara yapılan yatırımı azaltacağından bağlı fonları serbestleştirecek ancak karlılığı da tehlikeye düşürebilecektir.¹⁴⁸

Fon yaratmanın diğer bir seçeneği de ticari kredilerin artırılması veya kefalet veren kişilerden fon sağlanması olabilir. Ancak borçlunun finansal durumu kötüleştiğinde bu kaynaklardan fon temin etmek güçleşecek veya daha pahalılaşacaktır.

Firmaya kim yeni fon sağlamayı kabul ederse etsin banka bu fonların dağıtımını kontrol altına alabilmelidir. Yoksa borçlu bu fonları kendisine en fazla baskı yapan kreditöre ödeme yaparak kullanabilir. Böylelikle firmanın hayatini devam ettirecek ve borcunu geri ödeyecek işletme sermayesi yatırımını gerçekleştirebilir.

¹⁴⁸ Belkıs Seval, aynı. s.289.

e- Müşteri İle İyi İlişkilerin Korunması

Sorunlu krediye yol açan yönetim hakkında bankanın kararı ne olursa olsun kredi yöneticisi borçlu ile iyi ilişkilerini sürdürmeli sorunu kişiselleştirerek olaya duygusal bazda yaklaşmamalıdır. Bankacının gösterebileceği en iyi tutum borçlu ile dayanışma içinde sorunun çözümü için çalışmak bu arada yönetimin kapasitesini ve kısıtlarını gözlemlemek olmalıdır.¹⁴⁹

f- Ek Fon Tahsis Edilmesi

Eğer müşteriye yeni fonlar tahsis edilecekse mutlaka imkanların elverdiği ölçüde yeni teminatlar alınmalıdır. Bu teminatlar ikinci derecede olsa dahi bankanın durumunu güçlendirmek üzere alınmalıdır. Bunun yanında var olan kredi sözleşmesi daha da sıkılaştırılmalıdır.

g- İzleme

Müşteri ile ilişkilerin devam ettirilmesi kararı alındıktan ve bir hareket planı oluşturulduktan sonra durumun sürekli takibi ve analizi şarttır. Elde edilen sonuçlarla öngörülen finansal tablolar karşılaştırılmalı, ticari çekler izlenmeli ve firma ziyaretleri sıkça yapılmalıdır. Bu arada borçlunun tutumu ve bankaya karşı borcunu ödemedeki derece istekli olduğu sürekli olarak izlenmelidir. Eğer borçlu hazırlanan plandan ayrılarak önemli ölçüde yardımlaşmadan kaçınıyorsa müşteri ile ilişkilerin sürdürülmesi kararı yeniden gözden geçirilmelidir.

4.4.1.1. Müşteri İle İlişkilerin Sürdürülmesi Seçeneğinin

Dezavantajları

Bu seçeneğin yarattığı bazı sorunlar aşağıda özetlenmiştir.¹⁵⁰

1-Borçlunun Üzerindeki Baskı Azalır:

Borçluya yeni kredinin tahsis edilmesi geçici olarak da olsa bankanın borçlu üzerindeki baskısını azaltacaktır. Bu da borçlunun bankaya borcunu geri ödeme gayretini azaltmasına veya fonları kendisine daha fazla baskı yapan borç verenlere kaydırmasına neden olabilir.

¹⁴⁹ Mehmet Takan, a.g.e., s.460.

¹⁵⁰ Belkys Seval, a.g.e. ,s.291.

2- Diğer Borçverenler Üzerinde Olumsuz Etki Yapabilir:

Yeni bir kredi tahsisinde ek teminatların alınması özellikle stoklar üzerine ipotek konması mal gönderenlerin sevkıyatı durdurmalarına veya kredili satış yapmamalarına neden olabilir. Böyle bir durumda firmanın satacak malı olmayacağından işletme faaliyetlerini durdurma tehlikesi ile karşılaşabilir.

3- Yeni Kredi Tahsisini Zorunlu Kılabilir:

Bankanın ek fon sağlamaya devam etmesi sonucunda banka o kadar büyük bir risk altına girebilir ki finansal desteği kestiği anda kendisi içinde durum vahim olabilir.

Yukarıda açıklandığı gibi sorunlu kredilerin çözümünde müşteri ile ilişkilerin sürdürülmesi seçeneği oldukça büyük riskler taşımaktadır ve bütün bu faktörler böyle bir karar alınmadan önce hesaba katılmalıdır. Ancak borçlunun da katkısı ile bankanın desteği birleştirilerek müşterinin yeniden sağlıklı bir yapıya kavuşturulması sorunun çözümünde en az masraflı ve en etkin yol olarak belirgin yerini korumaktadır.

4.4.2. Teminatın Paraya Çevrilmesi

Sorunlu kredilerin çözümünde ikinci seçenek daha önce alınmış teminatların paraya çevrilmesi için harekete geçmektir. Bu yöntem uzun boylu araştırma ve analiz gerektirmeyeceği için süratle uygulamaya konabilir ve bankaya zaman kazandırır. Ayrıca bankanın ek kredi tahsis ederek üstlendiği gibi riskini daha da arttırmaz. Ancak süratli ve sorunsuz bir tasfiye işleminin gerçekleşmesi için borçlunun da yardımcı olması şarttır. Eğer borçlu bankanın tasfiye işlemlerini engellemeye yönelirse bu işe ayrılan zaman ve para (ödenmeyen faizler hukuki giderler, teminatın azalan değeri) o kadar büyük boyutlara varabilir ki bu işten elde edilecek fayda zarara dönüşebilir.

Teminatın paraya çevrilmesi en kolay yol olarak gözüксе bile her zaman bankanın zararını en alt düzeyde tutacak en etkin çözüm olamamaktadır. Çoğu kez teminatın nakde çevrilmesiyle elde edilecek fonların ne kadar olacağı önceden öngörülememektedir. Özellikle teminat stoklardan, ticari alacaklardan, teçhizat ve gayri menkulden oluşmaktaysa bunların tasfiyesi için geçen zaman ve tasfiyeye ilişkin

sorunlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Tasfiye ancak müşteri açısından kötü niyet ve sahtekarlık söz konusu olduğu zaman en etkin çözüm olmaktadır.¹⁵¹

Kredinin zarara dönüşme olasılığı karşısında teminatı paraya çevirme seçeneğini tercih eden banka, teminatın satış kabiliyetini araştırırken şu sorulara cevap aranmaktadır.

- Bu malın olası alıcıları kimlerdir?
- Bu alıcıların finansman ihtiyacı olacak mıdır?
- Alıcılara uygulanacak en etkin satış yöntemi nedir? (Doğrudan satış, açık arttırma, komisyoncu kanalı ile satmak gibi)
- Satış hangi sürede gerçekleşebilir?
- Zararı gidermek için nasıl bir fiyat saptanmalıdır?

Satışın acele olması zorunluluğunda alıcı fiyatı kırmak isteyecek bu da bankanın zararını arttıracaktır. Öte yandan satış için zaman tanınması halinde teminatı elinde bulundurmanın da maliyeti vardır. Bu süre içinde sigortası yapılacak, vergileri ödenecek bakımı sağlanacaktır. Ayrıca banka getirisi olmayan bir varlığa fırsat maliyeti yüksek olan parasını bağlamış olacaktır.

Teminatın satılabilirliği ve bankanın elde edeceği para değerlendirilirken satışa yönelik masraflarda gözden kaçırılmamalıdır. Çoğu kez komisyonculara önemli komisyonlar ödenmekte ve sorun mahkemeye taşındığından hukuki masraflar yekûn tutabilmektedir.¹⁵²

4.4.3. Sorunlu Kredinin Teşhisinden Sonra Hiç Bir Harekette Bulunmamak

Bazen sorunlu bir kredinin çözümü banka açısından hiç bir harekette bulunmamak olabilir. Bu durumda banka kredinin daha da kötüleşmesi ve teminatların değerini kaybetmesi riskini de göze almış olur. Öte yandan bankanın hiç bir önlem almadığı bu dönem de diğer borç verenler bankanın aleyhine avantaj elde edebilirler. Bu seçeneğin değerlendirilmesi aşamasında banka şu sorulara cevap aramalıdır. Hemen harekete geçmekte gecikmek bankanın çıkarlarını zedeler mi? Harekete geçilmesinde

¹⁵¹ Mehmet Takan, a.g.e., s.460.

¹⁵² Belkis Seval, a.g.e., s.292.

gecikmeler mevcut durumu daha da kötüleştirir mi? Bu sorulardan varılacak olumlu cevap bankanın süratle sorunun çözümüne eğilmesini gerektirir.¹⁵³

Sorunlu kredilerin gerçekleşmesinden sonra bankaların karşısında, müşteri ile ilişkileri sürdürmek, teminatı paraya çevirmek, hiçbir harekette bulunmamak seçeneklerinin mevcut olması yanı sıra reel sektörün mali sektöre olan borçlarının yeniden yapılandırılmasını amaçlayan bir başka seçenek daha geliştirilmiştir ve bu seçenek İstanbul yaklaşımı olarak isimlendirilmiştir.

4.4.4. İstanbul Yaklaşımı

Son yıllarda yaşanan ekonomik krizlerin özellikle Şubat 2001 krizinin reel sektör ve mali sektöre kontrol ve tahmin edilemez boyuttaki maliyeti, sorunun reel sektörden mi yoksa mali sektörden mi kaynaklandığı tartışmaları, daha önce Londra yaklaşımı olarak bilinen uluslararası çözümden esinlenerek, İstanbul yaklaşımı olarak dizayn edilen, tarafların kabul ettiği bir çözüm taslağının geliştirilmesine neden olmuştur.

11.04.2002 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmalarının onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin genel şartlar hakkında” ki yönetmelik ile finansal darboğaz yaşayan borçluların mali kesime yönelik borçlarının yeniden yapılandırılması esasları belirlenmiştir.

Bu yönetmelikte ele alınan “Finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları” (FYYÇA) Mayıs ayında Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanarak alacaklı kurumların imzasına sunulmuş ve 04.06.2002 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun da onayı ile uygulamaya konmuştur.¹⁵⁴

Krizden etkilenen reel sektör firmalarının yenide ekonomiye kazandırılabilmelerini amaçlayan İstanbul yaklaşımına baz teşkil edecek “finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmaları”nın (FYYÇA) uygulanmasındaki amaç; bankalar ve diğer mali kurumlar tarafından, bankalar ve diğer mali kurumlar ile kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların, finansal yeniden yapılandırma programı çerçevesinde, makul bir süre içinde ve makul koşullarda, Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve/veya faiz indirmek,

¹⁵³ Mehmet Takan, a.g.e., s.462.

¹⁵⁴ www.iso.org.tr/html/FYYCA

faizden vazgeçmek, kredileri kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, kredileri aynı, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir ve temlik etmek, kredileri borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak gibi alınacak tedbirlerle, mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve katma değer yaratmaya devam etmelerine imkan verilmesini sağlamaktır.

İstanbul Yaklaşımı olarak bilinen bu son düzenlemenin yıllardan beri bankacılık sektöründe kredi kullanan kurumsal müşteri ile banka arasındaki kredi sözleşmesinin hükümleri ışığında kredilerin ödenmemesi durumunda uygulanan klasik yaklaşımdan en belirgin farkı, yeniden yapılandırma programına alınan işlemler için getirilen vergi istisnalarıdır. Bu çerçevede yapılacak her türlü sözleşmeler, anlaşmalar, Damga Vergisi Kanunu'na göre ödenecek harçlardan istisna tutulmaktadır. Yine aynı şekilde bu program çerçevesinde alacaklı kuruluşlar (mali sektör) tarafından her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlardan BSMV, iktisap edilecek motorlu taşıtlardan taşıt alım vergisi, kullandırılan ve kullandırılacak kredilerden kaynak kullanımı destekleme fonu alınmamaktadır. Bu istisnalar sözleşme hükümlerinin borçlu firmalar tarafından yerine getirilememesi veya getirilmemesi hallerinde, alacaklıların hukuki yollardan tahsili aşamasında ödenmesi gereken vergi, resim ve harçlar açısından da geçerli olmaktadır. Sözleşme ile uygulamaya konulan programın gerçekleşmemesi halinde dahi, uygulanmış olan vergi resim ve harç istisnaları geri alınmamaktadır.¹⁵⁵

Finansal yeniden yapılandırma programı kapsamına alınacak firmalar şu şekilde belirlenmektedir:

- Bir alacaklı kuruluş veya kuruluşlara karşı olan geri ödemelerinde sorunlu hale gelmiş ve/veya yeniden yapılandırılmadıkları takdirde sorunlu duruma dönüşmesi kaçınılmaz olan kredi borçları bulunan firmalar.
- Bünyesinde bir mal ve /veya hizmet üretilen ve alacaklı kuruluşlarca ekonomiye katma değer yarattığına kanaat getirilen firmalar.
- Gerekli destek verildiği takdirde katma değer yaratmaya devam edecek ve öngörülen süre içinde borçlarını geri ödeme kabiliyeti kazanabilecek firmalar.

¹⁵⁵ www.activefinans.com/activeline/sayi22/malisektor.html

başvuramamaktadırlar. Firmalar ise bu süreç içerisinde sürecin başladığı günkü duruma kıyasla ABK üyeleri (tek tek ya da grup halinde) arasında farklılık yaratacak girişimlerde bulunamamaktadır. Söz konusu kısıtlama ilgili firmanın bağlantılı bulunduğu diğer kişi ve kuruluşlar ile hakim hissedarlarını da kapsamaktadır.

ABK ile borçlu arasında ve konsorsiyumun üyeleri arasında müzakereler sonuçlandığında borçlu alacaklılarla yeni sözleşmeler imzalayacak ve yeni ödeme planına göre izleme süreci başlayacaktır.

Araştırmamızın sorunlu krediler ana başlığı ve alt başlıkları altında açıklanmaya çalışılan sorunlu kredilerin oluşma nedenleri ve çözüm yolları daha çok kurumsal bankacılık faaliyetleri içinde ve kurumsal kredilerin izlenmesinde kullanılan yöntemleri içermektedir.

Bireysel bankacılık alanında ise bireysel kredilerin sorunlu krediye dönüşmesini engellemek aynı zamanda kredileri takip etmek amacıyla yaygın olarak kredi skorlama tekniği kullanılmaktadır. Bu nedenle araştırmamızın ilerleyen aşamalarında kredi skorlama tekniği hakkında bilgi verilmektedir.

4.5. Bireysel Kredilerde Sorunlu Kredileri Öngörme ve Önleme Amacıyla Kredi Skorlama Tekniğinin Kullanımı

Bireysel kredilerde yaşanan ve gittikçe artan rekabet bankaları, teminata dayalı bir kredilendirmeden ziyade teminatsız ve müşterinin kendi bilgisinin değerlendirilmesine dayanan bir portföy yönetimine doğru yönlendirmektedir. Özellikle faiz oranlarında yaşanan rekabet nedeniyle faiz oranlarının da birbirine yaklaşması ile faiz oranı duyarlılığı azalan müşteri, kendisine en az prosedürü uygulayan ve en hızlı krediyi tahsis eden bankaları tercih etmektedirler. Kredi skorlama tekniği sayesinde bankalar, çok sayıda kredi başvurusunu aynı hız ve doğrulukta değerlendirerek kredi riskini ölçmeyi diğer bir ifade ile kredinin geri dönme olasılığını aydınlatmayı, gerçekleşebilecek sorunlu kredileri minimize etmeyi amaçlamaktadırlar.

Kredi skorlama tekniği, müşteri bilgilerinin nümerik değerlere dönüştürülerek daha önceden verilen kredi kararlarından oluşan örnek veri kümesi ile değerlendirmeye tabi tutularak, başvuru sahibinin söz konusu krediyi geri ödeme olasılığını aydınlatma çabası olarak tanımlanabilmektedir.¹⁵⁶

¹⁵⁶ www.makalem.com.

Kredi skorlama tekniğinde kullanılan istatistiki teknikler, müşteri hakkında edinilmeye çalışılan veriler ile müşterinin risk düzeyi ya da kredi değerliliği belirlenme çalışılabilmektedir.

Skorlama tekniğinde müşteriye temsil eden veriler (karakteristikler), kredi başvuru formundan elde edilmektedir. Bu veriler şöyledir:

- Yaşı
- İşi
- Çalışma süresi
- Eğitimi
- İkamet statüsü
- Adreste oturma süresi
- Cinsiyeti
- Bakmakla yükümlü olduklarının sayısı
- Adresi
- Geçmiş ödeme performansı
- Banka hesapları
- vb.

Form üzerindeki bilgiler yazılım aracılığı ile bilgisayara girilmek suretiyle dijital bilgiye dönüştürülmekte ve skorlamaya tabi tutulabilir hale getirilmektedir. Böylece başvuru sahibi taşıdığı özelliklere göre her bir kategoriden kendisini ilgilendiren puanı almaktadır. Teorik olarak eşik skorunun altında skor alan başvurular reddedilmekte, üstünde alanlar ise kabule gönderilmektedir.

Skorlama tekniğinde kredi kayıt bürosu ve Merkez Bankası negatif kayıtları'ndan elde edilen veriler (toplam borç bakiyesi, limiti, kanuni takibe intikal etmiş kredi kartı, yılları, tutarları vb.) de çeşitli skorlar üretilerek modele dahil edildiğinde başvuru sahibinin krediyi geri ödeme gücü daha yüksek oranlarda tahmin edilebilmektedir.

Skorlama, önerilen kredinin verilip verilmemesi veya sorunluya dönüşme olasılığına karşı bir puanlama getirmektedir. Ancak tek başına sorunlu bir krediyi önleyememektedir. Çok yüksek skor almış bir müşterinin daha sonra önemli bir hastalığa yakalanmayacağı veya doğal bir afetten zarar görmeyeceği bilinmemektedir.

Ancak istatistik bazlı skorlama çözümü, portföyün genelindeki sorunlu kredileri öngörmeye ve önlemede önemli ve yararlı bir araç olmaktadır.

Diğer yandan skorlama takip elemanlarına bir çok kolaylık sunmaktadır. Telefonla yapılan takipte, takip elemanının müşteri hakkında yüksek bilgiyle donanarak yetersiz bilgi ile hareket etmesini önlemekte, müşterinin kurum nezdindeki çalışmalarının da dahil edildiği dinamik puanına göre önceden belirlenmiş aksiyonları bekletmeksizin almasını sağlamaktadır. Böylece gecikmeye düşen her müşteriye aynı tipte aksiyon alınmamakta ya da alınan aksiyon belirsizlik ve tereddüt taşımamaktadır.¹⁵⁷

Gerek kurumsal gerekse bireysel kredilerde bütün çabalara rağmen sorunlu kredilerin oluşması tamamen engellenememektedir. Karşılıklar kararname ile sorunlu kredilerin gerçekleşmesi halinde, özellikle bireysel kredilerin takibinde daha çok kullanıldığı gözlemlenen, takip yöntemleri ele alınmaktadır.

4.6. Karşılıklar Kararnamesi

Bakanlar Kurulunun 4.5.1988 tarih ve 88/12937 sayılı, karşılıklar kararnamesi olarak sunulan kararı, sorunlu kredilere bir tanım getirerek sorunlu kredinin vuku bulması halinde bankaların takip edebileceği uygulamaları açıklığa kavuşturmuştur.¹⁵⁸ Bu uygulamalar özel takip, idari takip ve kanuni takip şeklinde üçe ayrılmaktadır.

4.6.1. Özel Takip

Bu kararnameye göre bankaca kredi değerliliğinin yitirildiği tespit olunursa, alacakların tümü özel takibe alınır. Bu kararın uygulanmasında kredi değerliliğinin yitirilmesi hali kredi riskini etkileyen şahsi, mali ve iktisadi faktörlerin bankalarca sürekli değerlendirilerek kredi değerliliğinin mevcut olup olmadığının tespit edilmesini ifade etmektedir.

Buna göre kredi borçlusunun özkaynaklarının borcun vadesinde ödenmesini karşılama yetersiz olması, borçlusunun borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun olması kredi borçlusunun cari aktifleri ve cari pasifleri arasındaki farka karşılık gelen

¹⁵⁷ www.makalem.com

¹⁵⁸ Mehmet Takan, a.g.e., s.462.

işletme sermayesinin işletme ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması, borçlunun faaliyetini terk veya önemli sürede durdurması, borçlunun mali durumu hakkındaki bilgi ve belgelerin yetersiz bulunması nedeniyle kredinin normalin üzerinde risk taşıması durumlarında ve bunlara ilave olarak kredi borçlularının kredi geri ödemelerini zamanında ve tam olarak ödenmesini aksatabilecek tüm potansiyel risklerin de dikkate alınması ile kredi müşterilerinin kredi değerliliklerinin devam ettiği veya devam etmediği, belirtilen faktörlerin beraberce değerlendirilmesi sonucu banka ilgilileri tarafından yazılı olarak tespit edilecektir.

Bankalar, açılacak ve açılmış bulunan krediler için, kredi açılmadan evvel yapılacak kredi analizinden ayrı olarak, 3 aylık devrelerle veya bunlara bağlı kalmadan risk doğuracak gelişmenin ortaya çıktığından haberdar olduğunda kredi müşterilerinin kredi değerliliğini inceleyecek ve kredi alacağına tamamen veya kısmen özel takibe alınıp alınmayacağına karar vereceklerdir.¹⁵⁹

4.6.2. İdari Takip

Bir krediye ilişkin temerrüt halinin doğması ile alacağın tamamı idari takibe alınır.

Temerrüt Hali

Bankalarca borçlu cari hesaplar şeklinde çalışan kredilerde;

1- Kullandırılan kredinin belirlenen vade tarihinden veya hesabın kat (faiz tahakkuk ettirip ana paraya ekleyerek müşteriye bildirilmesi) edilmesinden itibaren bir ay içinde ödenmemesi,

2- Tahsis edilen her bir kredinin kullandırmalarında aşım olması ve bu aşımın bir ay devam etmesi,

3- Üçer aylık dönemler itibariyle tahakkuk ettirilecek devre sonu faizinin bir ay içinde ödenmemesi,

4- Devre sonu faizlerin ve vadesi gelen ana paranın bankaca finanse edilmesi veya herhangi bir şekilde kredi limitinin aşımı halinde yeni kredi açılarak aşımın giderilmesi,

5- Vade bitiminden önce kredi limitlerinin arttırılması olarak tanımlanmıştır.

¹⁵⁹ Belkis Seval, a.g.e., s.294.

Borçlu cari hesap dışında açılan diğer kredilerde ise, ana para ve/veya faizinin tahsil edilmesi gereken tarihten itibaren bir ay içinde ödenmemesi sonucu temerrüt hali doğar ve temerrüde düşen kısım idari veya kanuni takibe alınır.

Borçlu Cari Hesap Şeklinde Çalışan Kredilerde Vade

Bu tebliğ konusu karşılıklara ilişkin karardaki temerrüt halinin tam tanımında belirtildiği üzere, borçlu cari hesap şeklinde çalışan tüm krediler vade veya geçerlik süresi belirlenerek tahsis edilir. Sürenin başlangıcı krediyi veren banka şubesince kredinin, tesis edildiği tarihtir. Kredi limitleri vade yerine süre belirtilerek tahsis edilmiş ise, kredi vadesi, tahsis tarihine belirlenen sürenin ilavesiyle bulunur.

Tebliğ konusu karar'ın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren açılan kredilerde vade 18 ayı geçemez. Karar'ın yürürlüğe giriş tarihinden önce açılan ve vadesi belirlenmiş bulunan borçlu cari hesap şeklinde çalışan tüm kredilerde limit vadeleri, karar'ın yürürlüğe girdiği tarih itibariyle mevcut bulunan hesap bakiyesi üzerinden, bankalarca en geç üç ay içinde tespit edilerek karar hükümlerine uygun hale getirirler.

Gayrinakdi krediler için vade belirlenme zorunluluğu yoktur. Gayrinakdi krediler tazmin edilip, nakde dönüştüğü anda idari veya kanuni takip hesabına alınarak karşılık ayrılmaya başlanır.¹⁶⁰

4.6.3. Kanuni Takip

Bu kararın uygulanmasında, idari takibe intikal ettirilmiş bir alacağın takibe intikal ettirildiği tarihten itibaren 3 ay içerisinde kısmen veya tamamen tahsil edilememesi haline, alacağın tahsil edilemeyen kısmı bu süre için tahakkuk ettirilecek kredi faiziyle birlikte kanuni takibe alınır. Bu hesaplara temerrüt faizleri dışında faiz yürütülemez; tahakkuk ettirilen faizler nakden tahsil edilmediği sürece gelir yazılamaz.

Temerrüde düşen alacaklar, bankalarca gerekli görülen hallerde, idari takibe alınmaksızın kanuni takibe de alınabilir.

Bankalarca bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten sonra;

- a- Özel takibe alınan kredilerde, özel takibe alınma tarihinden itibaren en az %15'den başlayarak,
 - 12'nci ayın sonunda %50

¹⁶⁰ Belkıs Seval, aynı, s.295.

- 24'üncü ayın sonunda %100
- b- İdari takibe alınan kredilerde, idari takibe alınma tarihinden itibaren 2 nci ayın sonunda %15
- c- Kanuni takibe alınan kredilerde, idari takibe alınma tarihinden itibaren,
- 6'ncı ayın sonunda %25,
 - 12'nci ayın sonunda %50,
 - 18'nci ayın sonunda %75, oranında karşılık ayrılır.

Kanuni takipteki kredi hesaplarına temerrüt faizi dışında faiz tahakkuk ve reeskontu durdurulur. Faiz tahakkuku durdurulmuş olan kredilerle ilgili olarak, faizden, ancak nakit tahsilat yapıldığında gelir yazılabilir.¹⁶¹

¹⁶¹ Belkıs Seval, aynı, s.296.

ÜÇÜNÇÜ BÖLÜM

BİREYSEL KREDİLERİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KREDİ RİSKİ ÜZERİNE ETKİSİ

Çalışmamızın bu bölüme kadar olan kısmında bireysel ve kurumsal krediler teorik olarak ele alınmış, bankacılık sektörünün içinde bulunduğu risk türlerinden biri olan kredi riski ve kredi riskine neden olan sorunlu krediler hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde ise bireysel ve kurumsal kredilerin, takipteki krediler ile ilişkisi incelenerek, bankacılık sektörüne ait kredi riskinin nasıl etkilendiği üzerinde durulacaktır.

1. Araştırmanın Adımları

Bu başlık altında, araştırmanın amacı, sınırlılıkları, araştırma modeli, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi ve yapılan uygulama çalışması hakkında bilgilere yer verilecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, bireysel bankacılık hizmetlerinden bireysel kredilerin Türk bankacılık sektörünün kredi riski üzerine etkisinin, takipteki kredilerde meydana gelen değişimin incelenerek açıklanmak istenmesidir.

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 1998 – 2003 tarihleri arasında Türk bankacılık sektörüne ait bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki kredilerde meydana gelen değişimleri incelemektedir.

1.3. Araştırma Modeli

Araştırma modeli olarak, araştırma modeli türlerinden “genel tarama modeli” kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren

hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.¹⁶²

1.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden “belge tarama” yöntemi kullanılmıştır.

1.5. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın çalışma evreni “Türk bankacılık sektörüne ait bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki krediler”dir. Araştırmanın örnekleme “1998-2003 yılları arasında Türk bankacılık sektörüne ait bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki krediler”dir.

2. Bireysel Kredilerin Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Riski Üzerine Etkisi

Bu başlık altında bireysel kredilerin Türk bankacılık sektörünün kredi riski üzerine etkisinin araştırıldığı analiz çalışmalarına yer verilecektir.

2.1. Araştırmada Kullanılan Analizler, Değişkenler ve Verilerin Açıklanması

Araştırmamızda doğrusal regresyon analizi ve zaman serisi analizi olmak üzere iki istatistiksel analiz yöntemi kullanılmaktadır. Regresyon analizi, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki bağlantıyı kuran parametrelerin değerini tahmin imkanlarını sağlayan bir analiz yöntemidir.¹⁶³ Araştırmamızda regresyon analizi yönteminin kullanılmasının amacı; bireysel kredilerin Türk bankacılık sektörünün kredi riski üzerine etkisinin araştırılmasında kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır.

Araştırmamızda kullanılan diğer istatistiksel analiz yöntemi ise zaman serisi analizidir. İstatistiksel bir olayın zaman değişkeninin konumlarına göre aldığı değerlerin

¹⁶² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma yöntemi*. (7. Basım, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994), s.79.

¹⁶³ Emel Şıklar, *Regresyon Analizine Giriş*. (Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1255, 2000), s.1.

sıralanmasıyla elde edilen zaman serilerinin¹⁶⁴ analizinde en önemli amaç bu serilerin ileriye dönük tahmin amacıyla analiz edilmesidir. Burada sözü geçen tahmin; zamana bağlı olan olayların geçmiş ve bugünkü gözlem değerlerine dayanarak belirli varsayımlar altında bu olayların gelecek dönemlerde alabileceği değerlerin belirlenmesi işlemidir.¹⁶⁵

Araştırmamızda zaman serisi analizi kullanılarak bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki krediler tutarlarının gelecek dönemlerde alabileceği değerlerin istatistiksel tahmini amaçlanmıştır.

Regresyon ve zaman serisi analizlerinde kullanılan söz konusu değişkenler şunlardır:

- Bağımsız değişken: Bireysel krediler
- Bağımsız değişken: Kurumsal krediler
- Bağımlı değişken: Takipteki krediler

Toplam kredilerin takipteki kredilere dönüşme oranı, bankanın içinde bulunduğu kredi riskini ifade ettiğinden, kredi riskinde meydana gelen değişmeyi açıklayabilmek için takipteki krediler miktarında meydana gelen değişimler incelemeye alınmış, bu nedenle bağımlı değişken “Takipteki Krediler” olarak kabul edilmiştir.

Bireysel kredilerde meydana gelen değişimin takipteki krediler üzerine etkisi, diğer kredi türü olan kurumsal kredilerin takipteki krediler üzerine etkisiyle karşılaştırıldığında, daha net görüleceği için analizde kurumsal kredilere de bağımsız değişken olarak yer verilmektedir.

Analizde son beş yıl ve üç çeyreğe ait veriler üçer aylık dönemler halinde kullanılmıştır. Takipteki krediler, bireysel krediler ve kurumsal krediler değişkenlerine ait, incelenen dönemlerde elde edilen üçer aylık veriler tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 2’deki veriler, Ekler’de gösterilen Türk bankacılık sektörüne ait bilanço ve kredilerin gösterildiği tablolardan düzenlenerek elde edilmiştir. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)’nin internet sitesinden elde edilen Türk bankacılık sektörüne ait kredi tür ve miktarlarının gösterildiği tablolarda tüketici kredileri, kredi kartları ve konut

¹⁶⁴ Necla Çömlekçi, *Temel İstatistik İlke ve Teknikleri*. (3. Baskı, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998), s.446.

¹⁶⁵ Ahmet Özmen, *Zaman serisi Analizinde Box-Jenkins Yöntemi ve Banka Mevduat Tahmininde Uygulama Denemesi*. (Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 207, 1986), s.7.

kredilerine ait miktarlar toplanarak bireysel kredilerin miktarı elde edilmiştir. Bu kalemlerin hariç tutulduğu miktar ise kurumsal kredi miktarını vermektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)'nın internet sitesinden elde edilen Türk bankacılık sektörüne ait kredi tür ve miktarlarının gösterildiği tablolarda ise tüketici kredileri ve kredi kartlarına ait miktarlar toplanmıştır. Konut kredileri bu tablolarda tüketici kredileri içinde yer almış, ayrıca gösterilmemiştir. Adı geçen kalemlerin hariç tutulduğu miktar ise yine kurumsal kredi miktarını vermektedir.

1998-2001 yıllarına ait takipteki kredilerin (Net) miktarı, Türkiye Bankalar Birliği'nin internet sitesinde ayrı bir tablo olarak yer almaktadır. 2002-2003 yıllarına ait veriler ise bankacılık düzenleme ve denetleme kurulu'nun internet sitesinde yayınladığı sektör bilançolarından elde edilmiştir.

Söz konusu değişkenlere ait kredi miktarlarında 2001 Eylül ile 2001 Aralık tarihleri arasında fark edilir bir düşme yaşanmıştır. Bunun sebebi aradaki üç ay içinde sekiz bankanın birleşme, kapanma, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devrolma gibi nedenlerle veri yollayamamasıdır. Bu sekiz banka Ek: 45'te ki belgede gösterilmektedir. Ayrıca Ek: 46'da da Türkiye'de faaliyet gösteren tüm bankalar sırası ile verilmiştir. Bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki krediler miktarlarına ait düzenlenmiş veriler, Ek: 46'da yer alan bankaların Türkiye Bankalar Birliği ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na gönderdikleri bilançolardan elde edilmiştir.

Tablo 2'de, 2002 ve 2003 yıllarına ait veriler, 2002 Ocak itibariyle enflasyon muhasebesine geçildiği için, veriler arasındaki denkliliği sağlamak amacıyla:

$$\text{parasal kalemler} * \frac{\text{son endeks}}{\text{ilk endeks}} = \text{enflasyon muhasebesine göre yeni değer}$$

formülü¹⁶⁶ kullanılmıştır. 2002 ve 2003 yıllarına ait üçer aylık veriler, 2002 ve 2003 yıllarına ait tüketici fiyat endeksleri kullanılarak önceki yıllarla aynı muhasebe esasına uygun olmak üzere yeniden düzenlenmiştir.

¹⁶⁶ Murat Koçsoy, "Enflasyonun Finansal Tablolar ve Maliyetler Üzerindeki Etkilerinin Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesine Göre Düzeltmesi ve Bir Uygulama." (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 1999), s.63.

2002 ve 2003 yıllarına ait verilerin düzenlenmemiş şekli tablo 1’de, düzenlenmiş şekli ise incelenen diğer yıllara ait verilerle birlikte tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 1: 2002-2003 yıllarına ait, bireysel krediler, kurumsal krediler ve takipteki kredilerin düzenlenmemiş verileri (Milyar TL)¹⁶⁷

	Bireysel Krediler	Kurumsal Krediler	Takipteki Krediler(Net)
2002 Mart	4.727.941	28.264.722	6.715.574
2002 Haziran	5.514.151	33.398.082	6.550.878
2002 Eylül	6.241.630	36.616.490	5.947.230
2002 Aralık	7.404.145	41.789.250	3.738.769
2003 Mart	8.154.515	44.790.254	3.093.187
2003 Haziran	9.703.588	42.125.686	2.764.146
2003 Eylül	11.810.242	44.910.505	2.042.845

¹⁶⁷ Tablo 1, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na ait internet sitelerinden elde edilen verilerin düzenlenmesi ile elde edilmiştir.

Tablo 2: Bireysel Krediler, Kurumsal Krediler, Takipteki Krediler (Milyar TL)¹⁶⁸

	Bireysel Krediler	Kurumsal Krediler	Takipteki Krediler(Net)
1998 Mart	896.723	9.497.840	129.093
1998 Haziran	1.073.337	10.967.062	154.793
1998 Eylül	1.367.067	10.949.297	200.046
1998 Aralık	1.627.478	12.494.877	566.198
1999 Mart	1.611.222	13.648.790	907.807
1999 Haziran	1.867.896	15.147.279	1.071.452
1999 Eylül	2.053.472	16.876.918	967.187
1999 Aralık	2.501.184	19.213.790	886.026
2000 Mart	3.383.101	21.204.820	782.763
2000 Haziran	5.402.030	23.067.542	951.015
2000 Eylül	6.461.245	25.363.290	1.277.106
2000 Aralık	7.242.181	26.971.650	1.431.230
2001 Mart	6.524.043	32.896.387	1.657.229
2001 Haziran	6.070.560	36.462.868	1.817.718
2001 Eylül	5.703.479	42.718.540	3.118.233
2001 Aralık	5.368.426	35.614.072	4.300.956
2002 Mart	4.635.236	27.710.511	6.583.896
2002 Haziran	5.459.555	33.067.407	6.486.017
2002 Eylül	5.944.409	34.872.847	5.664.028
2002 Aralık	7.119.370	40.181.971	3.594.970
2003 Mart	7.766.204	42.657.384	2.945.892
2003 Haziran	9.607.512	41.708.600	2.736.778
2003 Eylül	11.578.668	44.029.906	2.002.789

¹⁶⁸ Tablo 2, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na ait internet sitelerinden elde edilen verilerin düzenlenmesi ile elde edilmiştir.

2.2. Bireysel Kredilerin Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Riski Üzerine Etkisinin Araştırılmasında Regresyon ve Zaman Serisi Analiz Yöntemlerinin Uygulanması

Regresyon analizi, biri bağımlı (açıklanan) değişken, diğeri bağımsız (açıklayıcı) değişken olmak üzere en az iki değişken arasındaki ortalama ilişkinin matematiksel bir fonksiyon şeklinde yazılmasıdır. Bu fonksiyona regresyon denklemi adı verilmektedir. Analiz sonucunda elde edilen denklemler, bağımlı değişken ile bağımsız değişken(ler) arasındaki ilişkiyi göstermektedir.¹⁶⁹

Doğrusal regresyon analizinde uygulanabilecek bir çok model araştırıldıktan sonra kredi değişkenlerinin verilerine ait rakamlar büyük olduğu için bütün değişkenlerin e tabanına göre logaritmaları alınarak tam logaritmik modelin kullanılması uygun görülmüştür. Bu kapsamda söz konusu değişkenler şöyle ifade edilmiştir:

- Bireysel Krediler: $\ln birey$
- Kurumsal Krediler: $\ln kurum$
- Takipteki Krediler: $\ln takip$

Analiz sonucunda elde edilen logaritmik denklemler daha sonra anti logaritmaları alınarak ifade edilmiş ve yorumlanmıştır. Diğer bir ifade ile e tabanında küçültülen verilerden elde edilen denklemler analiz sonunda gerçek büyüklüklerine dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Analiz uygulamalarına geçmeden önce regresyon analizlerinin anlatımına katkıda bulunacak bazı terimlerin ne ifade ettiğinin belirtilmesi yerinde olacaktır:

T: Katsayıların anlamlılık testi

P: Herhangi bir teste ilişkin olasılık değeri

S: Modelin standart sapması

R-Sq: Diğer bir ifade ile belirlilik katsayısı R^2 . Bağımlı değişkendeki değişimin yüzde kaçının bağımsız değişken/değişkenler tarafından açıklandığını ifade etmektedir. R^2 değerinin % 100 olması bağımlı değişkene ilişkin değişimin hepsinin bağımsız değişken(ler) tarafından açıklandığını göstermektedir.

¹⁶⁹ Emel Şıklar, a.g.e., s.2.

R-Sq (adj): Düzeltilmiş R^2 . Modelde birden fazla değişken olduğu için R^2 'nin düzeltilmiş halidir ve R^2 gibi modelin ilişkiyi açıklama yüzdesini belirtir.

Varyans Analizi: Regresyon analizi içerisinde kullanılan varyans analizi, F testi kullanılarak elde edilen regresyon modelinin anlamlı olup olmadığına karar vermekte kullanılmaktadır.

Katsayıların ayrı ayrı anlamlılıklarının sınanmasında olduğu gibi elde edilen P olasılık değeri α anlamlılık düzeyinde değerlendirilerek karara varılır. P'nin alabileceği değerler ve anlamları şu şekildedir:

$P > 0,05_{ns}$ = İstatistiksel açıdan önemli değil, modelde yer almayabilir.

$P < 0,05^*$ = İstatistiksel açıdan önemli.

F: F test istatistiğinin hesap değeri

MAPE: Mutlak yüzde hata ortalaması

MAD: Mutlak sapma ortalaması

MSD: Sapma kareleri ortalaması

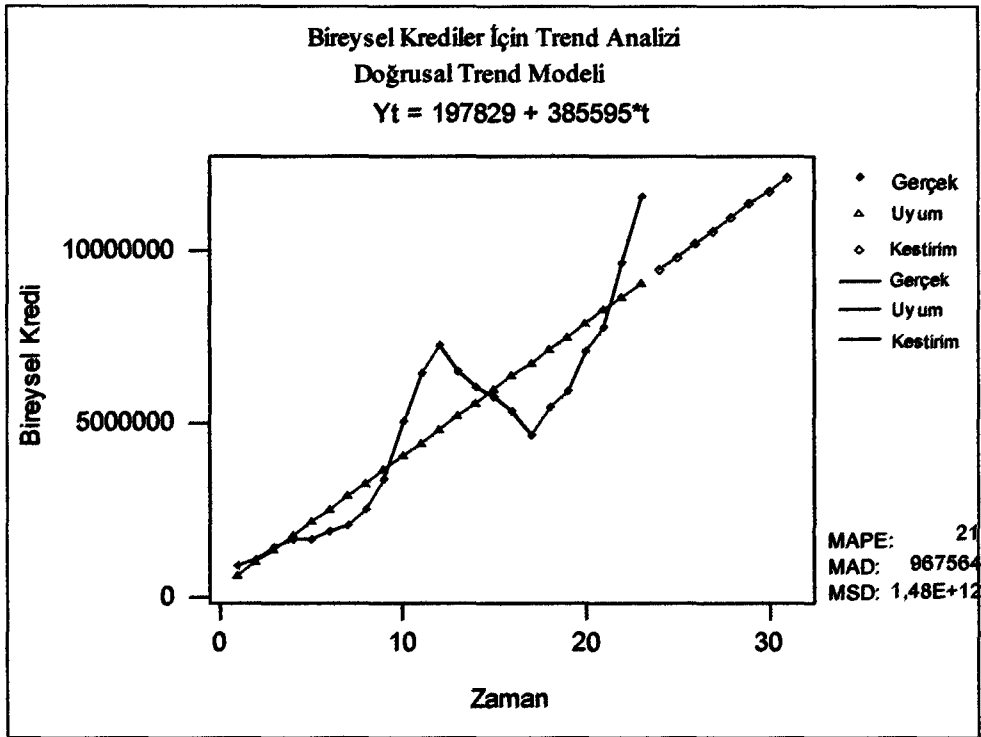
Zaman serisi analizlerinde karşılaşılan MAPE, MAD ve MSD değerlerine model kurulurken bakılmakta ve en küçük değerlere sahip model seçilmektedir.

Her regresyon analizi sonucunda elde edilen logaritmik denklemlerin anti logaritmik denklem olarak ifadesi tabloların sonunda gösterilmektedir ve yorumlar anti logaritmik denklemler dikkate alınarak yapılmaktadır.

Araştırmamızın bu aşamasında ilk olarak bireysel kredilerin, kurumsal kredilerin ve takipteki kredilerin gözlemlenen zaman içerisindeki gelişimleri incelenerek, söz konusu değişkenlere ait ileriye yönelik kestirimlerde bulunulmuştur. Bu nedenle bireysel, kurumsal ve takipteki kredilerin ayrı ayrı, zaman değişkeninin konumlarına göre aldığı değerlerinin sıralanmasıyla zaman serileri elde edilmiştir. Adı geçen değişkenlere zaman serisi analizi uygulanmıştır ve model seçiminde doğrusal trend modeli benimsenmiştir.

Tablo 3'te bireysel krediler için trend analizi yer almaktadır.

Tablo 3: Bireysel kredi için trend analizi

Tablo 3'te gerçek değer olarak ifade edilen siyah noktalar, incelenen zaman içerisinde bireysel kredilere ait üçer aylık verilerden oluşan, toplam 23 adet gerçek gözlem değerini ifade etmektedir. Eldeki bu gözlem değerlerinin zamana karşı çizilen grafiği incelendiğinde gözlemlerin sürekli artan doğrusal bir trendin etkisinde oldukları gözlenmektedir. Dolayısıyla ilgili gözlem değerleri kullanılarak doğrusal bir trend denklemi elde edilmiş ve bu denklem,

$$Y_t = 197829 + 385595 \cdot t$$

şeklinde ortaya çıkmıştır. Denklem regresyon analizi ile hesaplanması şu şekildedir:

Regresyon denklemi:

$$\text{bireysel} = 197829 + 385595 \cdot t$$

Kestirici	Katsayılar	Katsayıların Standart hatası	T	P
Sabit	197829	549054	0,36	0,722
Zaman	385595	40044	9,63	0,000

S = 1273874 R-Sq = 81,5% R-Sq(adj) = 80,7%

Varyans analizi

Değişim Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Regresyon	1	1,50468E+14	1,50468E+14	92,72	0,000
Artık	21	3,40778E+13	1,62275E+12		
Toplam	22	1,84546E+14			

Grafikte mavi noktalar şeklinde ifade edilen değerler, 23 adet gerçek gözlem değerini doğrusal trend olarak ifade eden uyum değerleridir. Kestirim değerleri ise, elde edilen “ $Y_t = 197829 + 385595 * t$ ” denklemi yardımıyla, ileriye yönelik üçer aylık zaman dilimlerinden oluşan 8 dönemin bireysel krediler için kestirilen değerleridir. Mevcut gerçek gözlem değerlerinin 23 adet olması nedeniyle en fazla 2 yıl için kestirim (öngörü, tahmin) yapılmıştır. Bireysel kredi miktarları için yapılan kestirim miktarları şu şekildedir:

Sıra	Dönem	Kestirim
1	24	9,452,119
2	25	9,837,714
3	26	10,223,310
4	27	10,608,905
5	28	10,994,500
6	29	11,380,096
7	30	11,765,691
8	31	12,151,287

Bireysel krediler için yapılan zaman serisi analizi ile kestirimlerde bulunulabileceği gibi, modelden elde edilen regresyon analizi denklemine, değişkene ait gözlem değeri yerleştirildiğinde belirli bir α (alfa) anlamlılık düzeyinde elde edilecek tahmin değeri ile gözlem değeri karşılaştırılabilir.

Örneğin; Aralık 2001 dönemi bireysel kredi değişkenine ait veri denkleme yerleştirildiğinde elde edilen tahmin değeri şu şekildedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2001-gözlem değeri = 5,368,426)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	6,367,355	310179	(5,722,304; 7,012,407)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

Yeni Gözlem	Zaman
1	16

Aralık 2001 dönemine ait bireysel kredi gözlem değerinin (5,368,426) denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2001 (t=16. dönem) için tahmin değeri % 95 güvenle 5,722,304 ile 7,012,407 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2001 dönemi için bulunan tahmini bireysel kredi değeri 6,367,355 olarak uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2001 dönemi için gözlemlenen bireysel kredi değeri 5,368,426 ile Aralık 2001 tahmin (uyum) değeri 6,367,355 arasında yaklaşık %15 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Aynı model üzerinden Aralık 2002 dönemi için bireysel kredilere ait gözlem değeri ile tahmin değerini karşılaştırma imkanı sunan bir başka örnek ise şu şekildedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2002-gözlem değeri = 7,119,370)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	7,909,737	416148	(7,044,310; 8,775,165)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

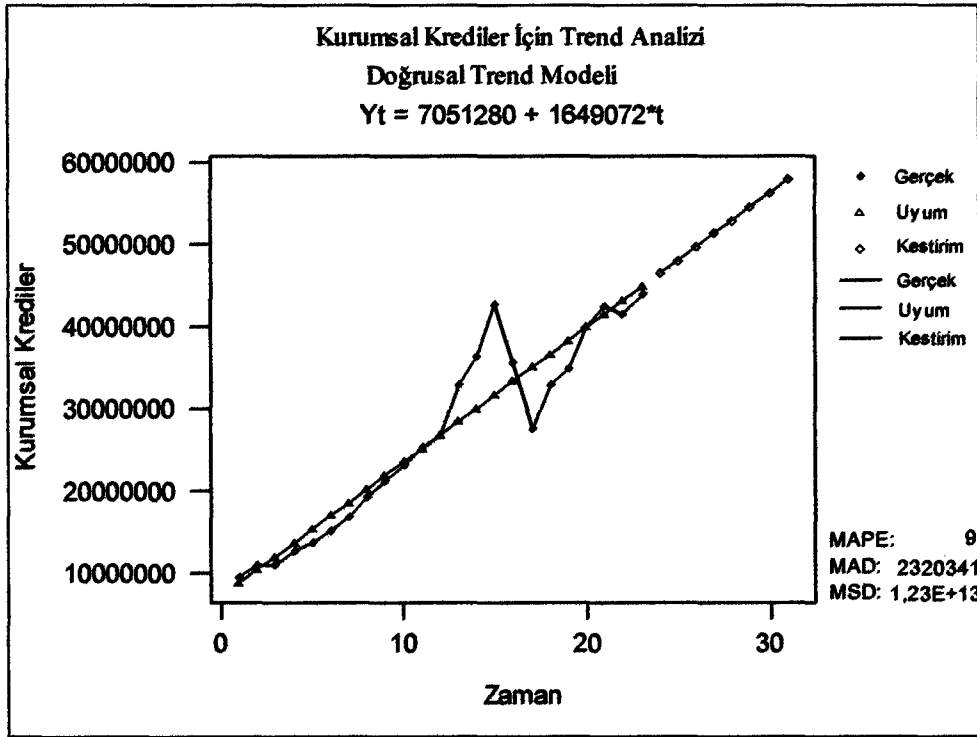
Yeni Gözlem	Zaman
1	20

Aralık 2002 dönemine ait bireysel kredi gözlem değerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2002 (t=20. dönem) için tahmin değeri % 95 güvenle 7,044,310 ile 8,775,165 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2002 dönemi için tahmini bireysel kredi değeri 7,909,737 şeklinde uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2002 dönemi için gözlemlenen bireysel kredi değeri 7,119,370

ile Aralık 2002 tahmin değeri 7,909,737 arasında yaklaşık %11 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

İkinci zaman serisi analizi kurumsal krediler için uygulanmış ve tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Kurumsal Krediler için Trend Analizi

Tablo 4'te siyah noktalar şeklinde gösterilen gerçek değerler, incelenen zaman içerisinde kurumsal kredilere ait üçer aylık verilerden oluşan, toplam 23 adet gerçek gözlem değerini ifade etmektedir. Eldeki bu gözlem değerlerinin zamana karşı çizilen grafiği incelendiğinde gözlemlerin sürekli artan doğrusal bir trendin etkisinde oldukları gözlenmektedir. Dolayısıyla ilgili gözlem değerleri kullanılarak doğrusal bir trend denklemi elde edilmiş ve bu denklem,

$$Y_t = 7051280 + 1649072*t$$

şeklinde ortaya çıkmıştır. Denklemin regresyon analizi ile hesaplanması şu şekildedir:

Regresyon denklemi:

$$\text{kurumsal} = 7051280 + 1649072 t$$

Kestirici	Katsayılar	Katsayıların Standart hatası	T	P
Sabit	7051280	1580795	4,46	0,000
Zaman	1649072	115291	14,30	0,000

S = 3667640 R-Sq = 90,7% R-Sq(adj) = 90,2%

Varyans analizi

Değişim Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Regresyon	1	2,75207E+15	2,75207E+15	204,59	0,000
Artık	21	2,82483E+14	1,34516E+13		
Toplam	22	3,03455E+15			

Grafikte mavi noktalar şeklinde ifade edilen değerler, tablo 3'te de belirtildiği üzere 23 adet gerçek gözlem değerini doğrusal trend olarak ifade eden uyum değerleridir. Kestirim değeri ise, elde edilen " $Y_t = 7051280 + 1649072 * t$ " denklemi yardımıyla, ileriye yönelik üçer aylık zaman dilimlerinden oluşan 8 dönemin kurumsal krediler için kestirilen değerleridir. Kurumsal kredi miktarları için belirlenen kestirim miktarları şu şekildedir:

Sıra	Dönem	Kestirim
1	24	46,629,007
2	25	48,278,079
3	26	49,927,151
4	27	51,576,223
5	28	53,225,294
6	29	54,874,366
7	30	56,523,438
8	31	58,172,510

Kurumsal krediler için yapılan zaman serisi analizi ile kestirimlerde bulunulabileceği gibi, modelden elde edilen regresyon analizi denklemine, değişkene ait gözlem değeri yerleştirildiğinde belirli bir α anlamlılık düzeyinde elde edilecek tahmin değeri ile gözlem değeri karşılaştırılabilir.

Örneğin; Aralık 2001 dönemi kurumsal kredi değişkenine ait veri denkleme yerleştirildiğinde şu şekilde bir tahmin değeri elde edilmektedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2001-gözlem değeri = 35,614,072)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	33,436,431	893042	(31,579,248;35,293,615)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

Yeni Gözlem	Zaman
1	16

Aralık 2001 dönemine ait kurumsal kredi gözlem değerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2001 (t=16. dönem) için tahmin değeri % 95 güvenle 31,579,248 ile 35,293,615 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2001 dönemi için tahmini kurumsal kredi değeri 33,436,431 şeklinde uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2001 dönemi için gözlemlenen kurumsal kredi değeri 35,614,072 ile Aralık 2001 tahmin değeri 33,436,431 arasında yaklaşık % 6 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Aynı model üzerinden Aralık 2002 dönemi için kurumsal kredilere ait gözlem değeri ile tahmin değerini karşılaştırma imkanı sunan bir başka örnek ise şu şekildedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2002-gözlem değeri = 40,181,971)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	40,032,719	1198142	(37,541,046;42,524,392)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

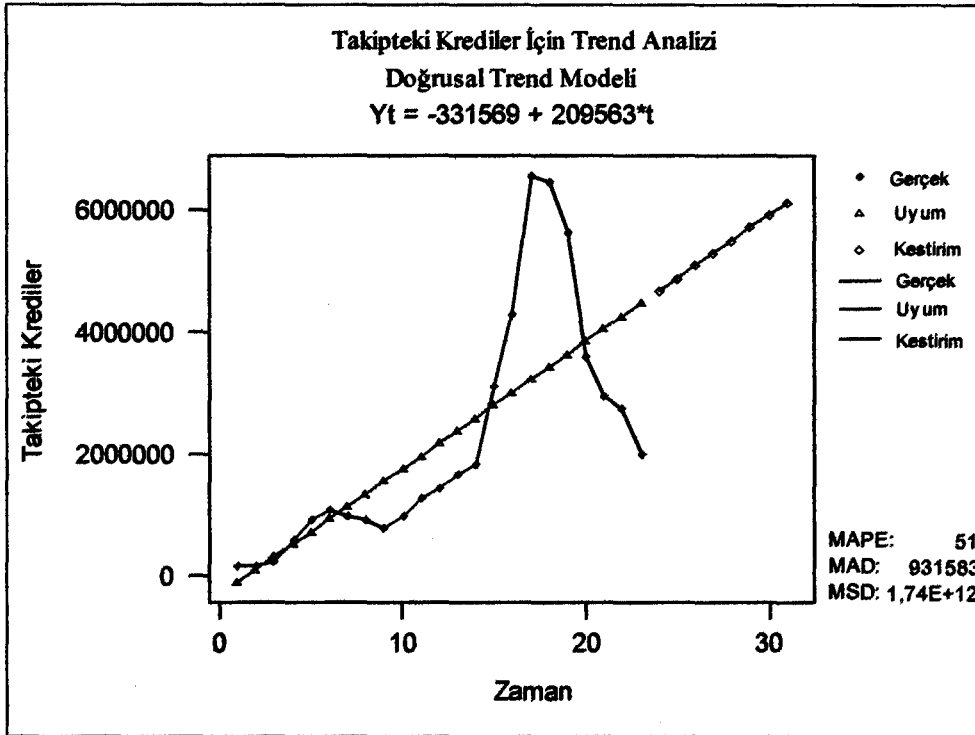
Yeni Gözlem	Zaman
1	20

Aralık 2002 dönemine ait kurumsal kredi gözlem değerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2002 (t=20. dönem) için tahmin değeri % 95 güvenle 37,541,046 ile 42,524,392 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2002

dönemi için tahmini kurumsal kredi değeri 40,032,719 olarak uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2002 dönemi için gözlemlenen kurumsal kredi değeri 40,181,971 ile Aralık 2002 tahmin değeri 40,032,719 arasında yaklaşık % 0,3 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Üçüncü zaman serisi analizi olan takipteki krediler zaman serisi tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: Takipteki krediler için trend analizi

Tablo 5’de gerçek değerleri ifade eden siyah noktalar, incelenen zaman içerisinde takipteki kredilere ait üçer aylık verilerden oluşan, toplam 23 adet gerçek gözlem değerini ifade etmektedir. Eldeki bu gözlem değerlerinin zamana karşı çizilen grafiği incelendiğinde gözlemlerin sürekli artan doğrusal bir trendin etkisinde oldukları gözlenmektedir. Dolayısıyla ilgili gözlem değerleri kullanılarak doğrusal bir trend denklemi elde edilmiş ve bu denklem,

$$Y_t = 331569 + 209563 \cdot t$$

şeklinde ortaya çıkmıştır. Denklemin regresyon analizi ile hesaplanması şu şekildedir:

Regresyon denklemi:

$$\text{takipte} = - 331569 + 209563 t$$

Kestirici	Katsayılar	Katsayıların Standart hatası	T	P
Sabit	-331569	595327	-0,56	0,583
Zaman	209563	43419	4,83	0,000

$$S = 1381234 \quad R\text{-Sq} = 52,6\% \quad R\text{-Sq}(\text{adj}) = 50,3\%$$

Varyans analizi:

Değişim Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Regresyon	1	4,44435E+13	4,44435E+13	23,30	0,000
Artık	21	4,00639E+13	1,90781E+12		
Toplam	22	8,45074E+13			

Grafikte mavi noktalar şeklinde ifade edilen değerler, tablo 3 ve 4'te belirtildiği üzere 23 adet gerçek gözlem değerini doğrusal trend olarak ifade eden uyum değerleridir. Kestirim değeri ise, elde edilen " $Y_t = 331569 + 209563 * t$ " denklemi yardımıyla, ileriye yönelik üçer aylık zaman dilimlerinden oluşan 8 dönemin takipteki krediler için öngörülen değerleridir. Takipteki kredi miktarları için belirlenen kestirim miktarları şu şekildedir:

Sıra	Dönem	Kestirim
1	24	4,697,936
2	25	4,907,498
3	26	5,117,061
4	27	5,326,624
5	28	5,536,187
6	29	5,745,749
7	30	5,955,312
8	31	6,164,875

Takipteki krediler için yapılan zaman serisi analizi ile kestirimde bulunulabileceği gibi, modelden elde edilen regresyon analizi denklemine, değişkene ait

gözlem değeri yerleştirildiğinde belirli bir α anlamlılık düzeyinde elde edilecek tahmin değeri ile gözlem değeri karşılaştırılabilir.

Örneğin; Aralık 2001 dönemi takipteki kredi değişkenine ait veri denkleme yerleştirildiğinde şu şekilde bir tahmin değeri elde edilmektedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2001-gözlem değeri = 4,300,956)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	3,021,434	336320	(2,322,019; 3,720,850)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

Yeni Gözlem	Zaman
1	16

Aralık 2001 dönemine ait takipteki kredi gözlem değerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2001 (t=16. dönem) için tahmin değeri % 95 güvenle 2,322,019 ile 3,720,850 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2001 dönemi için tahmini takipteki kredi değeri 3,021,434 şeklinde uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2001 dönemi için gözlemlenen takipteki kredi değeri 4,300,956 ile Aralık 2001 tahmin değeri 3,021,434 arasında yaklaşık % 29 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Aynı model üzerinden Aralık 2002 dönemi için takipteki kredilere ait gözlem değeri ile tahmin değerini karşılaştırma imkanı sunan bir başka örnek ise şu şekildedir:

Yeni Gözlemler için Değer Kestirimi (Aralık 2002-gözlem değeri = 3,594,970)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	%95 Güven Aralığı
1	3,859,685	451220	(2,921,321; 4,798,049)

Yeni Gözlemler için Kestiricilerin Değerleri

Yeni Gözlem	Zaman
1	20

Aralık 2002 dönemine ait takipteki kredi gözlem değerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2002 (t=20. dönem) için tahmin değeri % 95

güvenle 2,921,321 ile 4,798,049 değerleri arasında bir değer almaktadır. Aralık 2002 dönemi için tahmini takipteki kredi değeri 3,859,685 şeklinde uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2002 dönemi için gözlemlenen takipteki kredi değeri 3,594,970 ile Aralık 2002 tahmin değeri 3,859,685 arasında yaklaşık % 0,7 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Çalışmamızın bu kısmına kadar söz konusu değişkenlere zaman serisi analizleri uygulanmış ve söz konusu değişkenlerin gelecekte alabileceği değerlerin kestirilmesi amaçlanmıştır. Şimdiki aşamada ise söz konusu değişkenler için regresyon analizi uygulanarak aralarındaki ilişki araştırılmaktadır. Bu amaçla tablo 6 ve tablo 7’de regresyon analizi öncesi kurulan ve analize katılacak olan modellerle ilgili veriler; tablo 8 ve tablo 9’da regresyon analizinin sonuçları gösterilmekte ve açıklanmaktadır.

Tablo 6: Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler			
	N	Ortalama	Standart Sapma
LNBİREY	23	15,1634	,74394
LNKURUM	23	16,9959	,50215
LNTAKIP	23	14,1322	1,10676

Tablo 6’da ortalama sütununda analizde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin ortalamaları, standart sapma sütununda standart sapmaları, N sütununda ise kullanılan veri sayısı gösterilmiştir.

Tablo 7: Model Özeti

Model Özeti				
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminlerin Standart Hatası
1	,870 ^a	,757	,732	,57279

a. Kestiriciler: (Sabit), LNKURUM, LNBİREY

Tablo 7’de modelin özeti sunulmaktadır. R değeri, (-1) ile (+1) arasında aldığı değere göre, bağımlı değişkenler ile bağımsız değişken arasındaki değişimlerin ne dereceye kadar uygunluk gösterdiğini belirlemektedir. R, 0.870 değeri ile değişkenler arasındaki değişimin uygun olduğunu ifade etmektedir.

R Square, diğer bir ifade ile belirlilik katsayısı R^2 , bağımlı değişkenlerdeki değişimin yüzde kaçının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını ifade etmekte ve (0) ile (+1) arasında bir değer almaktadır. Değer ne kadar (+1)’e yakın olursa bağımsız değişkenler o kadar bağımlı değişkeni açıklıyor demektir. 0.757 olan R^2 değeri, lnkurum ile ln birey’in ln takip’te meydana gelen değişimlerin %75’ini açıkladığını ifade etmektedir.

Modelde birden fazla değişken olduğu için R^2 ’nin düzeltilmesi yapılmış ve düzeltilmiş R^2 olarak 0.732 değerini aldığı gösterilmiştir. Düzeltilmiş R^2 dikkate alındığında lnkurum ve ln birey’in, ln takip’te meydana gelen değişimlerin %73’ünü açıkladığı görülmektedir. Tahminlerin standart hatası sütununda ise tahmini standart hata ifade edilmektedir.

Tablo 8: Varyans Analizi

VARYANS ANALİZİ						
Model		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	(Varyans Oranı) F	(Olasılık) P
1	Regresyon	20,386	2	10,193	31,068	,000 ^a
	Artık	6,562	20	,328		
	Toplam	26,948	22			

a. Kestiriciler: (Sabit), LNKURUM, LNBIREY
b. Bağımlı Değişken: LNTAKIP

Tablo 8’de varyans analizi gösterilmektedir. Analizde kareler toplamı, serbestlik derecesi, kareler ortalaması, F sütununda analizin anlamlılığı, P sütununda F değerinin anlamlılık olasılığı ifade edilmektedir. Modelin istatistiksel yönden bütünsel olarak anlamlı olup olmadığını test eden varyans analizi sonucu elde edilen $P = 0,000 < 0,05^*$ değeri ile modelin bütünsel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Katsayılar

Katsayılar ^a						
Model		Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	(Olasılık) P
		B	Standart Hata	Beta		
1	(Sabit)	-23,256	6,425		-3,619	,002
	LNBIREY	-,573	,554	-,385	-1,035	,313
	LNKURUM	2,711	,820	1,230	3,305	,004

a. Bağımlı Değişken: LNTAKIP

Tablo 9'da, değişkenlere ait elde edilen katsayılar gösterilmektedir. B sütunu standartlaştırılmamış katsayıları, standart hata sütunu katsayıların standart hatalarını, Beta standartlaşmış katsayıları, t sütunu katsayıların anlamlılığını, P sütunu t değerinin anlamlılık olasılığını göstermektedir. Tablo 9'da, değişkenlere ait elde edilen Beta sütunundaki katsayılar, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ortalama ilişkiyi matematiksel bir fonksiyonla ifade eden regresyon denklemini kurmak için gerekli olan katsayıları vermektedir.

Bu denklem şu şekilde ifade edilebilir:

$$\text{Intakip} = -23,256 + (-0,573)\text{lnbirey} + 2,711\text{lnkurum}$$

Daha önceden de belirtildiği gibi adı geçen değişkenlerin e tabanına göre logaritmaları alınmış olduğu için denklemin anti logaritması alınmış ve yorumlanacak şekli şu şekildedir:

$$\text{Takip} = 0,000 + 0,563\text{Birey} + 15,044\text{Kurum}$$

Elde edilen denkleme göre, bireysel kredilerde meydana gelecek 1 birimlik artış (azalış) takipteki kredilerde 0,563 birim artışa (azalışa); kurumsal kredilerde meydana gelecek 1 birim artış (azalış) ise takipteki kredilerde 15,044 birim artışa (azalışa) neden olmaktadır. Kurumsal kredilerde 1 birimlik değişiklik meydana geldiğinde takipteki kredilerin 1 birimlik miktardan daha fazla veya daha az etkilenmesinin nedeni aynı zamanda modele alınamayan ancak takipteki krediyi etkilediği düşünülen diğer değişkenlerin (enflasyon, faiz, döviz kuru, işsizlik, ihracat, ithalat vb. gibi ekonomik

koşulların) mevcut olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Hiç bireysel kredi ve kurumsal kredi kullanılmadığı durumda ise takipteki krediler 0,000 değeri almaktadır.

Elde edilen regresyon denklemi, bağımsız değişkenler olan bireysel kredi ve kurumsal kredi miktarlarının daha sonraki dönemlerde alacağı tahmini ya da beklenen değerlerinin denklemde yerine konulması suretiyle belirli bir α anlamlılık düzeyinde takipteki kredi miktarının tahmin edilmesinde kullanılabilir.

Örneğin; Aralık 2001 dönemi bireysel kredi ve kurumsal kredi değişkenlerine ait veriler denkleme yerleştirildiğinde takipteki kredi için şu şekilde bir tahmin değeri elde edilmektedir:

Yeni Gözlemlerin Kestirilen Değerleri (Aralık 2001 - Gözlem Değeri : 4,300,956)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	% 95 Güven Aralığı
1	3,291,981	1	(2,184,724; 4,955,457)

Yeni Gözlemler İçin Kestirici Değerleri

Yeni Gözlem	Bireysel	Kurumsal
1	5,368,426	35,614,072

Aralık 2001 dönemine ait bireysel kredi ve kurumsal kredi gözlem değerlerinin denkleme yerleştirilmesi ile elde edilen Aralık 2001 için takipteki kredi tahmin değeri % 95 güvenle 2,184,724 ile 4,955,457 değerleri arasındadır. Aralık 2001 dönemi için tahmini takipteki kredi değeri 3,291,981 şeklinde uyum sütununda gösterilmektedir. Aralık 2001 dönemi için gözlemlenen takipteki kredi değeri 4,300,956 ile Aralık 2001 tahmin değeri 3,291,981 arasında yaklaşık % 23 civarında bir fark gözlemlenmektedir.

Aynı örneği Aralık 2002 dönemi için uyguladığımızda şu sonuçlar elde edilmektedir:

Yeni Gözlemlerin Kestirilen Değerleri (Aralık 2002 - Gözlem Değeri : 3,594,970)

Yeni Gözlem	Uyum	Uyumun Standart Hatası	% 95 Güven Aralığı
1	3,878,659	1	(2,644,520; 5,688,744)

Yeni Gözlemler İçin Kestirici Değerleri

Yeni Gözlem	Bireysel	Kurumsal
1	7,119,370	40,181,971

Regresyon analizi sonucunda elde edilen denklemde, bireysel kredi ve kurumsal kredi kullanılmadığı durumlarda herhangi bir takipteki kredi miktarının mevcut olmadığı görülmektedir. Bireysel kredi, takipteki kredi ve kurumsal kredi arasındaki ilişkiyi matematiksel bir fonksiyonla gösteren denklemde bireysel kredinin katsayısının kurumsal kredinin katsayısına nispeten oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu anlamda aynı miktar bireysel kredi ve kurumsal kredi kullanılması durumunda bireysel kredi, kurumsal krediye nispeten daha az takipteki krediye neden olmaktadır.

Kredi riski, takipteki kredilerden kaynaklandığı için, takipteki kredi miktarının düşük olması, dolayısıyla kredi riskini de azaltacaktır. Bu anlamda bireysel kredilerin tahlil edilen dönem içinde Türk bankacılık sektörünün kredi riski üzerine olumlu bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Takipteki kredilerin ve dolayısıyla kredi riskinin düşük olmasının en önemli sebeplerinden biri bireysel kredilerde kredi kullanılan kişi sayısının yüksek ve kredi tutarlarının düşük olmasıdır. Bu şekilde risk daha fazla kişi arasında paylaştırılarak dağıılmaktadır.

Araştırmamızın üçüncü bölümünde son yıllarda bireysel kredi tür ve miktarlarında meydana gelen hızlı gelişme nedeniyle, bu gelişmenin Türk bankacılık sektörünün kredi riskini nasıl etkilediği araştırılmış, diğer önemli bir kredi türü olan kurumsal kredilerle beraber incelenerek karşılaştırma imkanı sunulmuş ve ileriye yönelik tahmin imkanı sağlanmıştır.

Bu amaçla zaman serisi analizleri ve regresyon analizleri ile kurulan modeller ve modellerden elde edilen denklemler ile yapılan öngörüler incelenmiştir.

SONUÇ

Son yıllarda firmalara verilen kurumsal bankacılık hizmetlerinin yanı sıra gerçek kişilere verilen, ticari amaçları dışında, onların kişisel ve ailevi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kaynak sağlayan hizmetlerde ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bireysel bankacılık olarak adlandırılan bu hizmetlere bankacılık sektöründe yaşanan rekabet nedeniyle her geçen gün yeni ürün ve hizmetler eklenmektedir.

Bireylere yönelik olarak sunulan bu hizmet çeşidinin en başında bireysel krediler olarak adlandırılan tüketici kredileri ve kredi kartları gelmektedir. Bireysel kredileri kullanan bireyler açısından amaç, bugünkü ihtiyaçlarını gelecekteki gelirleriyle finanse etmek, bankalar açısından ise bu tür kredileri kullandırmanın amacı fon fazlasını verimli bir şekilde en az riskle kullandırmaktır.

Bireysel kredilere olan talebin, konjonktürel dalgalanmalara duyarlılığının kurumsal kredilere kıyasla daha düşük olduğu tahmin edilmektedir. Bu anlamda toplam talepteki daralmayla beraber yatırım hacminin düştüğü dönemlerde bireysel krediler finansal sektörde faaliyetlerin belli bir hacmin altına düşmesini engellemesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra bireysel kredileri oluşturan tüketici kredileri ve kredi kartları, riskin daha geniş bir tabana yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu şekilde firmalar üzerinde yoğunlaşan riski dağıtarak, sektörel dalgalanmalardan etkilenmeyecek sağlam ve geniş bir kredi portföyünün yaratılması mümkün olmaktadır.

Bankacılık, çok kısa ve özlü bir tanımlamayla, risk yönetimi faaliyeti olarak nitelendirilebilir. Doğal olarak değişik yapı ve boyutta, çeşitli risklerden söz etmek mümkündür. Bunlar arasında, bankalar için özel önem taşıyan ve belki de bankaların gündemlerinde birinci sırayı işgal eden bir risk, kredi riskidir.

Özellikle nakdi ve gayrinakdi plasman faaliyetlerinde, karşılıklı ödemelerde zaman ve mekan farklılıklarının söz konusu olduğu işlemlerde, karşı tarafın ödeme yapmaması veya yapamamasından kaynaklanan zarar ihtimali, kredi riski kavramının temelini oluşturmaktadır. Banka ile borçlu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkması sorunlu kredilere neden olmaktadır.

Bankanın tahsis ettiği kredilerin, sorunlu krediye dönüşme oranı, bankanın içinde bulunduğu kredi riskini ifade etmektedir. Bu nedenle bankalar sorunlu kredinin bankaya maliyetini bildiklerinden, finansal tablolar, firma yöneticileri, firma

faaliyetleri, bankanın firmayı izlemesi gibi çeşitli kaynaklardan gelen sinyalleri göz önünde bulundurarak sorunlu kredilerin oluşmasına karşı önlemler almaya çalışmaktadırlar.

Sorunlu kredilerin meydana gelmesi halinde ise bankalar ya müşteri ile ilişkilerini sürdürmeye devam etmekte, ya teminatı paraya çevirmekte ya da hiçbir harekette bulunmayıp olabilecekleri beklemeyi seçmektedirler.

Sorunlu kredilerin takibi aşamasında Bankalar kurulu, karşılıklar karnamesi ile bankaların takip edebileceği uygulamaları açıklığa kavuşturmaktadır.

Bankalar sorunlu kredileri ve dolayısıyla kredi riskini minimize etmek amacıyla, kredilerini tek bir alan yerine, değişik alanlara yönelterek portföy teorisi çerçevesinde riski dağıtmaktadırlar. Bu anlamda bireysel krediler, kullanılan kredi tutarlarının küçük olması ve müşteri kitlesinin geniş olmasına bağlı olarak riskin son derece düşük olması nedeni ile tercih sebebi olmaktadır. Ayrıca bireysel kredilerin, aylık taksitler halinde tahsilatı sürekli kaynak girişi sağlamaktadır.

Son yıllarda özellikle daha az risk taşıdığı gerekçesiyle hızlı bir gelişme gösteren bireysel kredilerin, gerçekte kredi riski üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunun araştırılmasını amaçlayan tezimizde; uygulanan istatistiksel analizler sonucunda bireysel kredi, kurumsal kredi ve takipteki kredinin zaman içerisindeki gelişimi incelenerek gelecekte alabilecekleri değerler kestirilmeye, bir birimlik bireysel kredi ve bir birimlik kurumsal kredi miktarının yaratabileceği takipteki kredi miktarı öngörülme çalışılmıştır. Bu kapsamda takipteki kredinin bireysel kredi ve kurumsal kredi ile ilişkisi incelendiğinde bir birimlik bireysel kredinin, bir birimlik kurumsal krediye nispeten daha az takipteki krediye neden olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda enflasyon, faiz, döviz kuru, işsizlik, ihracat, ithalat vb. gibi takipteki krediye dolaylı ve/veya direkt etkileri olabilecek ekonomik faktörler analize dahil edilmemiştir. Söz konusu ekonomik faktörlerin takipteki kredi, bireysel kredi ve kurumsal kredi arasındaki ortalama ilişkiyi matematiksel bir fonksiyonla gösteren denkleme ve dolayısıyla denklemin katsayılarına olan muhtemel etkisi göz ardı edilmiştir.

Kredi riskinin, takipteki kredilerden kaynaklandığı, takipteki kredi miktarının düşük olmasının, kredi riskini de azaltacağı kabul edildiğinde bireysel kredilerin incelenen dönem içinde diğer ekonomik faktörlerin göz ardı edilmesi durumunda Türk

bankacılık sektörünün kredi riski üzerine olumlu bir etkisinin olduğunu söylemek mümkün olabilir.

EKLER

	<u>Sayfa</u>
Ek 1. Krediler (Milyar TL) 1998 Mart.....	103
Ek 2. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Mart.....	104
Ek 3. Krediler (Milyar TL) 1998 Haziran.....	105
Ek 4. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Haziran.....	106
Ek 5. Krediler (Milyar TL) 1998 Eylül.....	107
Ek 6. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Eylül.....	108
Ek 7. Krediler (Milyar TL) 1998 Aralık.....	109
Ek 8. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Aralık.....	110
Ek 9. Krediler (Milyar TL) 1999 Mart.....	111
Ek 10. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Mart.....	112
Ek 11. Krediler (Milyar TL) 1999 Haziran.....	113
Ek 12. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Haziran.....	114
Ek 13. Krediler (Milyar TL) 1999 Eylül.....	115
Ek 14. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Eylül.....	116
Ek 15. Krediler (Milyar TL) 1999 Aralık.....	117
Ek 16. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Aralık.....	118
Ek 17. Krediler (Milyar TL) 2000 Mart.....	119
Ek 18. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Mart.....	120
Ek 19. Krediler (Milyar TL) 2000 Haziran.....	121
Ek 20. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Haziran.....	122
Ek 21. Krediler (Milyar TL) 2000 Eylül.....	123
Ek 22. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Eylül.....	124
Ek 23. Krediler (Milyar TL) 2000 Aralık.....	125
Ek 24. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Aralık.....	126
Ek 25. Krediler (Milyar TL) 2001 Mart.....	127
Ek 26. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Mart.....	128
Ek 27. Krediler (Milyar TL) 2001 Haziran.....	129
Ek 28. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Haziran.....	130
Ek 29. Krediler (Milyar TL) 2001 Eylül.....	131

Ek 30. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Eylül.....	132
Ek 31. Krediler (Milyar TL) 2001 Aralık.....	133
Ek 32. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Aralık.....	134
Ek 33. Krediler (Milyar TL) 2002 Mart.....	135
Ek 34. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Mart.....	136
Ek 35. Krediler (Milyar TL) 2002 Haziran.....	137
Ek 36. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Haziran.....	138
Ek 37. Krediler (Milyar TL) 2002 Eylül.....	139
Ek 38. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Eylül.....	140
Ek 39. Krediler (Milyar TL) 2002 Aralık.....	141
Ek 40. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Aralık.....	142
Ek 41. Krediler (Milyar TL) 2003 Mart.....	143
Ek 42. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Mart.....	144
Ek 43. Krediler (Milyar TL) 2003 Haziran.....	145
Ek 44. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Haziran.....	146
Ek 45. Krediler (Milyar TL) 2003 Eylül.....	147
Ek 46. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Eylül.....	148
Ek 47. 1991 – 2001 Döneminde Banka Değişiklikleri.....	149
Ek 48. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar.....	151
Ek: 49: 1998-2003 Tüketici Fiyat Endeksi.....	152

Ek 1. Krediler (Milyar TL) 1998 Mart

	Bankalar										
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar				Kamu	Özel	Yabancı
					Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan					
Krediler	10.394.563	9.577.502	3.547.296	5.749.711	280.495	170.837	109.658	817.061	680.985	122.961	13.115
İhtisas Dışı Krediler	8.023.449	7.268.547	1.260.156	5.727.896	280.495	170.837	109.658	754.902	618.826	122.961	13.115
İhracat Kredileri	2.667.627	2.497.706	356.724	2.017.807	123.175	88.196	34.979	169.921	108.348	55.903	5.670
İthalat Kredileri	7.763	7.763	4.396	3.120	247	66	181	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	410.647	359.841	96.923	253.070	9.848	9.113	735	50.806	11.484	39.125	197
Yurtiçi Bankalara Krediler	432.437	252.275	92.722	155.750	3.803	133	3.670	180.162	178.923	0	1.239
Yurtdışı Bankalara Krediler	218.538	86.742	42.923	39.786	4.033	2.920	1.113	131.796	130.141	0	1.655
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	17.883	12.609	0	12.609	0	0	0	5.274	0	5.274	0
Altın Kredisi	18.951	18.951	703	18.248	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	4.249.603	4.032.660	665.765	3.227.506	139.389	70.409	68.980	216.943	189.930	22.659	4.354
Tüketici Kredileri	453.221	453.221	193.523	256.780	2.918	2.708	210	0	0	0	0
Kredi Kartları	308.316	308.316	61.846	236.775	9.695	1.398	8.297	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	8.296	5.457	625	4.832	0	0	0	2.839	0	799	2.040
Yurtdışı Diğer Krediler	573.529	499.851	74.217	413.979	11.655	5.272	6.383	73.678	72.238	0	1.440
Diğer	2.906.241	2.765.815	335.554	2.315.140	115.121	61.031	54.090	140.426	117.692	21.860	874
İhtisas Kredileri	2.371.114	2.308.955	2.287.140	21.815	0	0	0	62.159	62.159	0	0
Tarımsal Krediler	1.851.797	1.851.797	1.845.451	6.346	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenkul Kredileri	135.270	135.270	126.305	8.965	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	135.186	135.186	126.221	8.965	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	32	32	32	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenkul Kredileri	52	52	52	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	147.833	147.833	147.833	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	14.313	14.313	14.313	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	16.351	3	3	0	0	0	0	16.348	16.348	0	0
Diğer İhtisas Kredileri	205.550	159.739	153.235	6.504	0	0	0	45.811	45.811	0	0

Ek 2. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Mart

	Bankalar										
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı	
					Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan					
Takipteki Alacaklar	129.093	118.370	74.466	42.678	1.226	435	791	10.723	10.008	44	671
Tasfiye Olunacak Alacaklar	127.253	117.204	74.156	41.822	1.226	435	791	10.049	9.997	44	8
Teminatsız	12.238	11.475	1.718	9.016	741	0	741	763	739	24	0
I.Grup Teminatlı	490	490	394	94	2	2	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	48.458	39.190	25.376	13.753	61	15	46	9.268	9.240	20	8
III.Grup Teminatlı	59.195	59.177	44.787	14.302	88	84	4	18	18	0	0
IV.Grup Teminatlı	6.872	6.872	1.881	4.657	334	334	0	0	0	0	0
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	1.840	1.166	310	856	0	0	0	674	11	0	663
Teminatsız	954	954	302	652	0	0	0	0	0	0	0
Teminatlı	886	212	8	204	0	0	0	674	11	0	663

Ek 3. Krediler (Milyar TL) 1998 Haziran

	Bankalar											
		Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları				
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı		
					Kurulmuş	Türkiye'de	Türkiye'de					
Krediler	12,040,399	11,150,144	4,095,303	6,749,245	305,596	204,011	101,585	890,255	738,158	137,228	14,869	
İhtisas Dışı Krediler	9,297,440	8,475,384	1,444,420	6,725,368	305,596	204,011	101,585	822,056	669,959	137,228	14,869	
İhracat Kredileri	2,908,302	2,725,666	391,252	2,203,751	130,663	95,253	35,41	182,636	115,039	61,373	6,224	
İthalat Kredileri	11,037	11,037	6,538	4,244	255	57	198	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	501,082	438,49	113,943	313,302	11,245	10,431	814	62,592	15,549	47,043	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	431,557	236,875	102,42	125,357	9,098	976	8,122	194,682	192,323	0	2,359	
Yurtdışı Bankalara Krediler	215,519	75,979	49,618	20,966	5,395	3,421	1,974	139,54	138,034	0	1,506	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	18,827	14,925	0	14,925	0	0	0	3,902	0	3,902	0	
Altın Kredisi	21,352	21,352	757	20,595	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	5,189,764	4,951,060	779,892	4,022,228	148,94	93,873	55,067	238,704	209,014	24,91	4,78	
Tüketici Kredileri	539,387	539,387	231,289	303,995	4,103	3,917	186	0	0	0	0	
Kredi Kartları	386,287	386,287	64,554	308,991	12,742	1,806	10,936	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	7,37	4,877	15	4,862	0	0	0	2,493	0	1,054	1,439	
Yurtdışı Diğer Krediler	621,272	619,667	104,655	501,304	13,708	13,179	529	1,605	0	0	1,605	
Diğer	3,635,448	3,400,842	379,379	2,903,076	118,387	74,971	43,416	234,606	209,014	23,856	1,736	
İhtisas Kredileri	2,742,959	2,674,760	2,650,883	23,877	0	0	0	68,199	68,199	0	0	
Tarımsal Krediler	2,179,828	2,179,828	2,172,160	7,668	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	147,716	147,716	138,619	9,097	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	147,663	147,663	138,566	9,097	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	31	31	31	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışında İşi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	22	22	22	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	152,394	152,394	152,394	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	17,064	17,064	17,064	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	16,734	1	1	0	0	0	0	16,733	16,733	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	229,223	177,757	170,645	7,112	0	0	0	51,466	51,466	0	0	

Ek 4. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Haziran

	Bankalar											
		Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları				
				Kamu	Özel	Yabancı Bankalar				Kamu	Özel	Yabancı
Takipteki Alacaklar	154.793	142.919	81.858	59.814	1.247	359	888	11.874	10.904	688	282	
Tasfiye Olunacak Alacaklar	153.569	141.989	81.569	59.173	1.247	359	888	11.580	10.892	688	0	
Teminatsız	17.379	16.665	2.526	13.360	779	0	779	714	690	24	0	
I.Grup Teminatl	593	593	421	172	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	58.201	47.997	29.032	18.898	67	12	55	10.204	10.184	20	0	
III.Grup Teminatl	69.039	68.377	48.536	19.771	70	66	4	662	18	644	0	
IV.Grup Teminatl	8.357	8.357	1.054	6.972	331	281	50	0	0	0	0	
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	1.224	930	289	641	0	0	0	294	12	0	282	
Teminatsız	467	467	269	198	0	0	0	0	0	0	0	
Teminatl	757	463	20	443	0	0	0	294	12	0	282	

Ek 5. Krediler (Milyar TL) 1998 Eylül

Krediler	Bankalar										
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
	Kamu	Özel	Yabancı Bankalar				Kamu	Özel	Yabancı		
			Kurulmuş	Türkiye'de							
						Türkiye'de	Şube Açan				
	12.316.364	11.317.457	3.209.668	7.744.364	363.425	243.415	120.010	998.907	839.807	145.952	13.148
İhtisas Dışı Krediler	10.698.219	9.913.239	1.833.698	7.716.116	363.425	243.415	120.010	784.980	625.880	145.952	13.148
İhracat Kredileri	3.275.290	3.074.188	466.947	2.449.544	157.697	119.399	38.298	201.102	125.246	67.181	8.675
İthalat Kredileri	10.043	10.043	5.550	4.098	395	189	206	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	519.429	450.841	120.952	315.141	14.748	13.247	1.501	68.588	17.293	51.295	0
Yurtiçi Bankalara Krediler	498.546	266.112	110.212	145.594	10.306	69	10.237	232.434	231.047	0	1.387
Yurtdışı Bankalara Krediler	242.598	92.786	51.908	31.906	8.972	3.767	5.205	149.812	148.818	0	994
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	20.696	19.238	0	19.238	0	0	0	1.458	0	1.458	0
Altın Kredisi	24.981	24.981	1.573	23.408	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	6.106.636	5.975.050	1.076.556	4.727.187	171.307	106.744	64.563	131.586	103.476	26.018	2.092
Tüketici Kredileri	660.228	660.228	252.942	402.884	4.402	4.142	260	0	0	0	0
Kredi Kartları	485.273	485.273	85.418	382.982	16.873	2.354	14.519	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	2.437	1.376	260	1.116	0	0	0	1.061	0	334	727
Yurtdışı Diğer Krediler	893.948	795.419	185.902	592.343	17.174	16.265	909	98.529	97.977	0	552
Diğer	4.064.750	4.032.754	552.034	3.347.862	132.858	83.983	48.875	31.996	5.499	25.684	813
İhtisas Kredileri	1.618.145	1.404.218	1.375.970	28.248	0	0	0	213.927	213.927	0	0
Tarımsal Krediler	777.442	777.442	767.766	9.676	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenkul Kredileri	221.839	221.839	210.958	10.881	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	221.566	221.566	210.685	10.881	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	26	26	26	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenkul Kredileri	247	247	247	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	180.989	180.989	180.989	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	17.102	17.102	17.102	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	18.347	1	1	0	0	0	0	18.346	18.346	0	0
Diğer İhtisas Kredileri	402.426	206.845	199.154	7.691	0	0	0	195.581	195.581	0	0

Ek 6. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Eylül

	Bankalar										
		Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar		Kamu	Özel	Yabancı		
					Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan					
Takipteki Alacaklar	200.046	188.065	110.611	75.667	1.787	626	1.161	11.981	11.681	61	239
Tasfiye Olunacak Alacaklar	198.812	187.081	110.456	74.971	1.654	626	1.028	11.731	11.670	61	0
Teminatsız	18.550	17.835	2.270	14.638	927	7	920	715	673	42	0
I.Grup Teminatl	1.751	1.751	1.256	495	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	84.013	73.015	46.543	26.111	361	307	54	10.998	10.979	19	0
III.Grup Teminatl	83.228	83.210	58.519	24.589	102	98	4	18	18	0	0
IV.Grup Teminatl	11.270	11.270	1.868	9.138	264	214	50	0	0	0	0
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	1.234	984	155	696	133	0	133	250	11	0	239
Teminatsız	453	453	133	320	0	0	0	0	0	0	0
Teminatl	781	531	22	376	133	0	133	250	11	0	239

Ek 7. Krediler (Milyar TL) 1998 Aralık

	Bankalar											
		Ticaret Bankaları				Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
				Kamu	Özel		Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı
Krediler	14,122,355	12,890,748	4,107,727	8,370,013	413,008	275,957	137,051	1,231,607	1,048,603	165,772	17,232	
İhtisas Dışı Krediler	12,077,579	10,935,115	2,178,808	8,343,299	413,008	275,957	137,051	1,142,464	959,46	165,772	17,232	
İhracat Kredileri	3,587,071	3,325,355	563,108	2,585,803	176,444	136,653	39,791	261,716	168,463	80,853	12,4	
İthalat Kredileri	10,565	10,565	6,439	3,689	437	233	204	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	606,684	535,067	150,397	364,479	20,191	17,184	3,007	71,617	14,911	56,706	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	618,059	318,992	144,839	161,845	12,308	361	11,947	299,067	298,678	0	389	
Yurtdışı Bankalara Krediler	354,342	196,166	146,51	40,045	9,611	5,781	3,83	158,176	156,424	0	1,752	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	22,872	17,714	0	17,714	0	0	0	5,158	0	5,158	0	
Altın Kredisi	22,631	22,631	1,728	20,903	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	6,855,355	6,508,625	1,165,787	5,148,821	194,017	115,745	78,272	346,73	320,984	23,055	2,691	
Tüketici Kredileri	692,382	692,382	292,087	395,199	5,096	4,741	355	0	0	0	0	
Kredi Kartları	624,147	624,147	108,657	492,474	23,016	4,839	18,177	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	746	559	1	558	0	0	0	187	0	129	58	
Yurtdışı Diğer Krediler	1,038,549	928,557	140,9	769,144	18,513	17,959	554	109,992	109,365	0	627	
Diğer	4,499,531	4,262,980	624,142	3,491,446	147,392	88,206	59,186	236,551	211,619	22,926	2,006	
İhtisas Kredileri	2,044,776	1,955,633	1,928,919	26,714	0	0	0	89,143	89,143	0	0	
Tarımsal Krediler	1,170,731	1,170,731	1,162,426	8,305	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	311,22	311,22	300,325	10,895	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	310,949	310,949	300,054	10,895	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	26	26	26	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışındaki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	245	245	245	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	211,324	211,324	211,324	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	21,491	21,491	21,491	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	25,789	1	1	0	0	0	0	25,788	25,788	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	304,221	240,866	233,352	7,514	0	0	0	63,355	63,355	0	0	

Ek 8. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1998 Aralık

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları								Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar					Kamu	Özel	Yabancı
							Türkiye'de	Türkiye'de				
		Kurulmuş	Şube Açan									
Takipteki Alacaklar	566,198	553,732	159,463	392,438	1,831	756	1,075	12,466	12,143	61	262	
Tasfiye Olunacak Alacaklar	564,747	552,509	159,31	391,368	1,831	756	1,075	12,238	12,088	61	89	
Teminatsız	22,423	21,665	1,265	19,479	921	6	915	758	627	42	89	
I.Grup Teminatl	1,072	1,071	452	619	0	0	0	1	1	0	0	
II.Grup Teminatl	104,364	92,903	51,391	41,114	398	306	92	11,461	11,442	19	0	
III.Grup Teminatl	148,684	148,666	103,337	45,006	323	292	31	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatl	288,204	288,204	2,865	285,15	189	152	37	0	0	0	0	
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	1,451	1,223	153	1,07	0	0	0	228	55	0	173	
Teminatsız	614	570	129	441	0	0	0	44	44	0	0	
Teminatl	837	653	24	629	0	0	0	184	11	0	173	

Ek 9. Krediler (Milyar TL) 1999 Mart

Krediler	Bankalar											
	Ticaret Bankaları				Yabancı Bankalar				Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
		Kamu	Özel			Türkiye'de			Kamu	Özel	Yabancı	
						Kurulmuş	Şube Açan					
	15.260.012	13.850.124	4.263.303	9.137.654	449.167	304.229	144.938	1.409.888	1.200.802	188.589	20.497	
İhtisas Dışı Krediler	13.137.200	11.831.194	2.276.017	9.106.010	449.167	304.229	144.938	1.306.006	1.096.920	188.589	20.497	
İhracat Kredileri	3.869.757	3.585.905	624.159	2.784.194	177.552	140.589	36.963	283.852	176.699	91.622	15.531	
İthalat Kredileri	15.080	15.080	7.090	7.275	715	142	573	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	707.288	624.985	168.572	432.575	23.838	19.852	3.986	82.303	18.136	64.167	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	684.904	382.119	151.404	217.185	13.530	51	13.479	302.785	302.362	0	423	
Yurtdışı Bankalara Krediler	377.149	177.752	125.575	36.171	16.006	12.096	3.910	199.397	197.908	0	1.489	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	29.982	25.069	0	25.069	0	0	0	4.913	0	4.913	0	
Altın Kredisi	23.104	23.104	1.021	22.083	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	7.429.936	6.997.180	1.198.196	5.581.458	217.526	131.499	86.027	432.756	401.815	27.887	3.054	
Tüketici Kredileri	619.350	619.350	258.744	356.441	4.165	3.752	413	0	0	0	0	
Kredi Kartları	659.550	659.550	104.151	530.118	25.281	4.936	20.345	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	2.721	2.356	774	1.582	0	0	0	365	0	349	16	
Yurtdışı Diğer Krediler	1.256.863	1.109.055	185.478	895.214	28.363	21.681	6.682	147.808	147.054	19	735	
Diğer	4.891.452	4.606.869	649.049	3.798.103	159.717	101.130	58.587	284.583	254.761	27.519	2.303	
İhtisas Kredileri	2.122.812	2.018.930	1.987.286	31.644	0	0	0	103.882	103.882	0	0	
Tarımsal Krediler	1.153.014	1.153.014	1.143.642	9.372	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	332.583	332.583	318.932	13.651	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	332.322	332.322	318.671	13.651	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	25	25	25	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	236	236	236	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	242.290	242.290	242.290	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	25.373	25.373	25.373	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	28.860	1	1	0	0	0	0	28.859	28.859	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	340.692	265.669	257.048	8.621	0	0	0	75.023	75.023	0	0	

Ek 10. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Mart

	Bankalar												
		Ticaret Bankaları						Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
				Kamu	Özel			Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı
Takipteki Alacaklar	907.807	893.964	458.729	432.137	3.098	846	2.252	13.843	13.520	61	262		
Tasfiye Olunacak Alacaklar	905.427	891.822	458.593	430.131	3.098	846	2.252	13.605	13.455	61	89		
Teminatsız	37.198	36.472	5.054	30.108	1.310	4	1.306	726	684	42	0		
I.Grup Teminatl	1.392	1.299	526	773	0	0	0	93	4	0	89		
II.Grup Teminatl	385.350	372.582	324.895	47.198	489	419	70	12.768	12.749	19	0		
III.Grup Teminatl	180.795	180.777	123.718	56.450	609	291	318	18	18	0	0		
IV.Grup Teminatl	300.692	300.692	4.400	295.602	690	132	558	0	0	0	0		
Tahs.Şüp.Ücr.Kom.ve Diğ.Alac.	2.380	2.142	136	2.006	0	0	0	238	65	0	173		
Teminatsız	1.866	1.812	108	1.704	0	0	0	54	54	0	0		
Teminatl	514	330	28	302	0	0	0	184	11	0	173		

Ek 11. Krediler (Milyar TL) 1999 Haziran

	Bankalar										
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı	
					Türkiye'de	Türkiye'de	Kurulmuş				Şube Açan
	Krediler	17,015,175	15,477,768	4,570,237	10,420,331	487,2		345,386	141,814	1,537,407	
İhtisas Dışı Krediler	14,667,466	13,251,666	2,377,058	10,387,408	487,2	345,386	141,814	1,415,800	1,190,384	204,404	21,012
İhracat Kredileri	4,086,286	3,791,988	663,687	2,939,224	189,077	152,592	36,485	294,298	179,606	97,874	16,818
İthalat Kredileri	18,315	18,315	11,534	6,208	573	155	418	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	770,783	679,286	187,373	464,53	27,383	18,334	9,049	91,497	23,93	67,567	0
Yurtiçi Bankalara Krediler	744,913	436,533	163,34	264,652	8,541	80	8,461	308,38	308,38	0	0
Yurtdışı Bankalara Krediler	455,698	216,577	155,663	38,091	22,823	11,075	11,748	239,121	238,473	0	648
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	24,296	17,149	0	17,135	14	0	14	7,147	0	7,147	0
Altın Kredisi	24,17	24,17	1,053	23,117	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	8,543,005	8,067,648	1,194,408	6,634,451	238,789	163,15	75,639	475,357	439,995	31,816	3,546
Tüketici Kredileri	635,613	635,613	234,299	396,761	4,553	4,55	3	0	0	0	0
Kredi Kartları	867,837	867,837	141,858	692,776	33,203	5,845	27,358	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	3,607	3,381	0	3,381	0	0	0	226	0	214	12
Yurtdışı Diğer Krediler	1,406,748	1,233,022	206,815	999,721	26,486	24,176	2,31	173,726	172,868	19	839
Diğer	5,629,200	5,327,795	611,436	4,541,812	174,547	128,579	45,968	301,405	267,127	31,583	2,695
İhtisas Kredileri	2,347,709	2,226,102	2,193,179	32,923	0	0	0	121,607	120,895	712	0
Tarımsal Krediler	1,274,635	1,274,635	1,266,162	8,473	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenkul Kredileri	365,691	365,691	350,904	14,787	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	365,446	365,446	350,659	14,787	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	20	20	20	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışında İşi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenkul Kredileri	225	225	225	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	270,366	270,366	270,366	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	24,345	24,345	24,345	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	34,579	0	0	0	0	0	0	34,579	33,867	712	0
Diğer İhtisas Kredileri	378,093	291,065	281,402	9,663	0	0	0	87,028	87,028	0	0

Ek 12. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Haziran

	Bankalar												
	Ticaret Bankaları						Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel			Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı	
Takipteki Alacaklar	1,071,452	1,057,045	594,524	457,276	5,245	995	4,25	14,407	14,084	61	262		
Tasfiye Olunacak Alacaklar	1,067,867	1,053,657	594,43	453,982	5,245	995	4,25	14,21	14,06	61	89		
Teminatsız	92,57	91,708	62,667	27,082	1,959	0	1,959	862	712	61	89		
I.Grup Teminatl	2,596	2,596	1,373	1,223	0	0	0	0	0	0	0		
II.Grup Teminatl	440,013	426,683	370,544	55,549	590	534	56	13,33	13,33	0	0		
III.Grup Teminatl	220,001	219,983	152,212	67,156	615	329	286	18	18	0	0		
IV.Grup Teminatl	312,687	312,687	7,634	302,972	2,081	132	1,949	0	0	0	0		
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	3,585	3,388	94	3,294	0	0	0	197	24	0	173		
Teminatsız	3,005	3,001	67	2,934	0	0	0	4	4	0	0		
Teminatl	580	387	27	360	0	0	0	193	20	0	173		

Ek 13. Krediler (Milyar TL) 1999 Eylül

	Bankalar											
		Ticaret Bankaları				Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
		Kamu	Özel	Kamu	Özel	Kurulmuş	Türkiye'de	Türkiye'de	Kamu	Özel	Yabancı	
							Şube Açan					
Krediler	18.930.390	17.129.605	5.066.857	11.551.840	510.908	379.198	131.710	1.800.785	1.548.622	229.443	22.720	
İhtisas Dışı Krediler	16.288.471	14.635.034	2.609.528	11.514.598	510.908	379.198	131.710	1.653.437	1.401.274	229.443	22.720	
İhracat Kredileri	4.482.778	4.144.702	700.745	3.246.585	197.372	168.109	29.263	338.076	214.426	105.134	18.516	
İthalat Kredileri	19.756	19.756	12.869	6.887	0	0	0	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	909.952	802.305	243.163	516.936	42.206	22.963	19.243	107.647	31.883	75.764	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	853.802	482.150	186.172	289.332	6.646	3.001	3.645	371.652	371.652	0	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	490.276	216.145	169.586	32.620	13.939	12.733	1.206	274.131	273.653	0	478	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	32.399	23.622	0	22.670	952	0	952	8.777	0	8.777	0	
Altın Kredisi	27.145	27.145	1.343	25.802	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	9.472.363	8.919.209	1.295.650	7.373.766	249.793	172.392	77.401	553.154	509.660	39.768	3.726	
Tüketici Kredileri	654.540	654.540	203.577	447.981	2.982	2.979	3	0	0	0	0	
Kredi Kartları	1.007.101	1.007.101	179.772	787.611	39.718	6.445	33.273	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	2.512	2.468	0	2.468	0	0	0	44	0	30	14	
Yurtdışı Diğer Krediler	1.510.458	1.325.387	194.478	1.104.884	26.025	25.907	118	185.071	184.135	19	917	
Diğer	6.297.752	5.929.713	717.823	5.030.822	181.068	137.061	44.007	368.039	325.525	39.719	2.795	
İhtisas Kredileri	2.641.919	2.494.571	2.457.329	37.242	0	0	0	147.348	147.348	0	0	
Tarımsal Krediler	1.465.899	1.465.899	1.455.233	10.666	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	392.204	392.204	376.313	15.891	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	391.831	391.831	375.940	15.891	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	17	17	17	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	356	356	356	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	284.627	284.627	284.627	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	19.999	19.999	19.999	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	41.008	0	0	0	0	0	0	41.008	41.008	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	438.182	331.842	321.157	10.685	0	0	0	106.340	106.340	0	0	

Ek 14. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Eylül

	Bankalar											
		Ticaret Bankaları				Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
				Kamu	Özel		Türkiye'de	Türkiye'de		Kamu	Özel	Yabancı
							Kurulmuş	Şube Açan				
Takipteki Alacaklar	967.187	951.278	464.943	478.279	8.056	2.337	5.719	15.909	15.585	62	262	
Tasfiye Olunacak Alacaklar	963.628	947.906	464.849	475.036	8.021	2.337	5.684	15.722	15.571	62	89	
Teminatsız	51.227	50.209	8.343	39.503	2.363	0	2.363	1.018	887	42	89	
I.Grup Teminatl	2.198	2.198	1.237	961	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	357.363	342.677	273.156	68.186	1.335	1.288	47	14.686	14.666	20	0	
III.Grup Teminatl	238.180	238.162	174.612	60.950	2.600	961	1.639	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatl	314.660	314.660	7.501	305.436	1.723	88	1.635	0	0	0	0	
Tahs.Şüp.Ücr.Kom.ve Diğ.Alac.	3.559	3.372	94	3.243	35	0	35	187	14	0	173	
Teminatsız	3.062	3.058	65	2.958	35	0	35	4	4	0	0	
Teminatl	497	314	29	285	0	0	0	183	10	0	173	

Ek 15. Krediler (Milyar TL) 1999 Aralık

	Bankalar												
		Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı			
					Türkiye'de	Türkiye'de							
				Kurulmuş	Şube Açan								
Krediler	21.714.974	19.457.894	6.124.954	12.712.828	620.112	446.456	173.656	2.257.080	1.975.127	259.101	22.852		
İhtisas Dışı Krediler	18.370.356	16.280.839	2.981.989	12.678.738	620.112	446.456	173.656	2.089.517	1.807.564	259.101	22.852		
İhracat Kredileri	4.733.113	4.341.774	746.554	3.381.315	213.905	182.426	31.479	391.339	265.148	109.987	16.204		
İthalat Kredileri	15.959	15.959	12.764	3.195	0	0	0	0	0	0	0		
Yatırım Kredileri	1.058.876	935.995	258.603	608.965	68.427	26.949	41.478	122.881	38.937	83.944	0		
Yurtiçi Bankalara Krediler	1.110.020	599.440	209.450	379.442	10.548	5.693	4.855	510.580	508.580	2.000	0		
Yurtdışı Bankalara Krediler	573.484	242.109	185.478	36.970	19.661	16.664	2.997	331.375	328.623	0	2.752		
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	113.651	94.687	0	88.859	5.828	4.000	1.828	18.964	0	18.579	385		
Altın Kredisi	29.521	29.521	1.511	28.010	0	0	0	0	0	0	0		
Diğer Krediler	10.735.732	10.021.354	1.567.629	8.151.982	301.743	210.724	91.019	714.378	666.276	44.591	3.511		
Tüketici Kredileri	985.339	985.339	208.685	773.509	3.145	3.143	2	0	0	0	0		
Kredi Kartları	1.164.842	1.164.842	214.572	907.224	43.046	6.132	36.914	0	0	0	0		
Menkul Değer Alım Kredileri	5.900	5.837	0	5.837	0	0	0	63	0	63	0		
Yurtdışı Diğer Krediler	1.432.839	1.211.958	311.605	865.546	34.807	31.311	3.496	220.881	219.782	19	1.080		
Diğer	7.146.812	6.653.378	832.767	5.599.866	220.745	170.138	50.607	493.434	446.494	44.509	2.431		
İhtisas Kredileri	3.344.618	3.177.055	3.142.965	34.090	0	0	0	167.563	167.563	0	0		
Tarımsal Krediler	2.009.867	2.009.867	2.002.159	7.708	0	0	0	0	0	0	0		
Gayrimenkul Kredileri	447.514	447.514	432.517	14.997	0	0	0	0	0	0	0		
Konut Kredileri	351.003	351.003	336.006	14.997	0	0	0	0	0	0	0		
Yapı Tasarrufu Kredileri	16	16	16	0	0	0	0	0	0	0	0		
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Diğer Gayrimenkul Kredileri	96.495	96.495	96.495	0	0	0	0	0	0	0	0		
Mesleki krediler	300.013	300.013	300.013	0	0	0	0	0	0	0	0		
Denizcilik Kredileri	8.075	8.075	8.075	0	0	0	0	0	0	0	0		
Turizm Kredileri	48.794	0	0	0	0	0	0	48.794	48.794	0	0		
Diğer İhtisas Kredileri	530.355	411.586	400.201	11.385	0	0	0	118.769	118.769	0	0		

Ek 16. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 1999 Aralık

	Bankalar										
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar	Türkiye'de		Kamu	Özel	Yabancı	
						Kurulmuş	Şube Açan				
Takipteki Alacaklar	886.026	869.254	396.309	468.305	4.640	2.092	2.548	16.772	16.690	41	41
Tasfiye Olunacak Alacaklar	883.038	866.273	396.191	465.595	4.487	2.092	2.395	16.765	16.683	41	41
Teminatsız	80.547	79.516	4.966	72.244	2.306	27	2.279	1.031	949	41	41
I.Grup Teminatlı	2.740	2.740	1.217	1.513	10	-21	31	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	263.743	248.027	181.175	65.687	1.165	1.120	45	15.716	15.716	0	0
III.Grup Teminatlı	296.819	296.801	201.820	94.141	840	835	5	18	18	0	0
IV.Grup Teminatlı	239.189	239.189	7.013	232.010	166	131	35	0	0	0	0
Tahs.Şüp.Ü cr.Kom.ve Diğ.Alac.	2.988	2.981	118	2.710	153	0	153	7	7	0	0
Teminatsız	2.925	2.921	85	2.683	153	0	153	4	4	0	0
Teminatlı	63	60	33	27	0	0	0	3	3	0	0

Ek 17. Krediler (Milyar TL) 2000 Mart

	Bankalar										
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları				
		Kamu	Özel	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı		
				Türkiye'de	Türkiye'de						
					Kurulmuş	Şube Açan					
Krediler	24.587.921	22.099.150	6.660.560	14.733.478	705.112	500.597	204.515	2.488.771	2.191.213	277.914	19.644
İhtisas Dışı Krediler	20.999.103	18.693.131	3.295.673	14.692.346	705.112	500.597	204.515	2.305.972	2.008.414	277.914	19.644
İhracat Kredileri	5.155.092	4.712.924	729.990	3.747.012	235.922	212.043	23.879	442.168	303.768	122.024	16.376
İthalat Kredileri	17.318	17.318	14.962	2.305	51	0	51	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	1.141.673	1.015.889	257.802	686.591	71.496	26.554	44.942	125.784	41.743	84.041	0
Yurtiçi Bankalara Krediler	1.237.600	655.815	219.118	424.640	12.057	6.344	5.713	581.785	579.785	2.000	0
Yurtdışı Bankalara Krediler	630.533	262.390	191.860	51.428	19.102	9.482	9.620	368.143	368.143	0	0
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	168.837	153.101	0	147.901	5.200	5.200	0	15.736	0	15.736	0
Altın Kredisi	29.830	29.830	1.560	28.270	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	12.618.220	11.845.864	1.880.381	9.604.199	361.284	240.974	120.310	772.356	714.975	54.113	3.268
Tüketici Kredileri	1.712.143	1.712.143	400.278	1.307.168	4.697	4.696	1	0	0	0	0
Kredi Kartları	1.295.485	1.295.485	237.396	1.007.602	50.487	6.791	43.696	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	17.476	17.186	0	17.186	0	0	0	290	0	290	0
Yurtdışı Diğer Krediler	1.682.428	1.438.332	317.339	1.085.837	35.156	33.654	1.502	244.096	243.508	0	588
Diğer	7.910.688	7.382.718	925.368	6.186.406	270.944	195.833	75.111	527.970	471.467	53.823	2.680
İhtisas Kredileri	3.588.818	3.406.019	3.364.887	41.132	0	0	0	182.799	182.799	0	0
Tarımsal Krediler	2.182.548	2.182.548	2.172.801	9.747	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenkul Kredileri	472.529	472.529	453.205	19.324	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	375.473	375.473	356.149	19.324	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	13	13	13	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenkul Kredileri	97.043	97.043	97.043	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	305.209	305.209	305.209	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	4.017	4.017	4.017	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	44.671	0	0	0	0	0	0	44.671	44.671	0	0
Diğer İhtisas Kredileri	579.844	441.716	429.655	12.061	0	0	0	138.128	138.128	0	0

Ek 18. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Mart

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu		Özel	Yabancı Bankalar			Kamu		Özel	Yabancı
							Türkiye'de					
Kurulmuş							Şube Açan					
Takipteki Alacaklar	782.763	761.388	391.874	364.151	5.363	2.249	3.114	21.375	19.708	1.626	41	
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	198.169	196.539	96.528	97.264	2.747	608	2.139	1.630	4	1.626	0	
Teminatsız	26.137	26.096	1.779	22.193	2.124	34	2.090	41	0	41	0	
I.Grup Teminatl	1.187	1.187	89	1.073	25	0	25	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	92.140	90.551	42.748	47.572	231	231	0	1.589	4	1.585	0	
III.Grup Teminatl	66.431	66.431	50.208	16.223	0	0	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatl	12.274	12.274	1.704	10.203	367	343	24	0	0	0	0	
Tahs.Şüp. Krediler ve Diğ. Alac.	305.764	294.129	189.076	103.592	1.461	545	916	11.635	11.594	0	41	
Teminatsız	59.231	59.182	2.495	56.435	252	0	252	49	8	0	41	
I.Grup Teminatl	711	711	553	158	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	134.860	123.274	106.312	16.609	353	349	4	11.586	11.586	0	0	
III.Grup Teminatl	102.456	102.456	77.040	24.560	856	196	660	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatl	8.506	8.506	2.676	5.830	0	0	0	0	0	0	0	
Zarar Niteliğinde ki Krediler ve Diğ. Alac.	278.830	270.720	106.270	163.295	1.155	1.096	59	8.110	8.110	0	0	
Teminatsız	-64.071	-65.162	580	-65.755	13	0	13	1.091	1.091	0	0	
I.Grup Teminatl	1.528	1.528	486	1.042	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	114.534	107.533	40.571	66.514	448	407	41	7.001	7.001	0	0	
III.Grup Teminatl	106.033	106.015	63.157	42.296	562	557	5	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatl	120.806	120.806	1.476	119.198	132	132	0	0	0	0	0	

Ek 19. Krediler (Milyar TL) 2000 Haziran

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar		Türkiye'de		Kamu	Özel	Yabancı	
							Kurulmuş	Şube Açan				
Krediler	28.109.572	25.433.411	7.318.395	17.306.441	808.575	567.593	240.982	2.676.161	2.374.146	283.531	18.484	
İhtisas Dışı Krediler	24.301.102	21.821.204	3.747.734	17.264.895	808.575	567.593	240.982	2.479.898	2.182.295	279.119	18.484	
İhracat Kredileri	5.351.566	4.984.147	796.509	3.917.974	269.664	235.298	34.366	367.419	325.504	25.549	16.366	
İthalat Kredileri	25.808	25.808	23.000	2.798	10	0	10	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	1.335.814	1.113.719	302.016	722.716	88.987	29.890	59.097	222.095	43.005	179.090	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	1.373.670	731.120	231.365	482.961	16.794	5.797	10.997	642.550	640.550	2.000	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	640.286	261.934	172.467	76.849	12.618	3.901	8.717	378.352	378.352	0	0	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	168.948	154.675	0	151.803	2.872	2.700	172	14.273	0	14.273	0	
Altın Kredisi	33.489	33.489	1.717	31.772	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	15.371.521	14.516.312	2.220.660	11.878.022	417.630	290.007	127.623	855.209	794.884	58.207	2.118	
Tüketici Kredileri	3.134.088	3.133.938	734.941	2.372.179	26.818	25.780	1.038	150	0	150	0	
Kredi Kartları	1.482.901	1.482.901	265.546	1.157.427	59.928	7.172	52.756	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	20.490	20.261	0	20.261	0	0	0	229	0	229	0	
Yurtdışı Diğer Krediler	1.917.433	1.658.974	331.992	1.289.757	37.225	36.278	947	258.459	257.349	904	206	
Diğer	8.816.609	8.220.238	888.181	7.038.398	293.659	220.777	72.882	596.371	537.535	56.924	1.912	
İhtisas Kredileri	3.808.470	3.612.207	3.570.661	41.546	0	0	0	196.263	191.851	4.412	0	
Tarımsal Krediler	2.258.455	2.258.455	2.249.371	9.084	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	532.015	532.015	510.800	21.215	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	425.041	425.041	403.826	21.215	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	8	8	8	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	106.966	106.966	106.966	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	339.372	339.372	339.372	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	1.853	1.853	1.853	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	52.259	0	0	0	0	0	0	52.259	52.259	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	624.516	480.512	469.265	11.247	0	0	0	144.004	139.592	4.412	0	

Ek 20. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Haziran

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar		Türkiye'de		Kamu	Özel	Yabancı	
							Kurulmuş	Şube Açan				
Takipteki Alacaklar	951.015	927.314	542.156	378.814	6.344	3.464	2.880	23.701	20.063	3.597	41	
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	194.662	194.614	115.397	75.629	3.588	1.746	1.842	48	7	41	0	
Teminatsız	23.357	23.316	388	20.920	2.008	166	1.842	41	0	41	0	
I.Grup Teminatl	1.587	1.587	109	1.478	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	93.894	93.887	64.252	28.677	958	958	0	7	7	0	0	
III.Grup Teminatl	69.062	69.062	49.464	18.976	622	622	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatl	6.762	6.762	1.184	5.578	0	0	0	0	0	0	0	
Tahs.Şüp. Krediler ve Diğ. Alac.	307.829	295.951	199.286	94.842	1.823	1.002	821	11.878	11.837	0	41	
Teminatsız	52.371	52.322	817	51.480	25	25	0	49	8	0	41	
I.Grup Teminatl	635	635	537	98	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	161.292	149.463	132.449	15.699	1.315	494	821	11.829	11.829	0	0	
III.Grup Teminatl	73.254	73.254	63.291	9.480	483	483	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatl	20.277	20.277	2.192	18.085	0	0	0	0	0	0	0	
Zarar Niteliğinde ki Krediler ve Diğ. Alac.	448.524	436.749	227.473	208.343	933	716	217	11.775	8.219	3.556	0	
Teminatsız	48.230	45.322	8.474	36.730	118	1	117	2.908	1.108	1.800	0	
I.Grup Teminatl	2.190	2.190	611	1.579	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	122.938	114.089	112.490	1.086	513	442	71	8.849	7.093	1.756	0	
III.Grup Teminatl	157.563	157.545	97.553	59.811	181	176	5	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatl	117.603	117.603	8.345	109.137	121	97	24	0	0	0	0	

Ek 21. Krediler (Milyar TL) 2000 Eylül

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu	Özel	Yabancı Bankalar	Türkiye'de		Kamu	Özel	Yabancı		
						Kurulmuş	Şube Açan					
Krediler	31,824,535	29,027,999	8,142,916	19,958,309	926,774	650,452	276,322	2,796,536	2,461,174	313,325	22,037	
İhtisas Dışı Krediler	27,647,420	25,066,162	4,228,367	19,911,021	926,774	650,452	276,322	2,581,258	2,249,946	309,275	22,037	
İhracat Kredileri	5,823,852	5,452,825	914,705	4,223,482	314,638	275,805	38,833	371,027	322,697	27,756	20,574	
İthalat Kredileri	21,614	21,614	18,619	2,967	28	12	16	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	1,417,184	1,189,482	319,112	772,041	98,329	27,839	70,49	227,702	46,711	180,991	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	1,360,467	721,431	227,778	485,882	7,771	2,736	5,035	639,036	635,036	4	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	676,976	284,023	186,711	72,233	25,079	5,565	19,514	392,953	392,953	0	0	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	205,234	189,05	0	187,721	1,329	300	1,029	16,184	0	16,184	0	
Altın Kredisi	35,01	35,01	1,747	33,263	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	18,107,083	17,172,727	2,559,695	14,133,432	479,6	338,195	141,405	934,356	852,549	80,344	1,463	
Tüketici Kredileri	4,242,033	4,241,732	979,313	3,198,490	63,929	61,622	2,307	301	0	301	0	
Kredi Kartları	1,739,997	1,739,997	307,325	1,360,292	72,38	8,807	63,573	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	13,652	13,649	0	13,649	0	0	0	3	0	3	0	
Yurtdışı Diğer Krediler	2,120,030	1,843,952	233,154	1,570,152	40,646	40,401	245	276,078	275,178	900	0	
Diğer	9,991,371	9,333,397	1,039,903	7,990,849	302,645	227,365	75,28	657,974	577,371	79,14	1,463	
İhtisas Kredileri	4,177,115	3,961,837	3,914,549	47,288	0	0	0	215,278	211,228	4,05	0	
Tarımsal Krediler	2,488,613	2,488,613	2,476,764	11,849	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	583,103	583,103	559,546	23,557	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	479,215	479,215	455,658	23,557	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışında ki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	103,882	103,882	103,882	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	373,988	373,988	373,988	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	1,413	1,413	1,413	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	55,344	0	0	0	0	0	0	55,344	55,344	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	674,654	514,72	502,838	11,882	0	0	0	159,934	155,884	4,05	0	

Ek 22. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Eylül

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu		Özel	Yabancı Bankalar				Kamu	Özel	Yabancı
							Türkiye'de					
Kurulmuş							Şube Açan					
Takipteki Alacaklar	1,277,106	1,239,178	746,379	487,239	5,56	2,378	3,182	37,928	21,626	12,657	3,645	
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	227,022	217,319	150,17	64,653	2,496	169	2,327	9,703	152	9,551	0	
Teminatsız	35,101	25,55	183	23,038	2,329	2	2,327	9,551	0	9,551	0	
I.Grup Teminatlı	1,456	1,456	179	1,277	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatlı	119,911	119,759	91,659	27,933	167	167	0	152	152	0	0	
III.Grup Teminatlı	67,765	67,765	57,369	10,396	0	0	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatlı	2,789	2,789	780	2,009	0	0	0	0	0	0	0	
Tahs.Şüp. Krediler ve Diğ. Alac.	383,353	366,804	280,377	84,858	1,569	857	712	16,549	12,904	0	3,645	
Teminatsız	20,619	20,57	999	19,497	74	25	49	49	8	0	41	
I.Grup Teminatlı	611	611	525	86	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatlı	248,092	231,592	202,941	28,425	226	223	3	16,5	12,896	0	3,604	
III.Grup Teminatlı	95,803	95,803	73,376	21,818	609	609	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatlı	18,228	18,228	2,536	15,032	660	0	660	0	0	0	0	
Zarar Niteliğinde ki Krediler ve Diğ. Alac.	666,731	655,055	315,832	337,728	1,495	1,352	143	11,676	8,57	3,106	0	
Teminatsız	69,948	65,37	4,144	61,137	89	0	89	4,578	2,779	1,799	0	
I.Grup Teminatlı	1,293	1,293	638	655	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatlı	292,011	284,931	170,118	114,175	638	608	30	7,08	5,773	1,307	0	
III.Grup Teminatlı	187,584	187,566	134,407	52,547	612	612	0	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatlı	115,895	115,895	6,525	109,214	156	132	24	0	0	0	0	

Ek 23. Krediler (Milyar TL) 2000 Aralık

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
	Kamu	Özel	Tas.Mev.S ig. Fon.Dev.B an.	Yabancı Bankalar	Türkiye'd e Kurulmuş	Türkiye'd e Şube Açan	Kamu	Özel	Yabancı			
Krediler												
İhtisas Dışı Krediler	29,189,073	26,250,462	4,464,969	18,594,983	2,224,221	966,289	678,478	287,811	2,938,611	2,617,158	299,053	22,4
İhracat Kredileri	5,942,988	5,513,531	913,403	3,947,365	302,933	349,83	303,78	46,05	429,457	384,34	23,152	21,965
İthalat Kredileri	23,937	23,937	13,907	10,019	0	11	11	0	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	1,757,124	1,521,942	373,513	1,004,865	33,944	109,62	39,578	70,042	235,182	50,447	184,735	0
Yurtiçi Bankalara Krediler	1,475,842	710,75	228,445	466,945	14,195	1,165	33	1,132	765,092	760,092	5	0
Yurtdışı Bankalara Krediler	694,962	340,174	236,115	74,31	0	29,749	3,966	25,783	354,788	354,788	0	0
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	166,792	157,356	0	75,603	81,516	237	0	237	9,436	0	9,436	0
Altın Kredisi	54,135	54,135	1,75	51,169	1,216	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	19,073,293	17,928,637	2,697,836	12,964,707	1,790,417	475,677	331,11	144,567	1,144,656	1,067,491	76,73	435
Tüketici Kredileri	4,614,738	4,614,736	1,070,397	2,743,765	700,79	99,784	93,925	5,859	2	0	2	0
Kredi Kartları	2,173,053	2,173,053	351,774	1,567,029	174,86	79,39	10,041	69,349	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	7,113	7,113	0	6,763	350	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışı Diğer Krediler	2,065,790	1,784,445	237,739	1,499,169	3,823	43,714	43,299	415	281,345	280,396	949	0
Diğer	10,212,599	9,349,290	1,037,926	7,147,981	910,594	252,789	183,845	68,944	863,309	787,095	75,779	435
İhtisas Kredileri	5,024,407	4,805,169	4,756,513	48,656	0	0	0	0	219,238	215,568	3,67	0
Tarımsal Krediler	3,281,895	3,281,895	3,268,624	13,271	0	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenk ul Kredileri	580,134	580,134	556,582	23,552	0	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	454,39	454,39	430,838	23,552	0	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	7	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışınd aki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenk ul Kredileri	125,737	125,737	125,737	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	391,587	391,587	391,587	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	1,646	1,646	1,646	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	56,641	0	0	0	0	0	0	0	56,641	56,641	0	0
Diğer İhtisas Kredileri	712,504	549,907	538,074	11,833	0	0	0	0	152,597	158,927	3,67	0

Ek 24. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2000 Aralık

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Kalkınma ve Yatırım Bankaları					
			Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig.Fon.Dev.Ban.	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı	
						Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan					
Takipteki Alacaklar	1,431,230	1,404,531	803,18	286,601	309,042	5,708	3,239	2,469	26,699	18,708	4,346	3,645
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	313,843	310,989	127,191	116,181	65,584	2,033	1,127	906	2,854	5	2,849	0
Teminatsız	63,8	63,777	62	52,35	10,453	912	6	906	23	0	23	0
I.Grup Teminatlı	3,053	321	105	213	3	0	0	0	2,732	0	2,732	0
II.Grup Teminatlı	201,76	201,755	105,884	50,649	44,777	445	445	0	5	5	0	0
III.Grup Teminatlı	40,692	40,692	19,963	10,903	9,822	4	4	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatlı	4,538	4,444	1,177	2,066	529	672	672	0	94	0	94	0
Tahs.Şüp. Krediler ve Diğ. Alac.	298,352	284,36	188,449	51,175	42,574	2,162	706	1,456	13,992	10,347	0	3,645
Teminatsız	20,303	20,258	130	13,03	6,257	841	1	840	45	4	0	41
I.Grup Teminatlı	399	399	102	288	9	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	210,966	197,019	150,048	29,015	17,252	704	88	616	13,947	10,343	0	3,604
III.Grup Teminatlı	52,867	52,867	37,264	7,515	7,471	617	617	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatlı	13,817	13,817	905	1,327	11,585	0	0	0	0	0	0	0
Zarar Niteliğinde ki Krediler ve Diğ. Alac.	819,035	809,182	487,54	119,245	200,884	1,513	1,406	107	9,853	8,356	1,497	0
Teminatsız	42,791	42,672	4	16,145	22,459	68	17	51	119	0	119	0
I.Grup Teminatlı	1,501	1,501	729	757	15	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	410,748	401,032	277,976	65,036	57,183	837	805	32	9,716	8,338	1,378	0
III.Grup Teminatlı	252,798	252,78	197,097	33,59	21,641	452	452	0	18	18	0	0
IV.Grup Teminatlı	111,197	111,197	7,738	3,717	99,586	156	132	24	0	0	0	0

Ek 25. Krediler (Milyar TL) 2001 Mart

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları					Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Tas.Mev.Sığ. Fon.Dev.Ba n.		Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı
Krediler	39.420.430	35.362.146	9.849.711	21.703.837	2.384.356	1.324.242	947.234	377.008	4.058.284	3.629.674	391.379	37.231
İhtisas Dışı Krediler	34.276.034	30.541.608	5.189.164	21.643.846	2.384.356	1.324.242	947.234	377.008	3.734.426	3.313.919	383.276	37.231
İhracat Kredileri	7.516.886	7.032.116	1.154.265	4.843.417	413.449	620.985	538.253	84.732	484.770	410.745	37.225	36.800
İthalat Kredileri	26.760	26.760	18.735	8.494	200	1.331	0	0	0	0	0	0
Yatırım Kredileri	2.628.235	2.304.402	573.605	1.550.255	18.838	161.704	63.387	98.317	321.833	72.349	249.484	0
Yurtiçi Bankalara Krediler	1.923.208	946.702	318.129	578.519	10.760	41.294	0	41.294	976.506	970.506	6.000	0
Yurtdışı Bankalara Krediler	946.033	406.913	288.734	96.824	6.022	15.333	6.629	8.704	539.120	539.120	0	0
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	161.297	152.794	0	68.437	84.357	0	0	0	8.503	0	8.503	0
Altın Kredisi	73.170	73.170	2.361	70.322	0	487	487	0	0	0	0	0
Diğer Krediler	21.002.445	19.598.751	2.833.335	14.431.578	1.850.730	483.108	339.147	143.961	1.403.694	1.321.199	82.064	431
Tüketici Kredileri	3.907.839	3.907.838	941.818	2.261.311	614.511	90.198	85.535	4.663	1	0	1	0
Kredi Kartları	2.149.492	2.149.492	357.225	1.527.299	182.182	82.786	11.931	70.855	0	0	0	0
Menkul Değer Alım Kredileri	5.434	5.434	0	5.338	96	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışı Diğer Krediler	3.311.618	2.883.051	318.794	2.491.518	1.640	71.099	67.804	3.295	428.567	427.137	1.430	0
Diğer	11.628.062	10.652.936	1.215.498	8.148.112	1.052.301	239.025	173.877	65.148	975.128	894.062	80.633	431
İhtisas Kredileri	5.144.396	4.820.538	4.760.547	98.991	0	0	0	0	323.656	315.755	8.103	0
Tarımsal Krediler	3.281.424	3.281.424	3.264.035	17.389	0	0	0	0	0	0	0	0
Gayrimenkul Kredileri	597.413	597.413	570.975	26.438	0	0	0	0	0	0	0	0
Konut Kredileri	466.712	466.712	440.274	26.438	0	0	0	0	0	0	0	0
Yapı Tasarrufu Kredileri	7	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yurtdışındaki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer Gayrimenkul Kredileri	130.694	130.694	130.694	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mesleki krediler	346.815	346.815	346.815	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Denizcilik Kredileri	1.004	1.004	1.004	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turizm Kredileri	71.784	0	0	0	0	0	0	0	71.784	71.784	0	0
Diğer İhtisas Kredileri	645.956	593.882	577.718	16.164	0	0	0	0	252.074	243.971	8.103	0

Ek 26. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Mart

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları							Kalkınma ve Yatırım Bankaları				
			Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ban	Yabancı Bankalar	Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı
Takipteki Alacaklar	1.657.229	1.616.915	794.364	407.914	399.999	14.638	9.860	4.778	40.314	20.876	15.793	3.645
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	361.650	350.034	71.913	170.437	99.282	8.422	6.805	1.617	11.616	50	11.566	0
Teminatsız	104.443	103.903	254	74.211	27.821	1.617	0	1.617	540	0	540	0
I.Grup Teminatlı	424	424	60	243	121	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	211.129	205.036	60.996	65.008	72.227	6.805	6.805	0	6.093	50	6.043	0
III.Grup Teminatlı	34.161	32.832	10.400	24.956	-2.524	0	0	0	1.329	0	1.329	0
IV.Grup Teminatlı	11.493	7.839	203	6.019	1.617	0	0	0	3.654	0	3.654	0
Tahs.Şüph.Krediler ve Diğ.Alac.	342.538	328.993	186.427	89.708	48.492	4.366	1.800	2.566	13.545	9.900	0	3.645
Teminatsız	31.250	31.205	27	19.616	9.919	1.643	7	1.636	45	4	0	41
I.Grup Teminatlı	603	603	38	565	0	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	257.894	244.394	169.747	52.472	20.488	1.687	757	930	13.500	9.896	0	3.604
III.Grup Teminatlı	36.471	36.471	16.097	13.842	6.036	496	496	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatlı	16.320	16.320	518	3.213	12.049	540	540	0	0	0	0	0
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğ. Alac.	953.041	937.888	536.024	147.769	252.245	1.850	1.255	595	15.153	10.926	4.227	0
Teminatsız	33.865	33.719	494	16.199	17.009	17	17	0	146	0	146	0
I.Grup Teminatlı	2.221	2.221	215	2.006	0	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatlı	599.384	564.395	410.596	93.717	78.889	1.193	622	571	14.989	10.908	4.081	0
III.Grup Teminatlı	188.470	188.452	117.781	32.806	37.378	487	487	0	18	18	0	0
IV.Grup Teminatlı	129.101	129.101	6.938	3.041	118.969	153	129	24	0	0	0	0

Ek 27. Krediler (Milyar TL) 2001 Haziran

	Bankalar										Kamusal	Özel	Yabancı
	Ticaret Bankaları					Kalkınma ve Yatırım Bankaları							
		Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ba n.	Yabancı Bankalar	Türkiye'de Kurulmuş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel			
Krediler	42.533.428	37.800.817	8.646.793	25.822.747	1.928.658	1.402.619	943.304	459.315	4.732.611	4.207.138	467.348	58.127	
İhtisas Dışı Krediler	38.091.817	33.766.229	4.672.972	25.761.980	1.928.658	1.402.619	943.304	459.315	4.325.588	3.825.713	441.748	58.127	
İhracat Kredileri	8.458.190	7.828.518	1.039.054	5.825.082	283.631	880.751	569.973	110.773	629.672	553.173	32.861	43.638	
İthalat Kredileri	39.049	39.049	27.539	6.949	0	4.561	3.434	1.127	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	3.138.964	2.742.182	620.643	1.902.937	22.836	195.766	77.761	118.005	396.782	94.171	302.611	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	2.208.709	1.109.998	346.998	710.578	10.112	42.310	0	42.310	1.098.711	1.098.711	0	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	876.833	301.498	163.110	130.652	887	6.849	5.435	1.414	575.335	575.335	0	0	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	244.596	233.347	0	83.087	150.260	0	0	0	11.249	0	11.249	0	
Altın Kredisi	100.510	100.510	2.945	96.968	0	597	597	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	23.024.968	21.411.127	2.472.683	17.005.727	1.460.932	471.785	286.104	185.581	1.613.839	1.504.323	95.027	14.489	
Tüketici Kredileri	3.189.733	3.189.733	749.148	1.858.594	507.213	74.778	69.312	5.466	0	0	0	0	
Kredi Kartları	2.335.113	2.335.113	381.702	1.682.244	180.689	90.478	13.659	76.819	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	8.492	8.492	0	8.486	6	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışı Diğer Krediler	4.242.200	3.728.902	345.044	3.352.661	522	30.575	26.705	3.870	513.298	513.298	0	0	
Diğer	13.249.428	12.148.887	996.789	10.103.742	772.402	275.954	176.428	99.525	1.100.541	991.025	95.027	14.489	
İhtisas Kredileri	4.441.611	4.034.588	3.973.821	60.767	0	0	0	0	407.023	381.423	25.600	0	
Tarımsal Krediler	2.561.575	2.561.575	2.544.518	17.057	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	682.698	682.698	657.022	25.676	0	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	545.714	545.714	520.038	25.676	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışındaki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	136.978	136.978	136.978	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	266.900	266.900	266.900	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	835	835	835	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	78.061	0	0	0	0	0	0	0	78.061	78.061	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	851.542	522.580	504.546	18.034	0	0	0	0	328.962	303.362	25.600	0	

Ek 28. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Haziran

	Bankalar										Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
	Ticaret Bankaları					Yabancı Bankalar					Kamu	Özel	Yabancı
		Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ba n.	Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan							
Takipteki Alacaklar											1.817.718	1.750.409	664.303
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	520.774	499.343	55.319	307.345	113.241	23.438	18.583	4.855	21.431	39	21.392	0	
Teminatsız	142.611	142.588	23	89.146	47.638	5.781	2.680	3.101	23	0	23	0	
I.Grup Teminatl	434	434	80	225	15	114	0	114	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	260.887	251.951	34.364	155.053	46.756	15.778	14.399	1.379	8.936	39	8.897	0	
III.Grup Teminatl	82.756	81.362	20.548	50.711	8.713	1.390	1.390	0	1.394	0	1.394	0	
IV.Grup Teminatl	34.086	23.008	304	12.210	10.119	375	114	261	11.078	0	11.078	0	
Tahs.Şüp.Krediler ve Diğ.Alac.	331.068	313.707	73.064	187.707	47.715	3.221	874	4.347	17.361	9.038	4.503	3.820	
Teminatsız	102.871	102.651	591	85.619	13.689	2.752	6	2.746	220	4	0	216	
I.Grup Teminatl	352	352	35	311	6	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	171.926	154.785	66.996	70.633	15.004	2.152	551	1.601	17.141	9.034	4.503	3.604	
III.Grup Teminatl	44.723	44.723	4.903	30.522	9.283	15	15	0	0	0	0	0	
IV.Grup Teminatl	11.196	11.196	539	622	9.733	302	302	0	0	0	0	0	
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğ. Alac.	965.876	937.359	835.920	163.610	237.294	535	0	535	28.517	13.808	14.709	0	
Teminatsız	53.279	52.760	479	9.478	42.797	6	6	6	519	0	519	0	
I.Grup Teminatl	1.425	1.425	261	1.104	60	0	0	0	0	0	0	0	
II.Grup Teminatl	605.800	577.820	398.651	103.820	74.843	506	0	506	27.980	13.790	14.190	0	
III.Grup Teminatl	194.976	194.958	130.131	46.191	18.636	0	0	0	18	18	0	0	
IV.Grup Teminatl	110.396	110.396	6.398	3.017	100.958	23	0	23	0	0	0	0	

Ek 29. Krediler (Milyar TL) 2001 Eylül

	Bankalar										Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
	Ticaret Bankaları					Tas.Mev.Sig Fon.Dev.Ba n.	Yabancı Bankalar			Kamu	Özel	Yabancı	
		Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig Fon.Dev.Ba n.	Tas.Mev.Sig Fon.Dev.Ba n.		Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan	Kamu				Özel
Krediler						48.422.019				42.788.470	8.744.996	30.309.573	
İhtisas Dışı Krediler	44.029.604	38.877.613	4.897.878	30.258.653	1.772.713	1.948.369	1.374.968	573.401	5.151.991	4.498.172	598.896	54.923	
İhracat Kredileri	10.231.969	9.488.268	1.172.077	7.158.654	244.703	912.834	736.746	174.088	743.701	645.041	47.319	51.341	
İthalat Kredileri	39.177	39.177	20.564	4.928	5.342	8.345	6.963	1.382	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	3.929.576	3.404.324	766.641	2.366.020	23.287	248.376	115.818	132.558	525.252	100.657	424.595	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	2.622.508	1.274.686	463.395	753.344	21.017	36.930	3.832	33.098	1.347.822	1.347.822	0	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	1.580.312	948.112	123.418	793.459	1.073	28.162	5.899	22.263	634.200	634.200	0	0	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	291.909	172.629	0	56.425	82.609	33.595	33.595	0	119.280	108.903	10.377	0	
Altın Kredisi	116.227	116.227	0	115.444	0	783	783	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	25.217.926	23.436.190	2.351.783	19.010.381	1.394.882	679.344	469.332	210.012	1.781.736	1.681.549	110.805	3.582	
Tüketici Kredileri	2.684.700	2.884.692	651.038	1.551.760	418.006	63.888	59.624	4.264	8	0	8	0	
Kredi Kartları	2.418.893	2.418.893	376.742	1.784.762	180.831	96.558	13.497	83.061	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	3.788	3.788	0	3.789	19	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışı Diğer Krediler	5.175.214	4.544.922	294.679	4.209.601	4.798	35.844	31.250	4.594	630.292	630.292	0	0	
Diğer	14.935.331	13.783.895	1.029.324	11.480.489	791.028	483.054	364.961	118.093	1.151.436	1.031.257	116.597	3.582	
İhtisas Kredileri	4.392.415	3.910.857	3.847.118	50.920	12.819	0	0	0	481.558	456.388	25.170	0	
Tarımsal Krediler	2.393.594	2.393.594	2.378.004	2.997	12.593	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	743.094	743.094	717.199	25.680	215	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	599.896	599.896	573.991	25.680	215	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasamufu Kredileri	4	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışındaki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Anlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	143.204	143.204	143.204	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki Krediler	217.503	217.503	217.503	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	84	84	84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	68.277	0	0	0	0	0	0	0	68.277	68.277	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	969.863	558.582	534.328	22.243	11	0	0	0	413.281	388.111	25.170	0	

Ek 30. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Eylül

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları					Yabancı Bankalar				Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
		Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ba n.		Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı	
Takipteki Alacaklar	3.118.233	3.023.688	1.683.249	787.693	528.054	24.692	10.058	14.634	94.545	44.742	45.983	3.820
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	1.968.418	1.977.279	1.551.653	354.748	61.369	9.509	4.982	5.427	11.139	38	11.101	0
Teminatsız	103.876	103.853	3	92.301	6.989	4.560	1.255	3.301	23	0	23	0
I.Grup Teminatl	3.390	3.390	50	3.129	97	114	0	114	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	235.817	235.729	6.431	191.502	35.783	2.013	355	1.654	88	38	50	0
III.Grup Teminatl	1.613.318	1.613.278	1.545.169	52.816	12.829	2.464	2.464	0	40	0	40	0
IV.Grup Teminatl	32.017	21.029	0	15.000	5.671	358	0	358	10.988	0	10.988	0
Tahs.Şüp.Krediler ve Diğ.Alac.	481.641	435.560	27.466	297.834	95.548	14.712	5.576	8.736	46.081	30.642	11.619	3.820
Teminatsız	204.683	202.961	0	143.570	50.191	9.200	1.527	7.373	1.722	4	1.502	216
I.Grup Teminatl	83	83	35	48	0	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	216.221	172.685	24.813	107.843	35.549	4.480	3.117	1.363	43.536	30.638	9.294	3.604
III.Grup Teminatl	54.158	54.158	2.618	43.109	7.551	880	880	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatl	6.496	5.673	0	3.264	2.257	152	152	0	823	0	823	0
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğ. Alac.	648.174	610.849	104.130	135.111	371.137	471	0	471	37.325	14.062	23.263	0
Teminatsız	310.317	309.715	0	24.507	285.202	6	0	6	602	0	602	0
I.Grup Teminatl	7.980	7.980	31	1.392	6.557	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	275.216	238.511	57.524	82.174	98.371	442	0	442	36.705	14.044	22.661	0
III.Grup Teminatl	53.929	53.911	45.514	25.142	-16.745	0	0	0	18	18	0	0
IV.Grup Teminatl	732	732	1.061	1.896	-2.248	23	0	23	0	0	0	0

Ek 31. Krediler (Milyar TL) 2001 Aralık

	Bankalar												
	Ticaret Bankaları					Yabancı Bankalar				Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
			Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ba n.		Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı	
Krediler	40.982.498	35.653.624	8.803.646	24.988.695	505.644	1.355.439	819.881	535.558	5.328.874	4.696.580	564.981	67.313	
İhtisas Dışı Krediler	36.298.703	31.431.562	4.641.764	24.934.915	499.444	1.355.439	819.881	535.558	4.867.141	4.267.801	532.027	67.313	
İhracat Kredileri	8.549.462	7.857.174	1.004.200	6.121.816	145.085	586.073	402.483	183.550	682.288	595.615	41.358	55.315	
İthalat Kredileri	26.720	26.720	19.247	5.314	0	2.159	0	2.159	0	0	0	0	
Yatırım Kredileri	3.500.234	3.013.640	806.748	2.057.726	1.704	147.464	30.645	116.819	486.594	94.143	392.451	0	
Yurtiçi Bankalara Krediler	2.363.091	977.509	403.324	549.335	8.330	16.520	0	16.520	1.385.582	1.385.582	0	0	
Yurtdışı Bankalara Krediler	920.011	353.662	106.710	243.075	0	3.877	85	3.792	566.349	566.349	0	0	
Mali Kesime Verilen Diğer Kre.	86.774	62.724	0	59.340	2.879	505	505	0	24.050	0	24.050	0	
Altın Kredisi	91.728	91.728	0	90.987	35	706	706	0	0	0	0	0	
Diğer Krediler	20.760.683	19.048.405	2.301.537	15.807.322	341.411	586.135	385.457	212.678	1.712.278	1.628.112	74.168	11.998	
Tüketici Kredileri	2.348.418	2.348.412	590.456	1.413.521	154.033	190.402	189.303	1.099	6	0	6	0	
Kredi Kartları	2.556.974	2.556.974	388.625	1.944.873	36.301	187.175	96.513	90.662	0	0	0	0	
Menkul Değer Alım Kredileri	10.828	10.828	0	10.747	17	64	64	0	0	0	0	0	
Yurtdışı Diğer Krediler	5.897.054	5.299.802	233.250	5.055.405	496	10.451	6.089	4.362	597.452	597.452	0	0	
Diğer	9.947.409	8.832.589	1.089.208	7.382.776	150.564	210.043	93.488	118.555	1.114.820	1.028.660	74.162	11.998	
İhtisas Kredileri	4.683.795	4.222.062	4.161.882	53.780	6.400	0	0	0	461.733	428.779	32.954	0	
Tarımsal Krediler	2.714.552	2.714.552	2.704.010	4.319	6.223	0	0	0	0	0	0	0	
Gayrimenkul Kredileri	618.070	618.070	588.180	29.721	169	0	0	0	0	0	0	0	
Konut Kredileri	483.034	463.034	433.144	29.721	169	0	0	0	0	0	0	0	
Yapı Tasarrufu Kredileri	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Yurtdışındaki İşçi Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Antlaşmalı Krediler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Diğer Gayrimenkul Kredileri	155.035	155.035	155.035	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mesleki krediler	173.369	173.369	173.369	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Denizcilik Kredileri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Turizm Kredileri	57.504	0	0	0	0	0	0	0	57.504	57.504	0	0	
Diğer İhtisas Kredileri	1.120.300	716.071	696.323	19.740	8	0	0	0	404.229	371.275	32.954	0	

Ek 32. Takipteki Alacaklar Net (Milyar TL) 2001 Aralık

	Bankalar											
	Ticaret Bankaları						Yabancı Bankalar			Kalkınma ve Yatırım Bankaları		
			Kamu	Özel	Tas.Mev.Sig. Fon.Dev.Ba n.		Türkiye'de Kuruluş	Türkiye'de Şube Açan		Kamu	Özel	Yabancı
Takipteki Alacaklar	4.300.956	4.229.788	1.202.497	2.698.193	110.458	18.640	4.640	14.000	71.168	34.731	32.792	3.645
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğ. Alac.	1.670.162	1.663.438	1.060.033	577.296	21.177	4.932	335	4.597	6.724	0	6.724	0
Teminatsız	195.342	195.342	1	188.945	3.356	3.040	16	3.024	0	0	0	0
I.Grup Teminatl	22.151	22.151	8	22.143	0	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	347.569	347.569	3.867	328.647	13.348	1.707	319	1.388	0	0	0	0
III.Grup Teminatl	1.080.493	1.080.493	1.056.121	20.161	4.211	0	0	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatl	24.607	17.883	36	17.400	262	185	0	185	6.724	0	6.724	0
Tahs.Şüp.Krediler ve Diğ.Alac.	834.459	796.890	16.523	755.764	11.695	12.908	4.305	8.603	37.569	25.499	8.425	3.645
Teminatsız	102.042	101.997	10	91.478	5.891	4.620	33	4.587	45	4	0	41
I.Grup Teminatl	22.411	22.411	43	22.368	0	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	564.133	527.287	12.878	505.541	3.595	5.273	2.012	3.261	36.846	25.495	7.747	3.604
III.Grup Teminatl	72.270	72.270	3.470	65.051	1.489	2.260	2.260	0	0	0	0	0
IV.Grup Teminatl	73.603	72.925	122	71.328	720	755	0	755	678	0	678	0
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğ. Alac.	1.796.335	1.789.460	125.941	1.565.133	77.546	800	0	800	26.875	9.232	17.643	0
Teminatsız	976.953	975.132	2	974.876	85	169	0	169	1.821	1.798	23	0
I.Grup Teminatl	26.927	26.927	161	26.439	327	0	0	0	0	0	0	0
II.Grup Teminatl	678.654	653.618	78.862	505.197	68.928	631	0	631	25.036	7.416	17.620	0
III.Grup Teminatl	119.478	119.460	48.461	65.942	7.057	0	0	0	18	18	0	0
IV.Grup Teminatl	-5.677	-5.677	455	-7.321	1.189	0	0	0	0	0	0	0

Ek 33. Krediler (Milyar TL) 2002 Mart

MART 2002		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)							
		KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL		
		TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME	YURTIÇİNE	YURTDIŞINA
1	İskonto ve İştirak Senetleri	9.874	159.484	0	0	627	168.731	125.954	43.404
2	İhracat Kredileri	673.230	6.423.900	0	0	19	7.099.935	7.099.954	0
3	İthalat Kredileri	44	8.184	0	0	0	8.228	8.228	0
4	İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	1.979	1.122.383	0	1.124.362	1.124.362	0
5	Diğer Yatırım Kredileri	0	0	16.017	1.670.132	160.102	1.526.047	1.668.348	17.801
6	İşletme Kredileri	126.167	22.226	589.221	1.274.487	577.918	1.434.183	1.971.901	40.200
7	İhtisas Kredileri	424.260	1.241	784.017	140.337	514.386	835.469	1.349.855	0
8	Fon Kaynaklı Krediler	1.223.154	348.306	2.444.537	18.007	409.126	3.624.878	4.034.004	0
9	Tüketici Kredileri	1.113.739	0	984.353	0	0	2.098.092	2.098.092	0
10	Kredi Kartları	2.596.419	33.021	409	0	0	2.629.849	2.621.152	8.665
11	Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	22.777	0	0	0	0	22.777	22.777	0
12	Altın Kredileri	0	137.468	0	0	0	137.468	137.468	0
13	Diğer Krediler	4.004.942	2.339.185	105.006	4.171.338	307.149	10.313.322	7.794.861	2.825.610
14	Toplam Krediler	10.194.606	9.473.015	4.925.539	8.399.508	1.969.327	31.023.341	30.056.988	2.935.680

Ek 34. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Mart

MART 2002		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
		TP	YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	694.749	646.397	1.341.146
2	Merkez Bankasından Alacaklar	826.551	1.154.304	1.980.855
3	Bankalararası Para Piy.İşl.Alacaklar	6.096.700	1.783.621	7.880.321
4	Bankalardan Alacaklar	2.096.559	12.743.412	14.839.971
5	Menkul Değerler Cüzdanı (6+7) (Net)	8.820.157	7.269.128	16.089.285
6	a)Devlet Borçlanma Senetleri	8.692.348	5.929.867	14.622.215
7	b)Diğer Menkul Kıymetler	127.809	1.339.261	1.467.070
8	Mevduat Munzam Karşılıkları	1.745.212	5.501.344	7.246.556
9	Ters Repo Alacakları	15.620	0	15.620
10	Krediler	15.120.142	17.872.521	32.992.663
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	3.229.504	3.486.070	6.715.574
12	a)Takipteki Alacaklar	9.287.991	4.395.261	13.683.252
13	b)Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	6.058.487	909.191	6.967.678
14	Faiz ve Gelir Tahakkukları, Reeskontları	9.097.394	973.569	10.070.963
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0
16	İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	5.129.268	1.237.702	6.366.970
17	Bağlı Menkul Değerler (Net)	38.442.020	14.152.541	52.594.561
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	988.134	0	988.134
19	Sabit Kıymetler (Net)	6.543.861	12.536	6.556.397
20	Diğer Aktifler	3.044.643	779.293	3.823.936
21	TOPLAM AKTİFLER (1+..+20)-(6+7+12+13)	101.890.514	67.612.438	169.502.952
22	Mevduat	47.696.960	59.369.492	107.066.452
23	Merkez Bankasına Borçlar	2.434	297.357	299.791
24	Bankalararası Para Piy.İşl.Borçlar	395.950	2.794.901	3.190.851
25	Bankalara Borçlar	3.502.041	16.254.587	19.756.628
26	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	6.095.715	490.453	6.586.168
27	Fonlar	3.457.030	6.540	3.463.570
28	Çıkarılmış Menkul Kıymetler (Net) (29+30)	22	1.224.895	1.224.917
29	a)Tahviller ve Bonolar	4	1.224.895	1.224.899
30	b)V.D.M.K. ve Diğer Çıkarılmış Menkul Kıymetler	18	0	18
31	Finansal Kiralama Borçları (Net)	15.201	54.091	69.292
32	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	453.163	596	453.759
33	Sermaye Benzeri Krediler	1.261.962	278.962	1.540.924
34	Faiz ve Gider Reeskontları	2.378.420	739.502	3.117.922
35	Karşılıklar	3.515.122	393.114	3.908.236
36	Diğer Pasifler	2.322.840	2.189.562	4.512.402
37	TOPLAM (22+..+36)-(29+30)	71.096.860	84.094.052	155.190.912
38	Ödenmiş Sermaye	11.598.267	50.592	11.648.859
39	Yedek Akçeler	30.358.238	0	30.358.238
40	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	879.894	0	879.894
41	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	927.734	3.047	930.781
42	Dönem Karı (Zararı)	-78.118	0	-78.118
43	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-29.427.614	0	-29.427.614
44	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (38+...+43)	14.258.401	53.639	14.312.040
45	TOPLAM PASİFLER (37+44)	85.355.261	84.147.691	169.502.952
46	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	10.201.427	25.773.175	35.974.602
47	Taahhütler (48+49)	10.857.342	28.556.953	39.414.295
48	a)Türev Finansal Araçlar	3.615.727	25.081.165	28.696.892
49	b)Diğer Taahhütler	7.241.615	3.475.788	10.717.403

Ek 35. Krediler (Milyar TL) 2002 Haziran

HAZİRAN 2002	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)							
	KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL	YURTIÇİNE	YURTDIŞINA
	TL	YP	TL	YP				
1 İskonto ve İştirak Senetleri	38.261	179.316	0	0	361	217.216	176.135	41.442
2 İhracat Kredileri	747.806	7.801.816	0	2.214	361	8.551.475	8.551.836	0
3 İthalat Kredileri	81	19.093	0	0	11.928	7.246	19.174	0
4 İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	1.680	1.365.950	0	1.367.630	1.367.630	0
5 Diğer Yatırım Kredileri	0	0	21.770	1.907.173	187.909	1.741.034	1.904.993	23.950
6 İşletme Kredileri	150.711	20.309	556.201	1.806.877	640.538	1.893.560	2.486.848	47.250
7 İhtisas Kredileri	301.930	3.625	723.986	150.929	460.164	720.306	1.180.470	0
8 Fon Kaynaklı Krediler	1.275.059	413.093	2.509.852	17.765	491.054	3.724.715	4.215.769	0
9 Tüketici Kredileri	1.365.571	218	979.807	0	0	2.345.596	2.345.596	0
10 Kredi Kartları	3.129.771	38.320	464	0	0	3.168.555	3.158.523	10.032
11 Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	5.370	9.561	0	0	0	14.931	14.931	0
12 Altın Kredileri	0	80.788	0	0	0	80.788	80.788	0
13 Diğer Krediler	4.509.339	3.353.115	57.289	5.367.120	332.075	12.954.788	9.385.558	3.901.305
14 Toplam Krediler	11.523.899	11.919.254	4.851.049	10.618.028	2.124.390	36.787.840	34.888.251	4.023.979

Ek 36. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Haziran

HAZİRAN 2002		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
		TP	.YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	733.818	925.656	1.659.474
2	Merkez Bankasından Alacaklar	797.131	1.360.204	2.157.335
3	Bankalararası Para Piy.İşl.Alacaklar	6.516.150	2.254.497	8.770.647
4	Bankalardan Alacaklar	1.539.943	14.623.022	16.162.965
5	Menkul Değerler Cüzdanı (6+7) (Net)	9.338.556	11.123.744	20.462.300
6	a)Devlet Borçlanma Senetleri	9.175.761	9.511.739	18.687.500
7	b)Diğer Menkul Kıymetler	162.795	1.612.005	1.774.800
8	Mevduat Munzam Karşılıkları	1.676.639	6.337.515	8.014.154
9	Ters Repo Alacakları	6.552	0	6.552
10	Krediler	16.374.952	22.537.281	38.912.233
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	2.873.186	3.677.692	6.550.878
12	a)Takipteki Alacaklar	9.332.141	4.004.639	13.336.780
13	b)Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	6.458.955	326.947	6.785.902
14	Faiz ve Gelir Tahakkukları, Reeskontları	10.200.321	1.163.624	11.363.945
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0
16	İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	5.259.863	1.548.372	6.808.235
17	Bağlı Menkul Değerler (Net)	38.856.968	17.254.364	56.111.332
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	1.338.401	0	1.338.401
19	Sabit Kıymetler (Net)	6.838.034	15.134	6.853.168
20	Diğer Aktifler	3.059.730	1.336.280	4.396.010
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(6+7+12+13)	105.410.244	84.157.385	189.567.629
22	Mevduat	50.450.262	70.401.027	120.851.289
23	Merkez Bankasına Borçlar	8.939	475.510	484.449
24	Bankalararası Para Piy.İşl.Borçlar	276.500	3.186.730	3.463.230
25	Bankalara Borçlar	2.842.602	20.263.774	23.106.376
26	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	6.319.830	881.967	7.201.797
27	Fonlar	3.438.179	7.805	3.445.984
28	Çıkarılmış Menkul Kıymetler (Net) (29+30)	21	1.489.774	1.489.795
29	a)Tahviller ve Bonolar	3	1.489.774	1.489.777
30	b)V.D.M.K. ve Diğer Çıkarılmış Menkul Kıymetler	18	0	18
31	Finansal Kiralama Borçları (Net)	20.863	59.909	80.772
32	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	469.003	997	470.000
33	Sermaye Benzeri Krediler	1.256.116	325.028	1.581.144
34	Faiz ve Gider Reeskontları	2.174.698	855.561	3.030.259
35	Karşılıklar	2.434.341	728.334	3.162.675
36	Diğer Pasifler	3.314.102	2.178.259	5.492.361
37	TOPLAM (22+...+36)-(29+30)	73.005.456	100.854.675	173.860.131
38	Ödenmiş Sermaye	11.745.251	50.592	11.795.843
39	Yedek Akçeler	45.317.665	0	45.317.665
40	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	898.188	0	898.188
41	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	895.959	4.099	900.058
42	Dönem Karı (Zararı)	-292.188	0	-292.188
43	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-42.912.068	0	-42.912.068
44	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (38+...+43)	15.652.807	54.691	15.707.498
45	TOPLAM PASİFLER (37+44)	88.658.263	100.909.366	189.567.629
46	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	11.422.351	30.733.719	42.156.070
47	Taahhütler (48+49)	18.882.169	29.001.959	47.884.128
48	a)Türev Finansal Araçlar	2.724.318	24.708.037	27.432.355
49	b)Diğer Taahhütler	16.157.851	4.293.922	20.451.773

Ek 37. Krediler (Milyar TL) 2002 Eylül

EYLÜL 2002	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)								
	KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL			
	TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME	YURTİÇİNE	YURTDIŞINA	
1 İskonto ve İştirak Senetleri	56.513	369.167	0	0	383	425.297	379.501	46.179	
2 İhracat Kredileri	952.904	8.353.734	0	0	106	9.306.532	9.305.069	1.569	
3 İthalat Kredileri	7.862	6.804	0	0	0	14.666	14.666	0	
4 İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	1.484	1.448.252	0	1.449.736	1.449.736	0	
5 Diğer Yatırım Kredileri	0	0	21.168	2.002.829	232.245	1.791.752	1.994.543	29.454	
6 İşletme Kredileri	226.893	17.190	793.612	2.126.922	640.895	2.523.722	3.114.024	50.593	
7 İhtisas Kredileri	273.203	9.525	931.090	134.322	692.785	655.355	1.348.140	0	
8 Fon Kaynaklı Krediler	1.047.079	448.477	2.619.282	12.056	216.875	3.910.019	4.126.894	0	
9 Tüketici Kredileri	1.494.442	198	1.033.087	0	0	2.527.727	2.527.727	0	
10 Kredi Kartları	3.669.687	43.529	687	0	0	3.713.903	3.701.756	12.147	
11 Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	12.086	10.450	0	0	0	22.536	22.536	0	
12 Altın Kredileri	0	172.987	0	0	0	172.987	172.987	0	
13 Diğer Krediler	4.986.639	3.076.864	45.232	6.451.859	51.074	14.509.520	10.501.652	4.058.942	
14 Toplam Krediler	12.727.308	12.508.925	5.445.642	12.176.240	1.834.363	41.023.752	38.659.231	4.198.884	

Ek 38. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Eylül

EYLÜL 2002		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
		TP	YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	870.053	998.684	1.868.737
2	Merkez Bankasından Alacaklar	1.104.085	1.128.825	2.232.910
3	Bankalararası Para Piy.İşl.Alacaklar	5.762.500	2.126.226	7.888.726
4	Bankalardan Alacaklar	2.070.962	14.755.992	16.826.954
5	Menkul Değerler Cüzdanı (6+7) (Net)	9.797.259	12.885.623	22.682.882
6	a)Devlet Borçlanma Senetleri	9.601.045	10.715.905	20.316.950
7	b)Diğer Menkul Kıymetler	196.214	2.169.718	2.365.932
8	Mevduat Munzam Karşılıkları	2.615.491	6.905.340	9.520.831
9	Ters Repo Alacakları	14.598	0	14.598
10	Krediler	18.172.954	24.685.166	42.858.120
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	2.549.371	3.397.859	5.947.230
12	a)Takipteki Alacaklar	9.556.312	3.771.707	13.328.019
13	b)Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	7.006.941	373.848	7.380.789
14	Faiz ve Gelir Tahakkukları, Reeskontları	12.100.203	1.248.084	13.348.287
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	0	0	0
16	İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	5.470.397	1.507.823	6.978.220
17	Bağlı Menkul Değerler (Net)	40.299.836	17.882.762	58.182.598
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler	1.517.143	0	1.517.143
19	Sabit Kıymetler (Net)	7.191.149	15.629	7.206.778
20	Diğer Aktifler	3.479.233	1.450.594	4.929.827
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(6+7+12+13)	112.883.179	89.120.662	202.003.841
22	Mevduat	54.155.691	76.242.395	130.398.086
23	Merkez Bankasına Borçlar	2.719	505.020	507.739
24	Bankalararası Para Piy.İşl.Borçlar	29.433	2.873.902	2.903.335
25	Bankalara Borçlar	2.907.060	18.935.467	21.842.527
26	Repo İşleminden Sağlanan Fonlar	5.579.558	758.150	6.337.708
27	Fonlar	3.607.273	7.825	3.615.098
28	Çıkarılmış Menkul Kıymetler (Net) (29+30)	20	1.302.532	1.302.552
29	a)Tahviller ve Bonolar	2	1.302.532	1.302.534
30	b)V.D.M.K. ve Diğer Çıkarılmış Menkul Kıymetler	18	0	18
31	Finansal Kiralama Borçları (Net)	21.344	63.724	85.068
32	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	501.804	1.055	502.859
33	Sermaye Benzeri Krediler	1.115.658	390.744	1.506.402
34	Faiz ve Gider Reeskontları	2.054.265	772.691	2.826.956
35	Karşılıklar	2.590.317	452.075	3.042.392
36	Diğer Pasifler	3.807.478	2.592.276	17.292.279
37	TOPLAM (22+...+36)-(29+30)	76.372.620	104.897.856	181.270.476
38	Ödenmiş Sermaye	12.901.776	97.237	12.999.013
39	Yedek Akçeler	47.201.986	0	47.201.986
40	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	616.048	0	616.048
41	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	509.178	0	509.178
42	Dönem Karı (Zararı)	-335.569	0	-335.569
43	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-40.257.291	0	-40.257.291
44	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (38+...+43)	20.636.128	97.237	20.733.365
45	TOPLAM PASİFLER (37+44)	97.008.748	104.995.093	202.003.841
46	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	12.075.208	32.056.311	44.131.519
47	Taahhütler (48+49)	20.824.152	32.775.566	53.599.718
48	b)Faiz Or.ve Döviz Kur.İlişkin İşlemler	1.672.053	29.167.127	30.839.180
49	c)Diğer Taahhütler	19.152.099	3.608.439	22.760.538

Ek 39. Krediler (Milyar TL) 2002 Aralık

ARALIK 2002	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (*)								
	(MİLYAR TL)								
	KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADEL		KAMU	ÖZEL	YURTDIŞINA	YURTDIŞINA	
	TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME	YURTDIŞINA	YURTDIŞINA	
1	İskonto ve İstira Senetleri	53.247	432.607			180.353	305.501	449.383	36.471
2	İhracat Kredileri	1.049.809	8.135.770			1.458	9.184.121	9.185.579	0
3	İthalat Kredileri	343	6.552			0	6.895	6.895	0
4	İhracat Garantili Yatırım Kredileri			24.368	1.612.209	0	1.636.577	1.633.156	3.421
5	Diğer Yatırım Kredileri			22.026	2.144.839	346.229	1.820.636	2.137.154	29.711
6	İşletme Kredileri	222.281	19.557	735.420	6.726.224	706.532	6.996.950	6.194.043	1.509.439
7	İhtisas Kredileri	216.182	11.346	367.280	112.420	0	707.228	707.228	0
8	Fon Kaynaklı Krediler	743.379	447.341	2.714.758	8.574	5.384	3.908.668	3.914.052	0
9	Tüketici Kredileri	1.862.071	0	1.206.873	18	0	3.068.962	3.068.930	32
10	Kredi Kartları	4.300.541	34.633	9	0	0	4.335.183	4.323.373	11.810
11	Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	23.129	5.172				28.301	28.301	0
12	Kıymetli Maden Kredileri		91.833		0		91.833	91.833	0
13	Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Diğer Krediler	5.302.364	2.519.282	99.750	6.728.677	163.129	14.486.944	10.308.263	4.341.810
15	Toplam Krediler (1+...+14)	13.773.346	11.704.093	5.170.484	17.332.961	1.403.085	46.577.799	42.048.190	5.932.694

(*) İller Bankası'nın kullandığı 1.212.511 milyar TL kredi dahil değildir.

Ek 40. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2002 Aralık

ARALIK 2002		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
		TP	YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	811.293	1.067.689	1.878.982
2	Merkez Bankasından Alacaklar	1.243.087	1.399.169	2.642.256
3	Para Piyasalarından Alacaklar	6.842.550	1.667.925	8.510.475
4	Bankalardan Alacaklar	1.655.985	13.744.812	15.400.797
5	Alım-Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	9.616.211	11.218.158	20.834.369
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	7.640.380	10.023.975	17.664.355
7	Zorunlu Karşılıklar	2.190.724	7.159.592	9.350.316
8	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar	0	0	0
9	Ters Repo Alacakları	18.007	0	18.007
10	Krediler	20.150.834	29.042.561	49.193.395
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	3.422.810	315.959	3.738.769
12	a) Takipteki Alacaklar	9.804.216	625.464	10.429.680
13	b) Takipteki Alacaklar Karsiliği (-)	6.381.406	309.505	6.690.911
14	Faiz ve Gelir Tah. Reeskontları	12.002.872	1.485.869	13.488.741
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	843	126.951	127.794
16	İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	7.097.592	1.605.549	8.703.141
17	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	35.294.405	12.311.919	47.606.324
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	1.954.617	0	1.954.617
19	Sabit Kıymetler (Net)	7.620.721	33.408	7.654.129
20	Diğer Aktifler	3.180.382	733.780	3.914.162
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(12+13)	120.743.313	91.937.316	212.680.629
22	Mevduat	58.915.338	79.058.034	137.973.372
23	Merkez Bankasına Borçlar	4.538	335.617	340.155
24	Para Piyasalarına Borçlar	333.579	2.558.774	2.892.353
25	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar	0	0	0
26	Bankalara Borçlar	2.562.661	19.404.439	21.967.100
27	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	4.987.294	1.173.490	6.160.784
28	Fonlar	3.623.842	9.684	3.633.526
29	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)	20	938.120	938.140
30	a) Tahviller ve Bonolar	2	938.120	938.122
31	b) V.D.M.K. ve Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler	18	0	18
32	Finansal Kiralama Borçları (Net)	25.315	72.543	97.858
33	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	532.521	1.979	534.500
34	Sermaye Benzeri Krediler	1.115.658	408.927	1.524.585
35	Faiz ve Gider Reeskontları	1.698.502	677.053	2.375.555
36	Karşılıklar	2.994.266	473.697	3.467.963
37	Diğer Pasifler	3.514.976	2.031.249	5.546.225
38	TOPLAM (22+...+37)-(30+31)	80.308.510	107.143.606	187.452.116
39	Ödenmiş Sermaye	12.010.588	97.237	12.107.825
40	Yedek Akçeler	16.845.609	437	16.846.046
41	Enflasyon Muhasebesinden Kaynaklanan Sermaye Yedekleri	33.488.834		33.488.834
42	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	220.783	0	220.783
43	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	1.022.130	7.772	1.029.902
44	Dönem Karı (Zararı)	2.361.482	-24.647	2.336.835
45	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-40.801.712	0	-40.801.712
46	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+...+45)	25.147.714	80.799	25.228.513
47	TOPLAM PASİFLER (38+46)	105.456.224	107.224.405	212.680.629
48	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	12.379.115	32.457.209	44.836.324
49	Taahhütler (50+51)	26.241.086	27.585.593	53.826.679
50	a) Türev Finansal Araçlar	1.665.199	23.654.859	25.320.058
51	b) Diğer Taahhütler	24.575.887	3.930.734	28.506.621

Ek 41. Krediler (Milyar TL) 2003 Mart

MART 2003	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (*) (MİLYAR TL)							
	KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL	YURTİÇİNE	YURTDIŞINA
	TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME		
1 İskonto ve İştirak Senetleri	49.298	440.017	0	0	295.262	194.053	437.132	52.183
2 İhracat Kredileri	1.267.188	9.149.381	0	0	166	10.416.403	10.416.569	0
3 İthalat Kredileri	857	2.921	0	0	0	3.778	3.778	0
4 İhracat Garantili Yatırım Kredileri	0	0	21.672	1.724.814	0	1.746.486	1.742.797	3.689
5 Diğer Yatırım Kredileri	0	0	22.022	2.138.010	298.823	1.861.209	2.128.744	31.288
6 İşletme Kredileri	413.984	155.440	997.118	7.200.087	762.500	8.004.129	7.155.312	1.611.317
7 İhtisas Kredileri	325.847	5.416	272.936	108.542	0	712.741	712.741	0
8 Fon Kaynaklı Krediler	827.058	466.191	2.737.771	9.275	4.256	4.036.039	4.040.295	0
9 Tüketici Kredileri	2.140.625	45	1.373.685	47	0	3.514.402	3.514.367	35
10 Kredi Kartları	4.604.374	35.733	6	0	0	4.640.113	4.628.744	11.369
11 Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	15.715	7.384	0	0	0	23.099	23.099	0
12 Kıymetli Maden Kredileri	0	89.347	0	0	0	89.347	89.347	0
13 Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0	0	0
14 Diğer Krediler	5.615.482	2.984.822	26.980	5.926.717	892.097	13.661.904	10.447.459	4.106.542
15 Toplam Krediler (1+...+14)	15.260.428	13.336.697	5.452.190	17.107.492	2.253.104	48.903.703	45.340.384	5.816.423

(*) İmar Bankası ve İller Bankası'nın kullandığı kredi tutarları dahil değildir.

Ek 42. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Mart

MART 2003		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
		TP	YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	892.666	1.152.434	2.045.100
2	Merkez Bankasından Alacaklar	1.324.199	1.504.579	2.828.778
3	Para Piyasalarından Alacaklar	8.416.200	2.069.806	10.486.006
4	Bankalardan Alacaklar	2.039.480	9.450.926	11.490.406
5	Alım-Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	7.614.809	12.061.495	19.676.304
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	10.003.707	10.726.513	20.730.220
7	Zorunlu Karşılıklar	2.593.452	7.233.210	9.826.662
8	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar	0	0	0
9	Ters Repo Alacakları	18.958	17.932	36.890
10	Krediler	21.853.932	31.090.837	52.944.769
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	2.817.041	276.146	3.093.187
12	a) Takipteki Alacaklar	9.067.723	476.804	9.544.527
13	b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	6.250.682	200.658	6.451.340
14	Faiz ve Gelir Tah. Reeskontları	11.394.898	1.709.318	13.104.216
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	3.334	128.855	132.189
16	İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	6.528.190	1.747.262	8.275.452
17	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	36.907.707	13.402.397	50.310.104
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	2.160.829	0	2.160.829
19	Sabit Kıymetler (Net)	8.563.222	34.124	8.597.346
20	Diğer Aktifler	3.927.116	579.397	4.506.513
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(12+13)	127.059.740	93.185.231	220.244.971
22	Mevduat	60.845.625	76.138.165	136.983.790
23	Merkez Bankasına Borçlar	2.077	423.303	425.380
24	Para Piyasalarına Borçlar	693.410	3.214.198	3.907.608
25	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar	0	0	0
26	Bankalara Borçlar	2.871.598	21.609.000	24.480.598
27	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	6.529.852	1.438.401	7.968.253
28	Fonlar	3.720.440	9.482	3.729.922
29	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)	19	946.608	946.627
30	a) Tahviller ve Bonolar	1	946.608	946.609
31	b) V.D.M.K. ve Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler	18	0	18
32	Finansal Kiralama Borçları (Net)	24.938	70.673	95.611
33	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	487.228	979	488.207
34	Sermaye Benzeri Krediler	488.659	424.706	913.365
35	Faiz ve Gider Reeskontları	2.005.776	832.744	2.838.520
36	Karşılıklar	3.356.128	450.432	3.806.560
37	Diğer Pasifler	3.366.255	2.170.222	5.536.477
38	TOPLAM (22+...+37)-(30+31)	84.392.005	107.728.913	192.120.918
39	Ödenmiş Sermaye	12.278.276	99.419	12.377.695
40	Yedek Akçeler	17.567.166	456	17.567.622
41	Enflasyon Muhasebesinden Kaynaklanan Sermaye Yedekleri	31.411.552	0	31.411.552
42	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	206.631	0	206.631
43	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	121.312	-203.284	-81.972
44	Dönem Karı (Zararı)	649.950	0	649.950
45	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-34.007.425	0	-34.007.425
46	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+...+45)	28.227.462	-103.409	28.124.053
47	TOPLAM PASİFLER (38+46)	112.619.467	107.625.504	220.244.971
48	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	12.838.376	33.967.533	46.805.909
49	Taahhütler (50+51)	32.276.318	36.859.470	69.135.788
50	a) Türev Finansal Araçlar	3.031.659	32.971.818	36.003.477
51	b) Diğer Taahhütler	29.244.659	3.887.652	33.132.311

Ek 43. Krediler (Milyar TL) 2003 Haziran

HAZİRAN 2003	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (*) (MİLYAR TL)							
	KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL		
	TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME	YURTIÇİNE	YURTDIŞINA
1 İskonto ve İstira Senetleri	76.548	427.918			193.619	310.847	460.048	44.418
2 İhracat Kredileri	1.456.880	7.958.257			15.144	9.399.993	9.415.137	0
3 İthalat Kredileri	247	4.742			0	4.989	4.989	0
4 İhracat Garantili Yatırım Kredileri			16.320	1.507.785	0	1.524.105	1.519.467	4.638
5 Diğer Yatırım Kredileri			21.002	1.785.813	282.732	1.524.083	1.784.491	22.324
6 İşletme Kredileri	473.660	111.498	1.017.505	6.167.137	675.639	7.094.161	6.449.120	1.320.680
7 İhtisas Kredileri	349.346	6.587	371.611	81.578	0	809.122	809.122	0
8 Fon Kaynaklı Krediler	871.609	389.490	3.211.781	5.638	3.517	4.475.001	4.478.518	0
9 Tüketici Kredileri	2.587.101	137	1.551.595	45	0	4.138.878	4.138.858	20
10 Kredi Kartları	5.531.944	32.760	6	0	0	5.564.710	5.554.554	10.156
11 Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	10.868	6.051				16.919	16.919	0
12 Kıymetli Maden Kredileri		157.661		0		157.661	157.661	0
13 Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0	0	0	0
14 Diğer Krediler	6.674.424	2.418.882	37.477	5.262.347	778.031	13.615.099	10.595.532	3.797.598
15 Toplam Krediler (1+...+14)	18.032.627	11.513.983	6.227.297	14.810.343	1.948.682	48.635.568	45.384.416	5.199.834

(*) T. İmar Bankası A.Ş. ve İller Bankası hariçtir.

Ek 44. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Haziran

HAZİRAN 2003		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (*) (MİLYAR TL)		
		TP	YP	TOPLAM
1	Nakit Değerler	1.038.697	965.644	2.004.341
2	Merkez Bankasından Alacaklar	1.099.438	1.195.561	2.294.999
3	Para Piyasalarından Alacaklar	6.384.350	1.172.016	7.556.366
4	Bankalardan Alacaklar	1.914.570	9.447.259	11.361.829
5	Alım-Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	13.460.944	10.973.491	24.434.435
6	Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	10.340.820	9.673.096	20.013.916
7	Zorunlu Karşılıklar	2.603.445	6.439.011	9.042.456
8	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar	0	0	0
9	Ters Repo Alacakları	38.932	0	38.932
10	Krediler	25.501.698	26.327.576	51.829.274
11	Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	2.554.116	210.030	2.764.146
12	a) Takipteki Alacaklar	8.879.379	484.513	9.363.892
13	b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	6.325.263	274.483	6.599.746
14	Faiz ve Gelir Tah. Reeskontları	8.226.179	1.554.289	9.780.468
15	Finansal Kiralama Alacakları (Net)	344	128.866	129.210
16	İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	6.768.121	1.546.148	8.314.269
17	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	37.405.337	10.816.374	48.221.711
18	Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	2.124.336	0	2.124.336
19	Sabit Kıymetler (Net)	8.346.842	31.103	8.377.945
20	Diğer Aktifler	2.921.215	464.850	3.386.065
21	TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(12+13)	130.729.384	80.945.314	211.674.698
22	Mevduat	64.835.211	68.361.555	133.196.766
23	Merkez Bankasına Borçlar	479	319.841	320.320
24	Para Piyasalarına Borçlar	544.717	1.979.804	2.524.521
25	Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar	0	0	0
26	Bankalara Borçlar	2.519.050	17.491.666	20.010.716
27	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	6.023.159	1.554.238	7.577.397
28	Fonlar	4.284.072	8.543	4.292.615
29	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)	1	558.358	558.359
30	a) Tahviller ve Bonolar	1	558.358	558.359
31	b) V.D.M.K. ve Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler	0	0	0
32	Finansal Kiralama Borçları (Net)	24.363	61.974	86.337
33	Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	535.888	889	536.777
34	Sermaye Benzeri Krediler	482.155	353.887	836.042
35	Faiz ve Gider Reeskontları	2.104.560	656.995	2.761.555
36	Karşılıklar	2.806.411	329.239	3.135.650
37	Diğer Pasifler	3.830.059	1.863.844	5.693.903
38	TOPLAM PASİFLER (22+...+37)-(30+31)	87.990.125	93.540.833	181.530.958
39	Ödenmiş Sermaye	12.565.532	100.067	12.665.599
40	Yedek Akçeler	4.298.647	0	4.298.647
41	Enflasyon Muhasebesinden Kaynaklanan Sermaye Yedekleri	22.465.999		22.465.999
42	Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	222.504	0	222.504
43	Menkul Değerler Değer Artış Fonu	513.046	7.670	520.716
44	Dönem Karı (Zararı)	2.420.732	0	2.420.732
45	Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-12.450.457	0	-12.450.457
46	TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+...+45)	30.036.003	107.737	30.143.740
47	TOPLAM PASİFLER (38+46)	118.026.128	93.648.570	211.674.698
48	Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	13.394.660	28.788.227	42.182.887
49	Taahhütler (50+51)	39.987.547	29.778.887	69.766.434
50	a) Türev Finansal Araçlar	2.860.152	26.612.970	29.473.122
51	b) Diğer Taahhütler	37.127.395	3.165.917	40.293.312

(*) T.İmar Bankası A.Ş. hariçtir.

Ek. Krediler (Milyar TL) 2003 Eylül

ARALIK 2003		TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (*)							
		(MİLYAR TL)							
		KISA VADELİ		ORTA VE UZUN VADELİ		KAMU	ÖZEL		
	TL	YP	TL	YP	KESİMİNE	KESİME	YURTIÇİNE	YURTDIŞINA	
1	İskonto ve İştirak Senetleri	83.940	338.152		*	130.712	291.380	378.582	43.510
2	İhracat Kredileri	1.777.316	9.500.942			1.050	11.277.208	11.278.258	0
3	İthalat Kredileri	1.912	6.393			0	8.305	8.305	0
4	İhracat Garantili Yatırım Kredileri			16.247	1.749.991	0	1.766.238	1.762.017	4.221
5	Diğer Yatırım Kredileri			24.018	2.136.690	379.298	1.781.410	2.155.271	5.437
6	İşletme Kredileri	463.710	56.565	1.347.629	6.566.297	632.761	7.801.440	7.133.088	1.301.113
7	İhtisas Kredileri	465.031	16.987	794.732	122.731	0	1.399.481	1.399.481	0
8	Fon Kaynaklı Krediler	1.069.302	397.618	3.332.897	4.739	68.526	4.736.030	4.804.556	0
9	Tüketici Kredileri	4.577.528	102	4.467.290	26	0	9.044.946	9.044.895	51
10	Kredi Kartları	6.987.871	41.656	6	0	0	7.029.533	7.018.891	10.642
11	Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	17.330	0				17.330	17.330	0
12	Kıymetli Maden Kredileri		220.002		0		220.002	220.002	0
13	Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	406	64.379	0	0	0	64.785	64.785	0
14	Diğer Krediler	9.001.611	1.850.271	99.278	6.970.009	1.935.734	15.985.435	16.574.248	1.346.921
15	Toplam Krediler (1+...+14)	24.445.957	12.493.067	10.082.097	17.550.483	3.148.081	61.423.523	61.859.709	2.711.895

(*) İller Bankası hariçtir.

Ek 46. Bankacılık Sektörünün Sektör Bazında Bilançosu 2003 Eylül

	EYLÜL 2003		
	TMSF DAHİL BANKACILIK SEKTÖRÜ (MİLYAR TL)		
	TP	YP	TOPLAM
1 Nakit Değerler	978.472	1.005.695	1.984.167
2 Merkez Bankasından Alacaklar	1.246.978	1.112.083	2.359.061
3 Para Piyasalarından Alacaklar	9.498.700	1.152.357	10.651.057
4 Bankalardan Alacaklar	1.787.178	9.289.191	11.076.369
5 Alım-Satım Amaçlı Menkul Değerler (Net)	15.201.410	12.555.130	27.756.540
6 Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net)	10.605.590	11.080.612	21.686.202
7 Zorunlu Karşılıklar	2.805.996	6.717.270	9.523.266
8 Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar	0	0	0
9 Ters Repo Alacakları	44.087	0	44.087
10 Krediler	28.889.013	27.831.734	56.720.747
11 Takipteki Alacaklar (Net) (12-13)	1.967.655	75.190	2.042.845
12 a) Takipteki Alacaklar	8.777.128	308.747	9.085.875
13 b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	6.809.473	233.557	7.043.030
14 Faiz ve Gelir Tah. Reeskontları	10.388.950	1.637.026	12.025.976
15 Finansal Kiralama Alacakları (Net)	123	131.766	131.889
16 İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	6.879.297	1.520.810	8.400.107
17 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler (Net)	37.123.831	9.562.699	46.686.530
18 Elden Çıkarılacak Kıymetler (Net)	2.013.426	0	2.013.426
19 Sabit Kıymetler (Net)	8.146.522	46.608	8.193.130
20 Diğer Aktifler	3.344.757	456.411	3.801.168
21 TOPLAM AKTİFLER (1+...+20)-(12+13)	140.921.985	84.174.582	225.096.567
22 Mevduat	72.737.459	69.134.948	141.872.407
23 Merkez Bankasına Borçlar	12.023	284.760	296.783
24 Para Piyasalarına Borçlar	352.868	1.985.184	2.338.052
25 Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar	0	0	0
26 Bankalara Borçlar	2.729.004	19.599.947	22.328.951
27 Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	5.245.994	2.037.651	7.283.645
28 Fonlar	4.149.477	7.443	4.156.920
29 İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net) (30+31)	1	482.985	482.986
30 a) Tahviller ve Bonolar	1	482.985	482.986
31 b) V.D.M.K. ve Diğer İhraç Edilen Menkul Kıymetler	0	0	0
32 Finansal Kiralama Borçları (Net)	16.642	56.228	72.870
33 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	503.839	1.010	504.849
34 Sermaye Benzeri Krediler	474.309	347.013	821.322
35 Faiz ve Gider Reeskontları	2.255.555	541.873	2.797.428
36 Karşılıklar	3.330.760	383.932	3.714.692
37 Diğer Pasifler	3.840.153	2.051.013	5.891.166
38 TOPLAM PASİFLER (22+...+37)-(30+31)	95.648.084	96.913.987	192.562.071
39 Ödenmiş Sermaye	12.697.836	100.067	12.797.903
40 Yedek Akçeler	4.526.023	0	4.526.023
41 Enflasyon Muhasebesinden Kaynaklanan Sermaye Yedekleri	21.791.095		21.791.095
42 Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	228.716	0	228.716
43 Menkul Değerler Değer Artış Fonu	864.601	181.602	1.046.203
44 Dönem Karı (Zararı)	4.410.383	0	4.410.383
45 Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-12.265.827	0	-12.265.827
46 TOPLAM ÖZKAYNAKLAR (39+...+45)	32.252.827	281.669	32.534.496
47 TOPLAM PASİFLER (38+46)	127.900.911	97.195.656	225.096.567
48 Gayrinakdi Kredi ve Yükümlülükler	14.839.147	28.486.276	43.325.423
49 Taahhütler (50+51)	53.821.189	35.274.020	89.095.209
50 a) Türev Finansal Araçlar	5.531.440	31.796.463	37.327.903
51 b) Diğer Taahhütler	48.289.749	3.477.557	51.767.306

Ek 47. 1991 – 2001 Döneminde Banka Değişiklikleri

	<u>İlgili Tarih</u>	<u>Banka Grubu</u>	<u>2001 Yılındaki Durum</u>	<u>İlgili Tarihi</u>
FAALİYETE YENİ BAŞLAYAN BANKALAR				
Credit Suisse Boston	1999	Türkiye’de Kurul. Yab.Bank.		
JP Morgan Bank	1999	“ “		
Nurol Yatırım Bankası	1999	Kal. ve Yat. Bank.		
Toprak Yatırım Bankası	1999	“ “		
Çalık Yatırım Bankası	1999	“ “		
Süzer Yatırım Bankası	1999	“ “		
Atlas Yatırım Bankası	1999	“ “	Kapatıldı.	09.07.2001
GSD Yatırım Bankası	1999	“ “		
FONA ALINAN BANKALAR				
Türk Ticaret Bankası A.Ş.*	06.11.1997	Özel Ser. Tic. Bank.	TMSF’nda	
Bank Expres A.Ş.*	12.12.1998	“ “	Tekfen Grubuna satıldı.	29.06.2001
Interbank *	07.01.1999	“ “	Etibank bünyesinde birleştirilmiştir.	15.06.2001
Sümerbank A.Ş.	22.12.1999	“ “	Oyak Grubu’na satıldı.	09.08.2001
Yurtbank A.Ş.	“	“ “	Sümerbank çatısı altında birleştirilmiştir.	26.01.2001
Egebank A.Ş.	“	“ “	“ “	“ “
Eskişehir Bankası T.A.Ş.	“	“ “	Etibank bünyesinde birleştirilmiştir.	15.06.2001
Yaşarbank A.Ş.	“	“ “	Sümerbank çatısı altında birleştirilmiştir.	26.01.2001
Bank Kapital T.A.Ş.	28.10.2000	“ “	“ “	“ “
Etibank A.Ş.	“	“ “	TMSF’nda bulunan bankanın faaliyet izni 28.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırılmıştır.	13.12.2001
Demirbank T.A.Ş.	06.12.2000	“ “	HSBC’ye satışı tamamlandı, Aralık ayında da birleşme tamamlanacak.	31.10.2001
Ulusal Bank T.A.Ş.	28.02.2001	“ “	Sümerbank çatısı altında birleştirilmiştir.	17.04.2001
İktisat Bankası T.A.Ş.	15.03.2001	“ “	Bankanın faaliyet izni 07.12.2001 tarihi itibarıyla iptal edilmiştir.	07.12.2001
Sitebank A.Ş.	09.07.2001	“ “	TMSF’nda (Nova Bank’ satılmıştır. Hisselerin devri 11.01.2002’de tamamlanacaktır.	21.12.2001
Milli Aydın Bankası A.Ş.	“	“ “	TMSF’nda	
Kent Bank A.Ş.	“	“ “	Bankanın faaliyet izni 28.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırılmıştır.	28.12.2001
Bayındırbank A.Ş.	“	“ “	TMSF’nda	
	“	“ “	TMSF’nda (Bayındırbank A.Ş. ile birleştirilmek üzere	27.12.2001

			18.01.2002 tarihi itibariyle faaliyet izni kaldırılacaktır.)	
Toprakbank A.Ş.	30.11.2001	“ “	TMSF’nda	
FAALİYET İZİNİ KALDIRILAN BANKALAR				
Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.	28.09.2000	Türk.’de Şube Açan Yab. Bank.		
Park Yatırım Bankası A.Ş.	06.12.2000	Özel. Ser. Kal. ve Yat. Bank.		
Okan Yatırım Bankası A.Ş.	09.07.2001	“ “		
Atlas Yatırım Bankası A.Ş.	“ “	“ “		
BANKA BİRLEŞME, DEVİR ve SATIN ALMALARI				
Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş.		Özel Ser. Tic. Bank.	Osmanlı Bankası T.A.Ş. ile birleştirilmiştir.	29.08.2001
T. Emlak Bankası A.Ş.		Kamu Ser. Tic. Bank.	T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve T. Halk Bankası A.Ş.’ye devredildi.	06.07.2001
Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş.		Özel. Ser. Kal. ve Yat. Bankası	Bank Expres A.Ş.’ye devredildi. İsim Tekfen Bank A.Ş. oldu.	26.10.2001
The Chase Manhattan Bank ve Morgan Guaranty Trust Company yeni banka “JP Morgan Chase Company”adı altında birleşti.		Türk.’de Şube Açan Yab. Bank.	Birleşme yıl sonunda tamamlanmıştır.	10.11.2001
Osmanlı Bankası A.Ş.		Özel Ser. Tic. Bank.	T. Garanti Bankası A.Ş. ile birleştirilmiştir.	13.12.2001

* Ekonomik programa geçiş dönemi öncesinde TMSF yönetiminde bulunan bankalar.

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 48. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar

Abn Amro Bank N.V.
 Adabank A.Ş.
 Akbank A.Ş.
 Alternatif Bank A.Ş.
 Anadolu Bank A.Ş.
 Arap Türk Bankası A.Ş.
 Banca di Roma S.P.A.
 Bank Mellat
 Bank Europa A.Ş.
 Bayındırbank A.Ş.
 Bnp-Ak Dresder Bank A.Ş.
 C Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
 Citibank N.A.
 Credit Lyonnais Turkey
 Credit Suisse İrst Boston
 Credit Agricola Indosuen Turk Bank A.Ş.
 Çalık Yatırım Bankası
 Denizbank A.Ş.
 Deutsche Bank A.Ş.
 Diler Yatırım Bankası
 Finansbank A.Ş.
 GSD Yatırım Bankası A.Ş.
 Habib Bank Limited
 HSBC Bank A.Ş.
 ING Bank N.V.
 İller Bankası
 JP Morgan Chase Bank
 İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
 Koçbank A.Ş.
 MNG Bank A.Ş.
 Nurol Yatırım Bankası A.Ş.
 OYAK Bank A.Ş.
 Pamukbank T. A.Ş.
 Soci t  G n rale (SA)
 Şekerbank T. A.Ş.
 Taib Yatırım Bankası A.Ş.
 Tat Yatırım Bankası A.Ş.
 Tekfenbank A.Ş.
 Tekstil Bankası A.Ş.
 Turkish Bank A.Ş.
 Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.
 Türk Ekonoki Bankası A.Ş.
 Türk Eximbank
 T.C. Ziraat Bankası A.Ş.
 Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
 Türkiye Halkbankası A.Ş.
 Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
 Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
 Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
 Türkiye İş Bankası A.Ş.
 WestLBAG
 Yapı ve Kredi Bankası
 Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 49: 1998-2003 Tüketici Fiyat Endeksi

Fiyat Endeksi (Tüketici, 1994=100, DİE, Aylık Genel)

01-1998	919.4000	01-2000	2575.9000	01-2002	6062.4000
02-1998	960.0000	02-2000	2671.3000	02-2002	6168.7000
03-1998	1001.3000	03-2000	2749.3000	03-2002	6242.1000
04-1998	1048.0000	04-2000	2813.2000	04-2002	6370.4000
05-1998	1084.7000	05-2000	2875.6000	05-2002	6407.3000
06-1998	1111.1000	06-2000	2895.1000	06-2002	6444.7000
07-1998	1148.4000	07-2000	2960.1000	07-2002	6537.6000
08-1998	1193.8000	08-2000	3024.4000	08-2002	6680.4000
09-1998	1274.0000	09-2000	3117.4000	09-2002	6912.7000
10-1998	1351.1000	10-2000	3214.0000	10-2002	7139.9000
11-1998	1409.1000	11-2000	3333.3000	11-2002	7347.8000
12-1998	1455.4000	12-2000	3415.5000	12-2002	7468.6000
01-1999	1525.3000	01-2001	3501.1000	01-2003	7661.9000
02-1999	1573.7000	02-2001	3564.1000	02-2003	7834.9000
03-1999	1637.5000	03-2001	3780.5000	03-2003	8077.8000
04-1999	1717.2000	04-2001	4171.2000	04-2003	8246.5000
05-1999	1767.7000	05-2001	4382.0000	05-2003	8377.0000
06-1999	1825.2000	06-2001	4519.3000	06-2003	8362.6000
07-1999	1894.9000	07-2001	4627.5000	07-2003	8331.4000
08-1999	1974.6000	08-2001	4763.5000	08-2003	8344.3000
09-1999	2092.8000	09-2001	5044.0000	09-2003	8502.6000
10-1999	2225.2000	10-2001	5350.3000		
11-1999	2318.7000	11-2001	5576.4000		
12-1999	2456.6000	12-2001	5756.2000		

Kaynak: www.tcmb.gov.tr

KAYNAKÇA

KİTAP

Akgüç, Öztin. **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**. 6.Bası, İstanbul: Arayış Yayıncılık, 2000.

Akipek, Şebnem. **Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi**. Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999.

Akpınar, Haldun. **Daha Hızlı, Daha Güçlü, Daha Yüksek**. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 172, 1993.

Aksoy, Tamer. **Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye’de Uluslararası Bankacılık**, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No:109, İstanbul: 1998.

Alpergin, Pelin. **Bireysel Bankacılık**. Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 160, Ankara, 1990.

Aktaş, Mustafa. **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Finansal Analiz Uygulamaları Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları Sorunlu Kredilere Karşı Alınacak Önlemler**. TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Bursa, 25-27 Ocak 2001.

Aydın, Nurhan. **Tüketici Kredileri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 474, 1991.

Aydın, Savaş. **Kredi Kartları**. Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.

Bağrıaçık, Atila, Kantekin, Seyfettin. **Ihracat-Ithalatda Akreditif İşlemleri**. 1. Baskı, Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi, 1998

Çırpan, Belgin. **Kredi Kartları**. 1.Baskı, Ceren Basım Yayın, Bursa, 2000.

Çıtak, Serdar. **Geleneksel Risk Yönetiminden Programlanmış Menkul Kıymet İşlemlerine**. İstanbul: Dünya Yayınları Ekonomi Dizisi:7, 1999.

Çömlekçi, Necla. **Temel İstatistik İlke ve Teknikleri**. 3. Baskı, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 1998.

Doğan, Vahit. **Banka Teminat Mektupları**. Ankara: Yetkin Yayınları, 2. Baskı, 2002.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma yöntemi**. 7. Basım, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994

Karatan, Figen. **Bankacılıkta Ödeme Sistemlerinin Otomasyonu**. TBB Yayını, Yayın No: 12, 1990.

Kavak, Kemal. **Akreditif İşlemleri ve Uygulamaları**. Ankara: ARC Eğitim Yayınları No: 10, 2000

Küçük, Mehmet. **Bireysel Bankacılık ve Türkiye Uygulaması**. İstanbul: Halkbank Eğt. Müd. Yay. 1993/1.

Minibaş, Türkel. **Para ve Finans Ansiklopedisi**. İstanbul, 1996.

Oy, Osman. **Bankacılık Uygulamasında Plasman Yönetimi**. İstanbul: Interbank Uluslararası Eğitim Bölümü Yayınları No:25, Yıl:?.

Öçal, Tezer ve Çolak, Ö.Faruk. **Finansal Sistem ve Bankalar**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

Özen, Nahit. **Kredi Riski Ölçümlemesi Temerrüte Düşme ve Çözüm Yolları**, İstanbul: TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu 17-18 Ekim 2002.

Özmen, Ahmet. **Zaman serisi Analizinde Box-Jenkins Yöntemi ve Banka Mevduat Tahmininde Uygulama Denemesi**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 207, 1986.

Parasız, İlker. **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**. Yedinci Basım. İstanbul: Ezgi Kitabevi, 2000.

Polat, Erdal. **Türk Bankacılık Sisteminde Problemlili Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma**. İstanbul: Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1995.

Revell, Jrs. **Banking ana Electronic Fund Transfers**. Paris:OECD Publications, 1983.

Seval, Belkıs. **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, 1990.

Sevil, Güven. **Finansal Risk Yönetimi Çerçevesinde Piyasa Volatilitésinin Tahmini ve Portföy VaR Hesaplamaları**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1323, 2001.

Şakar, Hakan. **Genel Bankacılık Bilgileri**. İstanbul: Strata Yayıncılık No:4, 2000.

Şıklar, Emel. **Regresyon Analizine Giriş**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1255, 2000

Takan, Mehmet. **Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim**. Ankara: İnkılap Yayınevi, 2001.

Teoman, Ömer. **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**. İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:12, 1989.

Tevfik, Arman T. ve Tevfik, Gürman. **Bankalarda Finansal Yönetime Giriş**, İstanbul: TBB Yayın No:203, 1997.

Tiryaki, A.Çiğdem. **Elektronik Fon Transferleri**. Ankara: T.C. Merkez Bankası Bankacılık Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No: 7, 1989.

Tugay, Fatoş. **Elektronik Fon Transferi**. İstanbul: TBB Yayını, Sayı: 6,

Tufan, Ekrem. **Tüketici Kredileri ve Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler Arasındaki İlişkinin Analizi**. Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 54, 1996.

Tumay, Turhan. **Dış Ticaret Banka Tekniği**. İstanbul: Türk Ekonomi Bankası, 1987

Yazgan, Şahin. **Temel Bireysel Bankacılık Bilgileri**. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları: 03-04 Kasım 1998.

DERGİ

Aksel, Kaan. "Kredi Riski Yönetimi", **Active Dergisi**, Yıl:3, S:18, 2001.

_____. "Kredi Risklerinin Ölçümünde Kullanılan Temel Yöntemler", **Active Dergisi**, Yıl: 5, S: 26, 2002.

Aras, Engin. "Bankalarda Risk Yoğunlaşması ve Dolaylı Krediler", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:2, S:9, 1999.

Babacan, Muazzez. "Bankacılıkta Çağdaş Ödeme Sistemleri ve Otomatik Vezne Makinalarının Kullanım Etkinliği", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Sayı: 7, 1993.

Canseven, İsmail. "Elektronik Bankacılık", **Para Piyasası Dergisi**, S: 85, 1986.

Çeker, Mustafa. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Tüketici Kredileri Açısından Bankalara Getirdiği Yükümlülükler", **Bankacılar Dergisi**, Türkiye Bankalar Birliği, Yıl:6, S.15, 1995.

Clarke, Sally. "Kurum Çapında Risk Yönetimi: anahtar Kavram Entegrasyonu" İngilizceden çeviren: Yusuf Kenan ve Sami Keşkek. **Active Dergisi**, Yıl:4, S:19, 2001.

Erdoğan, Ebru Ogan ve Dolgun, Burak. "Dünyada ve Türkiye'de Kredi Riski Uygulamaları", **Active Dergisi**, Yıl:3, S:18, 2001.

Kahraman, Abdulkadir. "Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi ve Beklentiler", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:3, S:15, 2000.

Kayacan, Murat ve Gürbüz, A.Osman. “Finansal Pazarlarda ve Özellikle Türev Ürün Piyasalarında Risk ve Krize Yeni Bir Yaklaşım: Sistemik Risk ve Sistemik Kriz”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:3, S:16, 2001.

Köylüoğlu, H.Uğur. “Risk Yönetimi! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:3, S:17, 2001.

Menekşe, Nurtaç Ziyal. “Geleceğin Bireysel Bankacılığı”, **Active Dergisi**, Sayı no: 12, İstanbul: 2002.

Sezgin, Cüneyt ve Tüzün, Yasemin. “Dünyada ve Türkiye’de Piyasa Riski Yönetimi Uygulamaları”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:3, S:17, 2001.

Sidal, Alpay. “Yüksek Risk-Yüksek Kazanç Risk Almak İster misiniz?” **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Yıl:4, S:19, 2001.

Yalçınkaya, İsmail. “Kredili Kredi Kartı”, **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, Nisan 1990.

TEZLER

Akipek, Şebnem. “Tüketici Kredisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 1998.

Aktan, Bora. “Türk Ticaret Bankalarında Problemlili Kredilerin Yönetimi Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.’de Bir Uygulama.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi SBE, 1998.

Aras, Güler. “Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, 1995.

Gül, Sultan. “Bireysel Bankacılık Sektöründe Kredi Kartları Pazarlamasında Tüketici Profilinin Risk Açısından Belirlenmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE, 2001.

- Kaya, Nevzat. "Bireysel Bankacılık ve Türkiye'de Bireysel Bankacılık Hizmetlerinin Etkileri." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi SBE, 1998.
- Koçsoy, Murat. "Enflasyonun Finansal Tablolar ve Maliyetler Üzerindeki Etkilerinin Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesine Göre Düzeltilmesi ve Bir Uygulama." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 1999.
- Kodmanoğlu, Tuba. "Bankacılık Sektöründeki Uluslararası Gelişmeler ve Bireysel Bankacılık Sektörü Analizi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE, 1998.
- Madenci, Timur. "Kredi Kartı ve Debit Kart Uygulamaları ve Karlılık Açısından Değerlendirme." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 1996.
- Örs, Hüseyin. "Tüketici Kredilerinin Geri Ödenmeme Riskinin Belirlenmesinde Lojit Modelinin Uygulanması." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Özer, Gülhan. "Türkiye'de Bireysel Bankacılık (Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları)." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi SBE, 1994.
- Şimşek, Kenan. "Bankacılık Sektörünün Tahsili Gecikmiş Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması." Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Ankara, 2002.
- Turgut, Sibel. "Ticari Bankalarda Kurumsal Kredilerin Pazarlanması: Türkiye'de Çok Şubeli Bankalarda Bir Uygulama." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi SBE, 1999.
- Yılmaz, Eyüp. "Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi SBE, 1999.

GAZETE

Yetim, Sedat. "Türkiye ve Dünya Uygulamasında Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri,"
Dünya Gazetesi, 10.08.1991.

Yılmaz, Eyyüp. "Bireysel Bankacılığın Cazibesi," **Activeline**, Yıl:1, Sayı:3, 2000.

_____. "Plastik Kartlar ve Ekonomi", **Activeline**, Yıl:3, S:26, 2002.

KURUM YAZARLI

Bankalarda Performans ve Risk Yönetimi: Analitik Bir Çerçeve. Active Bankacılık ve
Finans Dergisi, Yıl:3, S:15, 2000.

Türkiye Bankalar Birliği . **2000'li Yıllarda Türk Bankacılık Sektörü.** Yayın No: 211.
İstanbul: 1999.

Uluslararası Ticarete Bankalararası Ödeme Yöntemleri. Interbank Uluslararası Eğitim
Bölümü Yayınları No: 19, 2. basım, Genç Yayıncılık ve Matbaacılık

İNTERNET

www.tbb.org.tr

www.bddk.gov.tr

www.iso.org.tr

www.activefinans.com.tr

www.makalem.com.tr